

Народна банка на Република Северна Македонија
Дирекција за финансиска стабилност, банкарска регулатива и решавање на банки

***ИЗВЕШТАЈ ЗА РИЗИЦИТЕ ВО БАНКАРСКИОТ
СИСТЕМ НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА ВО
ПРВИОТ КВАРТАЛ ОД 2021 ГОДИНА***

јуни 2021 година

СОДРЖИНА

Резиме	3
I. Структура на банкарскиот систем	5
1. Број на банки и сопственичка структура на банкарскиот систем.....	6
II. Ризици во банкарското работење.....	9
1. Кредитен ризик	10
1.1. Остварување на кредитниот ризик во билансите на банките	11
1.2. Стрес-тестирање на отпорноста на банкарскиот систем на зголемување на кредитниот ризик.....	20
2. Ликвидносен ризик.....	23
2.1. Показатели за ликвидноста.....	24
2.2. Динамика и состав на ликвидните средства	26
2.3. Рочна структура на средствата и обврските	27
2.4. Стрес-симулации за ликвидносни шокови.....	28
3. Валутен ризик	31
4. Ризик од промена на каматните стапки	36
5. Ризик од несолвентност.....	41
5.1. Показатели за солвентноста и капитализираноста на банкарскиот систем.....	41
5.2. Квалитет на сопствените средства на банкарскиот систем.....	44
5.3. Стрес-тестирање на отпорноста на банкарскиот систем на хипотетички шокови.....	46
III. Позначајни билансни промени и профитабилност на банкарскиот систем	48
1. Активности на банките	49
1.1. Кредити на нефинансиските субјекти	51
1.2. Депозити на нефинансиските субјекти	57
1.3. Останати активности.....	62
2. Профитабилност	66
2.1. Показатели за профитабилноста и ефикасноста на банкарскиот систем.....	66
2.2. Движење на каматните стапки и на каматниот распон.....	72
А Н Е К С И	73

Резиме

Во првиот квартал од 2021 година, банкарскиот систем продолжи да работи во услови на сè уште висока неизвесност, поради пандемијата, потврдувајќи ја својата подготвеност да одговори на ризиците со кои е соочен и истовремено да обезбеди натамошна кредитна поддршка за економијата. Така, и по една година од избувнувањето на пандемијата, економијата се соочи со трет и најсилен бран на инфекции, проследен со воведување рестриктивни мерки, иако значително поблаги и поселективни споредено со претходните. Во такви услови, активностите на банкарскиот систем продолжија да растат, иако нивното квартално зголемување беше побавно во споредба со претходното тримесечје, што во одредена мера се поврзува и со делувањето на сезонските ефекти¹. На страната на изворите на средства, продолжи растот на депозитите, што ја потврдува довербата на јавноста во стабилноста на системот. Повисокото ниво на капиталот и на резервите, заради задржувањето на добивките од 2020 година, исто така значително придонесе за кварталниот раст на изворите на средства. Со цел јакнење на стабилноста, сигурноста и капацитет на банкарскиот систем за натамошна кредитна поддршка на економијата, во февруари, 2021 година Народната банка донесе одлука за привремено ограничување на распределбата и исплатата на дивиденда на акционерите. Мерката е со важност до крајот на 2021 година, но со можност да биде предвремено укината, зависно од околностите со пандемијата. Во првиот квартал од 2021 година, банките обезбедија солиден кредитен раст, иако малку забавен споредено со претходното тримесечје, што исто така во одредена мера може да се поврзе со делувањето на сезонските ефекти. Од почетокот на кризата, Народната банка донесе низа мерки за одржување на кредитниот циклус и задржување на поволните финансиски услови во економијата, како и за обезбедување дополнителна ликвидност во банкарскиот систем. За таа цел, во март 2021 година, основната каматната стапка беше намалена за дополнителни 0,25 п.п., до нивото од 1,25%. Од почетокот на пандемијата, подржано преку мерките за регулаторна флексибилност на Народната банка, банките го олеснија кредитниот товар за голем дел од своите клиенти, преку одобрување на некоја форма на олеснување на отплатата на кредитите, претежно преку одобрување грејс-периоди или привремено одложување на отплатата на обврските по кредити. На 31.3.2021 година, само околу 2% од вкупните редовни кредити сè уште користат некоја форма на олеснување на отплатата, којашто, ќе истече во наредните два квартала.

Солвентноста на банкарскиот систем бележи подобрување. На 31.3.2021 година, стапката на адекватност на капиталот изнесуваше 16,8%, што е малку подобро во споредба со крајот на 2020 година. Растот на сопствените средства, пред сè како резултат на реинвестираните добивки, имаше најголем придонес за зголемувањето на стапката на адекватност на капиталот. Сите банки располагаат со сопствени средства од висок квалитет и имаат одредено ниво „слободни“ сопствени средства над потребниот регулаторен и супервизорски минимум. Спроведеното стрес-тестирање на отпорноста на банкарскиот систем на симулираните шокови покажува задоволителна отпорност, слично како и на 31.12.2020 година.

Во првиот квартал од 2021 година, во услови на понатамошен раст на ликвидните средства на македонскиот банкарски систем, показателите за ликвидноста се задржаа на стабилно и задоволително ниво. Потврда за

задоволителниот обем на ликвидни средства којшто им овозможува на банките непречено извршување на своите деловни активности се и резултатите од симулациите за комбинирани ликвидносни шокови. Тие упатуваат на соодветно управување со ликвидносниот ризик од страна на банките и задоволителна отпорност на претпоставените екстремни ликвидносни одливи.

Во првиот квартал од 2021 година, остварувањето на кредитниот ризик е нешто повисоко, што се согледува преку повисокото ниво на нефункционални кредити.

Ова главно беше концентрирано кај кредитите на домаќинствата, додека нефункционалните корпоративни кредити останаа речиси непроменети. Притоа, стапката на нефункционални кредити бележи минимално влошување и изнесува 3,5%. Во првиот квартал од 2021 година, соодносот меѓу нефункционалните и вкупните корпоративни кредити минимално се намали до ниво од 5,1%. Спротивно движење е забележано во кредитното портфолио составено од домаќинства, каде што стапката на нефункционални кредити се влоши за 0,4 процентни поени и на 31.3.2021 година изнесува 2,0%. Ваквите движења произлегуваат од кредитите кај коишто претходно им била привремено одложена наплата поради пандемијата. Покриеноста на нефункционалните кредити со исправка на вредност забележа намалување за неколку процентни поени, до ниво од 69,7%, коешто, и натаму, е солидно.

Во првиот квартал од 2021 година, домашниот банкарски систем оствари повисока добивка од работењето, во споредба со истиот период од претходната година.

Повисокиот финансиски резултат најмногу произлегува од намалувањето на трошоците за исправка на вредноста, а значаен придонес за растот на добивката имаа и повисоките некаматни приходи, кои, покрај од зголемувањето на нето-приходите од провизии, во голема мера беа резултат и на еднократни ефекти, при умерен пад на нето каматните приходи. Стапките на поврат на просечната актива и просечниот капитал и резерви забележаа подобрување во споредба со првото тримесечје од 2020 година и достигнаа нивоа од 1,3% и 11,3% соодветно. Сличен тренд е присутен и кај показателите за оперативната ефикасност, со оглед на малку пониските оперативни трошоци, во однос на истиот период од претходната година.

Изложеностите на банкарскиот систем на валутниот и ризикот од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности изнесуваат 6,9% и 9,8% од сопствените средства, соодветно, што е прифатливо и далеку под пропишаните лимити.

Динамиката и опфатот на вакцинацијата, но и развојот на самата пандемија во наредниот период, во голема мера ќе влијаат врз динамиката на закрепнување на економската активност и последователно, и врз активностите на банкарскиот систем. Народната банка ќе продолжи будно да ги следи состојбите и соодветно ќе презема мерки секогаш кога е потребно.

¹ Активностите на банките во четвртиот и првиот квартал од секоја година се вообичаено под влијание и на делувањето на сезонските фактори. Така, вообичаено, во четвртиот квартал од секоја година растот на активностите на банкарскиот систем е силен и забрзан, по што, во првиот квартал од наредната година следи послаб и забавен раст, или дури и пад на активностите. Ваквото делување на сезонските фактори е присутно и кај кредитната и кај депозитната активност на банките.

I. Структура на банкарскиот систем

1. Број на банки и сопственичка структура на банкарскиот систем

На 31.3.2021 година, бројот на банки во Република Северна Македонија остана непроменет во однос на претходниот квартал и изнесува четиринаесет банки. Десет банки се во претежна странска сопственост, од кои шест се подружници на странски банки.

Табела бр. 1

Структура на поважните позиции од билансите, според претежната сопственост на банките (со состојба на 31.03.2021 година)

во милиони денари и во проценти

Тип на сопственост	Број на банки	Капитал и резерви		Актива		Кредити на нефинансиски сектор		Депозити од нефинансиски сектор		Вкупни приходи*		Финансиски резултат*	
		Износ	Во %	Износ	Во %	Износ	Во %	Износ	Во %	Износ	Во %	Износ	Во %
Банки во претежна сопственост на странски акционери	10	52.812	73,6%	425.283	71,7%	290.517	81,2%	303.737	69,8%	17.870	73,4%	5.274	69,6%
- подружници на странски банки	6	46.707	65,1%	356.170	60,1%	240.678	67,3%	259.101	59,6%	15.231	62,6%	4.672	61,7%
- Австрија	2	8.095	11,3%	70.754	11,9%	50.833	14,2%	42.382	9,7%	2.666	10,9%	315	4,2%
- Бугарија	1	1.224	1,7%	10.638	1,8%	7.320	2,0%	7.450	1,7%	392	1,6%	18	0,2%
- Грција	1	15.400	21,5%	106.341	17,9%	73.672	20,6%	85.065	19,6%	5.328	21,9%	1.939	25,6%
- Словенија	1	13.348	18,6%	99.018	16,7%	62.157	17,4%	80.353	18,5%	4.557	18,7%	1.794	23,7%
- Турција	1	8.638	12,0%	69.419	11,7%	46.695	13,1%	43.852	10,1%	2.288	9,4%	605	8,0%
- останати банки во претежна странска сопственост	4	6.105	8,5%	69.113	11,7%	49.840	13,9%	44.636	10,3%	2.639	10,8%	602	8,0%
- Бугарија	2	2.816	3,9%	26.634	4,5%	18.198	5,1%	19.112	4,4%	1.319	5,4%	358	4,7%
- Германија	1	2.711	3,8%	35.090	5,9%	26.668	7,5%	20.373	4,7%	1.004	4,1%	195	2,6%
- Швајцарија	1	578	0,8%	7.389	1,2%	4.973	1,4%	5.150	1,2%	315	1,3%	49	0,6%
Банки во претежна сопственост на домашни акционери	4	18.972	26,4%	167.722	28,3%	67.257	18,8%	131.150	30,2%	6.475	26,6%	2.299	30,4%
- приватна сопственост	3	16.321	22,7%	155.962	26,3%	67.238	18,8%	131.150	30,2%	6.369	26,2%	2.269	30,0%
- државна сопственост	1	2.651	3,7%	11.760	2,0%	19	0,0%	0	0,0%	106	0,4%	30	0,4%
Вкупно:	14	71.784	100,0%	593.005	100,0%	357.774	100,0%	434.887	100,0%	24.344	100,0%	7.573	100,0%

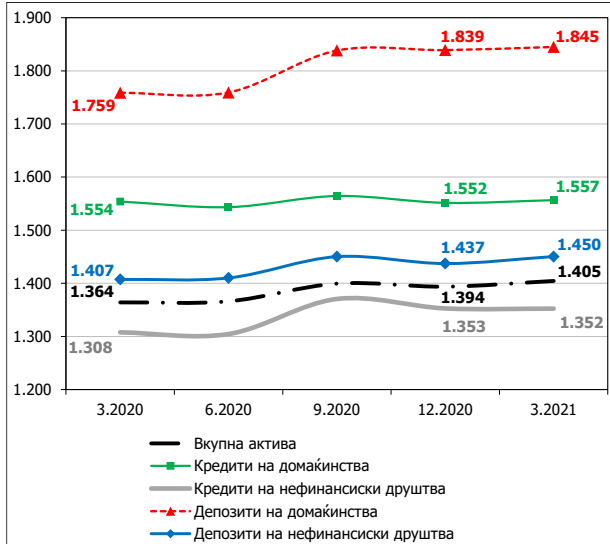
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

*Вкупните приходи и финансискиот резултат се пресметани за последните дванаесет месеци (31.3.2020-31.3.2021 година).

Во првиот квартал од 2021 година, банките во претежна странска сопственост го задржаа своето доминантно учество во структурата на поважните позиции од билансите на банкарскиот систем. Промените во споредба со претходниот квартал се минимални. И понатаму најизразено е учеството на банките во странска сопственост во вкупните кредити на нефинансискиот сектор (81,2%).

Графикон бр. 1
Херфиндалов индекс
во индексни поени

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Табела бр. 2
Показатели за концентрацијата на
поважните позиции од билансите кај трите
и петте банки со најголемо учество во овие
позиции
во проценти

Позиција	31.03.2021		31.12.2020	
	CR3	CR5	CR3	CR5
Вкупна актива	57,6	76,6	57,3	76,5
Кредити на домаќинства	60,0	78,1	59,6	77,9
Кредити на нефинансиски друштва	49,3	76,7	49,6	76,5
Депозити на домаќинства	71,1	82,4	71,0	82,3
Депозити на нефинансиски друштва	55,5	79,2	54,2	79,4
Финансиски резултат*	76,4	89,2	77,2	90,0
Вкупни приходи*	62,8	78,6	62,9	78,6

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

*Вкупните приходи и финансискиот резултат се пресметани за последните дванаесет месеци (31.3.2020-31.3.2021 година).

Херфиндаловиот индекс², за одделните категории активности на банките, не бележи позначителни промени во првиот квартал од 2021 година. Со исклучок на депозитите од домаќинства, каде што Херфиндаловиот индекс е над прифатливото ниво од 1.800 индексни поени, кај сите останатите категории на активности, Херфиндаловиот индекс е во рамки на прифатливите вредности³.

Застапеноста на трите и петте банки со најголемо учество во одделните позиции од од билансите на банките, бележи минимални промени, со исклучок на трите банки со најголемо учество во депозитите од нефинансиските друштва (чие учество за еден квартал се зголеми за 1,3 проценти поени) и во финансискиот резултат (чие учество се намали за 0,7 процентни поени).

² Херфиндаловиот индекс се пресметува според формулата $HI = \sum_{j=1}^n (S_j)^2$, каде што S е учеството на секоја банка во вкупниот

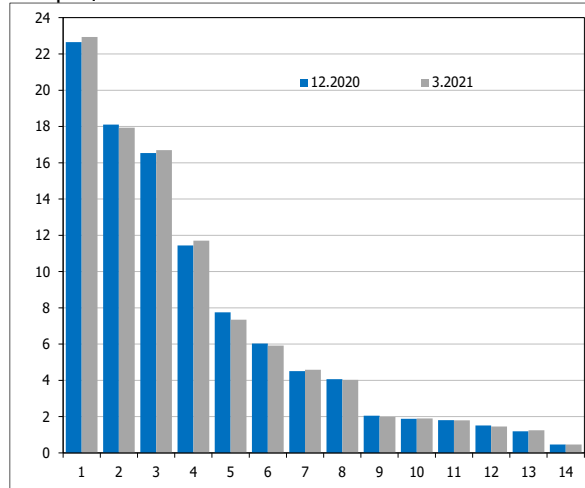
износ на категоријата којашто се анализира (на пример: вкупна актива, вкупни депозити итн.), а n е вкупниот број банки во системот.

³ Кога индексот се движи во интервал од 1.000 до 1.800 поени, нивото на концентрација се смета за прифатливо.

Графикон бр. 2

Учества на поединечните банки во вкупната актива на банкарскиот систем во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Разликата во големината на банките, според износот на нивната актива остана висока, при што распонот помеѓу банката со највисоко пазарно учество (22,9%) и банката со најниско пазарно учество (0,5%) се зголеми, на квартална основа за 0,3 процентни поени. Притоа, девет банки имаат поединечни пазарни учества помали од 6% (нивното заедничко пазарно учество изнесува 23,4%). По поединечни банки, нешто позабележително зголемување на пазарното учество според вкупната актива бележат првата, третата, и четвртата најголема банка во системот, додека намалување бележат втората и петтата најголема банка. Кај останатите банки, пазарните учества останаа речиси непроменети.

II. Ризици во банкарското работење

1. Кредитен ризик

Во услови на продолжено траење на пандемијата, многу е веројатно дека ќе се оддолжи одржливото закрепнување на реалниот сектор од кризната состојба. Се очекува дека процесот на масовна имунизација во глобални и домашни рамки ќе овозможи побрзо разрешување на здравствената криза и постепено закрепнување на домашната економија, но тековно се појавуваат нови ризици поврзани со темпото на вакцинацијата и нивната ефикасност кон новите варијанти на вирусот. Оттука, случувањата околу пандемијата на корона вирусот и натаму претставуваат значаен ризик фактор во врска со кредитниот ризик на кој се изложени банките. Во првиот квартал од 2021 година дојде до зголемено остварување на кредитниот ризик, што се согледува преку повисокото ниво на нефункционалните кредити. Зголемувањето на нефункционалните кредити главно произлегува од кредитите каде што периодот на одложена отплата (одобрен при првиот и/или вториот бран на олеснување на договорните услови во 2020 година, заради полесно справување со негативните ефекти од здравствената и економската криза), е веќе истечен. За ова сведочи создавањето нови нефункционални кредити во првиот квартал од 2021 година, кога се зголемија за 4,8%. Притоа, стапката на нефункционалните кредити минимално се влоши и изнесува 3,5%. Од секторски аспект, растот на нефункционалните кредити главно беше сконцентриран кај кредитите на домаќинствата (квартален раст на нефункционалните кредити за 21,4%), додека нефункционалните корпоративни кредити останаа речиси непроменети (-0,6%). Сепак, во рамките на кредитното портфолио на нефинансиските друштва, дојде и до одредено остварување на кредитниот ризик поради неисполнување на обврските од одделни корпоративни клиенти од неколку дејности, за кои банките го олеснија финансискиот товар заради корона-кризата. Во првиот квартал од 2021 година, соодносот меѓу нефункционалните и вкупните корпоративни кредити минимално се намали до ново историски најниско ниво од 5,1%. Спротивно движење е забележано во кредитното портфолио составено од домаќинствата, каде што учеството на нефункционалните во вкупните кредити се влоши за 0,4 процентни поени и на 31.3.2021 година достигна 2,0%.

Покриеноста на нефункционалните кредити со исправка на вредноста за нив се одржува на релативно високо ниво, и покрај намалувањето во првиот квартал од 2021 година (на 69,7%), што заедно со задоволителниот обем и квалитет на сопствените средства, ги ограничува негативните ефекти врз солвентноста на банките од евентуална целосна ненаплатливост на овие кредити.

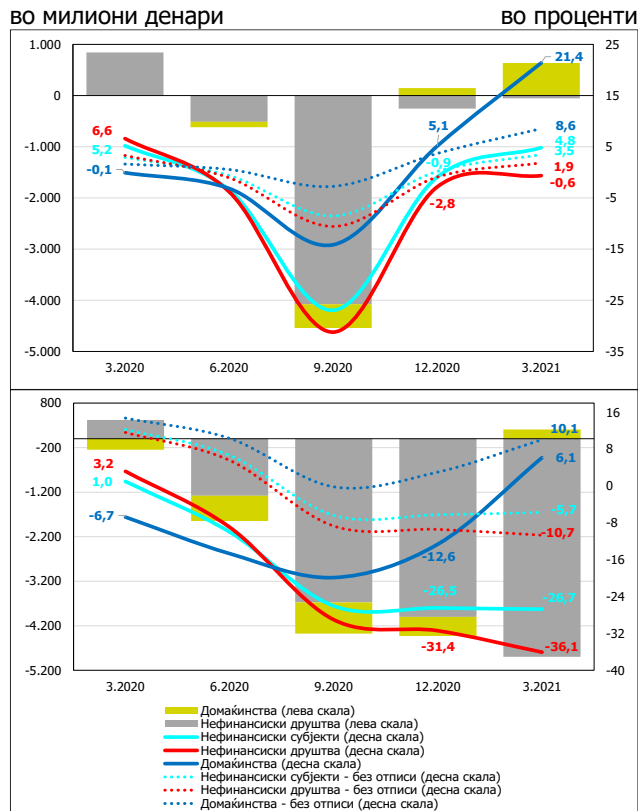
Имајќи предвид дека кај најголем дел од кредитите коишто беа под мораториум, грејс-периодот заврши заклучно со крајот на март 2021 година, во наредниот период може да се очекува зголемено остварување на кредитниот ризик и раст на нефункционалните кредити кај банките. Ваквите ефекти најмногу би можеле да се очекуваат од клиентите соочени со поизразени финансиски потешкотии, односно со нестабилни/неизвесни месечни примања, како и оние чијшто доход е поврзан со дејностите кај кои најмногу се одразија

негативните ефекти од корона-кризата. Засега, застапеноста на кредитите коишто се под мораториум изнесува само 2,2% од вкупните редовни кредити на 31.3.2021 година, со повисоко учество од 4,3% во сегментот на претпријатијата.

Во првиот квартал од 2021 година, дел од банките пристапија кон реструктурирање на обврските на дел од кредитокорисниците, со цел полесно надминување на негативните ефекти од кризата со КОВИД-19. Но, овие реструктурирани кредити заради корона-кризата, имаат минимално учество во вкупните редовни кредити на нефинансискиот сектор (0,3%) и засега не претставуваат значаен фактор на ризик.

Графикон бр. 3
Квартална (горе) и годишна (долу) промена на нефункционалните кредити на нефинансиските субјекти во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Забелешка: На линиите со точки е прикажан растот на нефункционалните кредити со исклучување на ефектот од сите задолжителни отписи извршени во периодот 1.1.2016 – 31.3.2021 година. Почнувајќи од декември 2019 година податокот ги содржи и наплатените задолжително отпишани кредити.

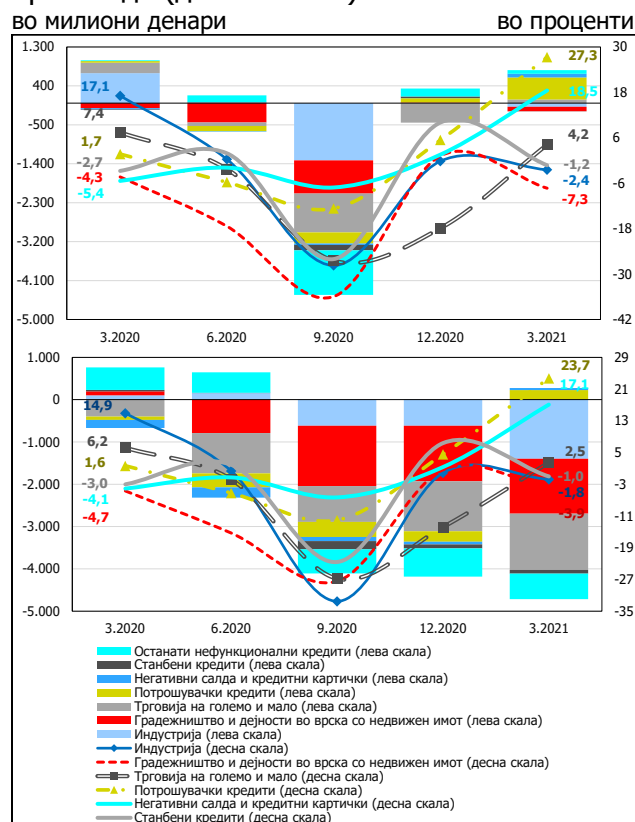
1.1. Остварување на кредитниот ризик во билансите на банките

Во првиот квартал од 2021 година, вкупните нефункционални кредити на нефинансискиот сектор се зголемија за 4,8% (или за 573 милиони денари), по нивното надолно поместување во последниот квартал од 2020 година.

Регулаторните мерки што ги презеде Народната банка во доменот на управување на кредитниот ризик, придонесоа за забавување на остварувањето на кредитниот ризик, барем во делот на создавање нови нефункционални кредити. Сепак, кај повеќе од 80% од кредитите коишто беа со олеснети договорни услови, грејс-периодот истече заклучно со 31.12.2020 година и во првиот квартал од 2021 година нефункционалните кредити бележат позначителен раст во сегментот на домаќинствата, но и кај одредени економски дејности од корпоративниот сектор. Заклучно со крајот на март 2021 година, завршува временото одложување на отплатата кај околу 94% од кредитите коишто беа под мораториум. Имајќи ја предвид неизвесноста околу времетраењето на последиците од пандемијата на корона-вирусот и последователната неизвесност околу редовноста на клиентите во отплатата на кредитите, како и фактот дека грејс-

Графикон бр. 4
Квартална (горе) и годишна (долу) промена на нефункционалните кредити по одделни дејности (нефинансиски друштва) и кредитни производи (домаќинства)

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

периодот истече кај речиси сите кредити за коишто банките извршија промена на договорните услови, во наредниот период може да се очекува зголемено остварување на кредитниот ризик и раст на нефункционалните кредити кај банките.

Зголемувањето на обемот на нефункционалните кредити главно произлегува од нивното зголемување кај домаќинствата. Нефункционалното кредитно портфолио составено од домаќинствата, квартално порасна за 21,4%, или за 636 милиони денари, што претставува најголем раст по периодот на глобалната финансиска криза (2008 и 2009 година). Околу 80% од растот на нефункционалните кредити на домаќинствата отпаѓа на нефункционалните потрошувачки кредити, коишто се зголемија за 27,3%, или за 511 милиони денари. Раст бележат и нефункционалните кредитни картички (за 98 милиони денари, 41,1%) и другите кредити за потрошувачки цели без дефинирана намена (за 52 милиона денари, или 28,4%). Имено, новите нефункционални кредити од домаќинствата се главно поради неисполнување на кредитните обврски на повеќе клиенти на поединечни мали износи, за коишто отплатата на кредитите беше „замрзната“ во еден дел од 2020 година заради корона-кризата. Нефункционалните кредити каде што претходно било одобрено олеснување заради корона-кризата зафаќаат речиси 40% од вкупните нефункционални кредити на домаќинствата на 31.3.2021 година и во целост го условуваат кварталниот раст на вкупните нефункционални кредити на овој сектор.

Нефункционалните кредити на претпријатијата се намалија за 0,6%, или за 55 милиони денари. Во корпоративното кредитно портфолио, нефункционалните кредити бележат

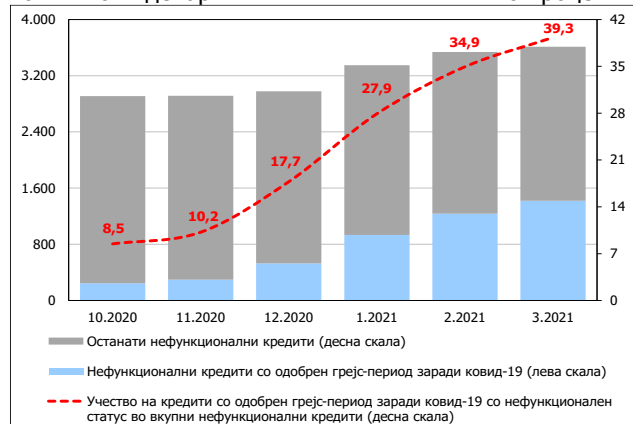

Графикон бр. 5

Нефункционални кредити на домаќинствата и учество на нефункционалните кредити со одобрен грејс-период заради КОВИД-19 во вкупните нефункционални кредити на секторот

во милиони денари

во проценти

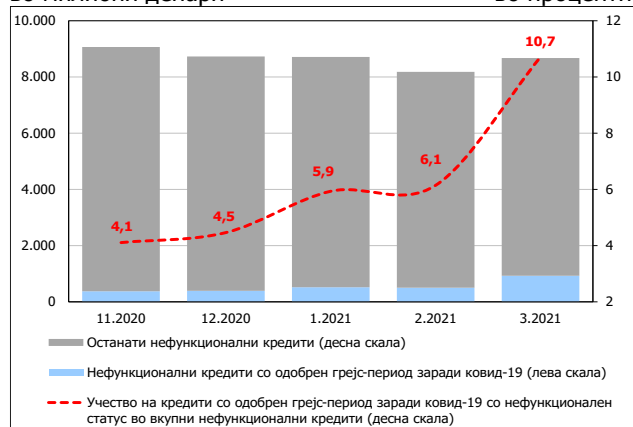
Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 6

Нефункционални кредити на нефинансиските друштва и учество на нефункционалните кредити со одобрен грејс-период заради КОВИД-19 во вкупните нефункционални кредити на секторот

во милиони денари

во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

различни движења кај одделните економски дејности, и тоа значителен пад кај клиентите од „градежништвото“ и „текстилната индустрија“, а поизразено зголемување кај „дејностите во врска со недвижен имот“, „хемиската индустрија“ и, трговската дејност. Намалувањето на нефункционалните кредити кај одделните дејности се должи на задолжителните отписи⁴. Новите нефункционални кредити настанаа главно поради преминот на побарувањата од неколку поголеми клиенти во нефункционален статус, а на кои им беше одобрен грејс-период заради состојбите поврзани со КОВИД-19. Нефункционалните кредити коишто произлегуваат од кредити кои беа под мораториум зафаќаат 10,7% од вкупните нефункционални кредити на претпријатијата. Засага, создавањето нови нефункционални кредити е помалку изразено кај корпоративното кредитно портфолио, споредено со кредитите на домаќинства, имајќи предвид дека кај релативно помал дел од кредитите на претпријатијата беа направени промени на договорните услови заради корона-кризата⁵.

Како резултат на ваквите движења, квалитетот на кредитното портфолио на банките, мерен преку учеството на нефункционалните во вкупните кредити на нефинансискиот сектор се влоши за 0,1 процентен поен, во првиот квартал од 2021 година. На 31.3.2021 година оваа стапка изнесува 3,5%⁶. Сепак, стапката на нефункционалните кредити бележи различни движења во двата сегмента од кредитното портфолио на банките.

⁴ Доколку се исклучи ефектот од задолжителните нето-отписи, тогаш нефункционалните корпоративни кредити бележат раст од 1,9%.

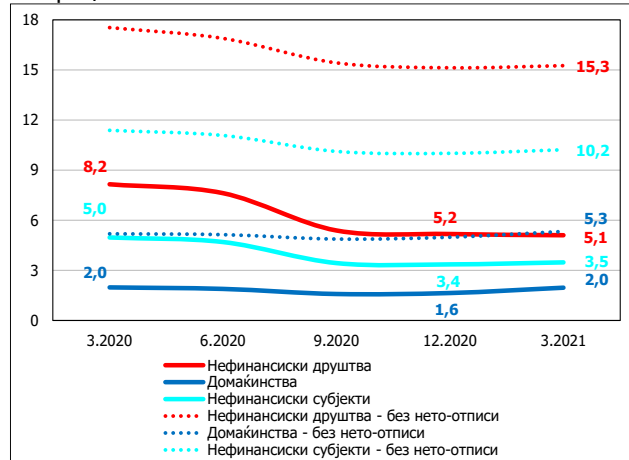
⁵ На 31.3.2021 година, кредитите на претпријатија каде што бил одобрен грејс-период заради корона-кризата учествуваат со 24,7% во вкупните кредити на претпријатија, додека во портфолиото на домаќинства, учеството на овие кредити изнесува 44,8%.

⁶ Без ефектот од задолжителните нето-отписи, учеството на нефункционалните во вкупните кредити изнесува 10,2% и е под нивото на 10-годишниот подвижен просек (11,0%).

Графикон бр. 7

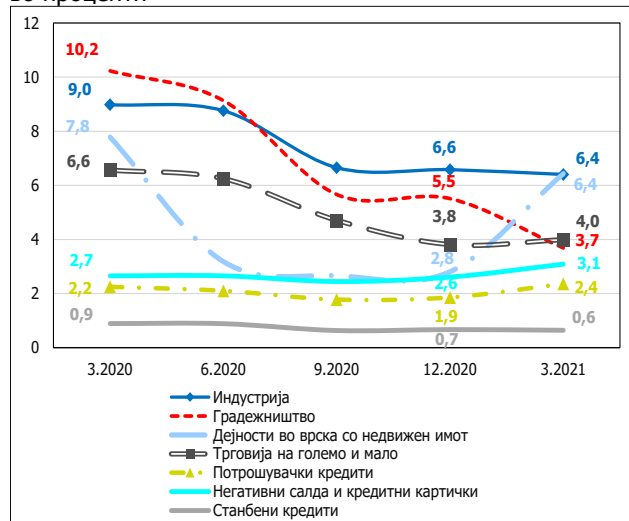
Стапка на нефункционалните кредити на нефинансиските субјекти, по одделни сектори во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 8

Стапка на нефункционалните кредити по одделни дејности и кредитни производи во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Малку поизразено влошување на соодносот меѓу нефункционалните и вкупните кредити има во портфолиото на домаќинствата, каде што на 31.3.2021 година, 2,0% од вкупните кредити се нефункционални (зголемување за 0,4 п.п. во однос на претходниот квартал). Зголемувањето на стапката на нефункционалните кредити е резултат на позначителното зголемување на „лошите“ кредити, споредено со растот на вкупните кредити на овој сектор.

Според одделните кредитни производи, зголемувањето на стапката на нефункционални кредити беше најизразено кај кредитните картички (за 1 п.п.) и потрошувачките кредити (од 0,5 п.п.), каде што достигна 3,1% и 2,4%, соодветно. Стапката на нефункционалните кредити на домаќинствата (без ефектот од задолжителните нето-отписи) изнесува 5,3% и се приближи до 10-годишниот подвижен просек на оваа стапка (5,8%).

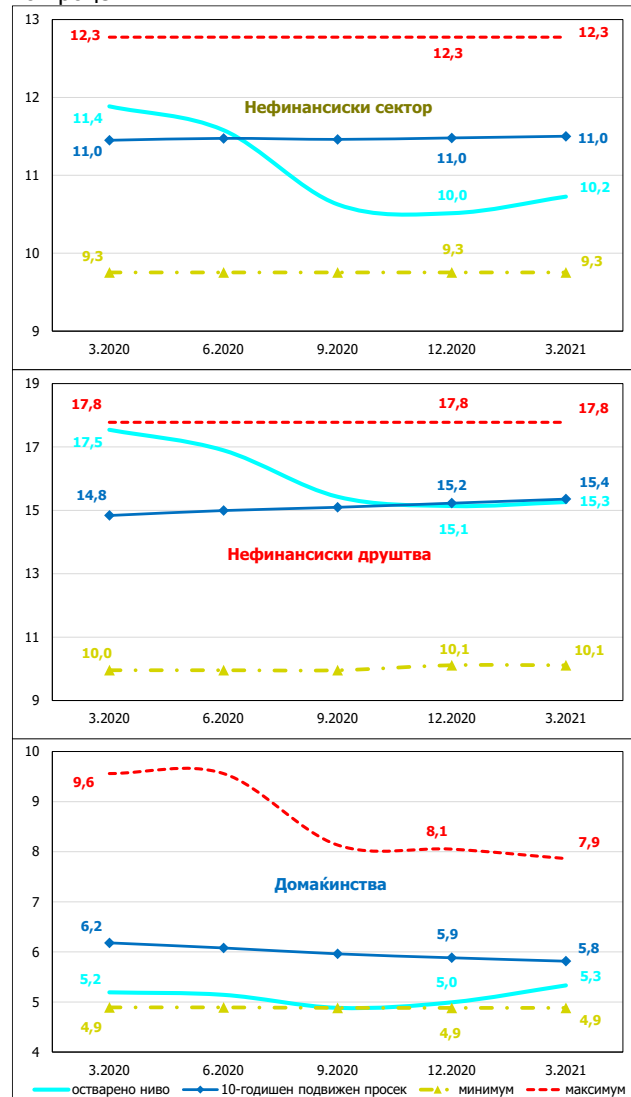
Во корпоративното кредитно портфолио, учеството на нефункционалните во вкупните кредити минимално се намали за 0,1 процентен поен, до ново историски најниско ниво од 5,1%. Според одделните дејности, намалувањето на овој показател беше најизразено кај „градежништвото“, каде што стапката на нефункционалните кредити се сведе на 3,7% (од 5,5% на 31.12.2020 година)⁷, со што оваа дејност бележи најниско ниво на стапката на нефункционалните кредити. Како последица на присутниот раст на нефункционалните кредити, соодносот меѓу нефункционалните и вкупните кредити бележи позначително влошување кај „дејностите во врска со недвижен имот“ каде што достигна 6,4% (од 2,8% на

⁷ Намалувањето на нефункционалните кредити кај „градежништвото“ во целост произлегува од задолжителниот отпис на побарувањата од еден поголем клиент.

Графикон бр. 9

Стапка на нефункционалните кредити, 10-годишен подвижен просек и максимално и минимално ниво, по одделни сектори во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

*Забелешка: Исклучен е ефектот од сите задолжителни отписи извршени во периодот 1.1.2016 – 31.3.2021 година. Почнувајќи од декември 2019 година податокот содржи и наплатени задолжително отпишани кредити.

31.12.2020 година), при помало влошување кај „транспортот и складирање“ (за 0,6 п.п. до нивото од 4,8% на 31.3.2021 година) и трговската дејност (за 0,2 п.п. до нивото од 4,0% на 31.3.2021 година). Стапката на нефункционалните корпоративни кредити (без ефектот од нето-отписите) изнесува 15,3% и е речиси на нивото од 10-годишниот подвижен просек на оваа стапка (15,4%).

Годишната стапка на ненаплатливост на редовната кредитна изложеност на домаќинствата и севкупниот нефинансиски сектор бележи влошување, додека кај претпријатијата оваа стапка минимално се подобри во првиот квартал од 2021 година. Повисоката годишна стапка на ненаплатливост во сегментот на домаќинствата е резултат на зголемениот премин во нефункционален статус на дел од кредитите чијшто грејс-период истече во последниот квартал од 2020 година. Во наредниот период се можни повисоки стапки на ненаплата на кредитите чијшто грејс-период истекол во првиот квартал од 2021 година.

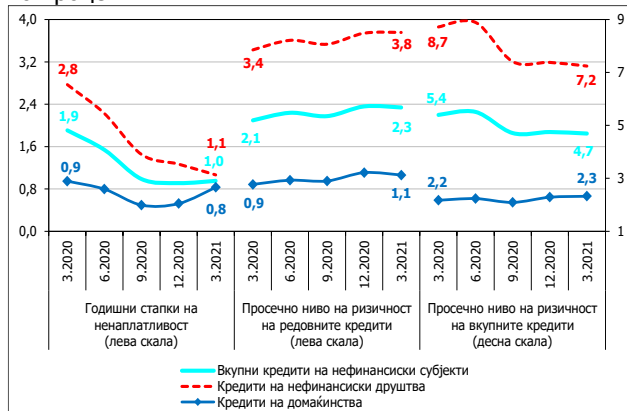
Кредитите на нефинансиските друштва зафаќаат 69,7% од нефункционалното кредитно портфолио на банките, што е помало учество во однос на претходниот квартал (73,5%) и во однос на истиот квартал од претходната година (кога изнесуваше 79,9%). Ваквата промена е последица на зголеменото учество на нефункционалните кредити на домаќинствата. Притоа, нефункционалните потрошувачки кредити уште повеќе го зголемија учеството во нефункционалното портфолио на домаќинствата (од 64,2% на 67,0% на 31.3.2021 година).

Негативните ефекти од евентуалната целосна ненаплатливост на

Графикон бр. 10

Годишни стапки на ненаплатливост и просечно ниво на ризичност на редовните и вкупните кредити, по одделни сектори во проценти

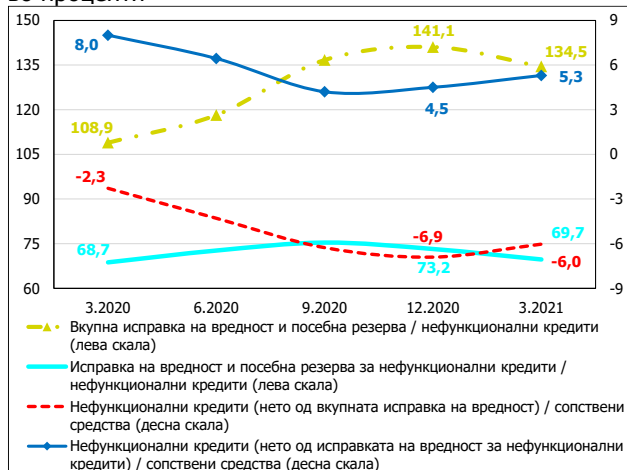
Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

нефункционалните кредити, односно обемот на неочекувани загуби врз оваа основа, имаат ограничено влијание врз солвентноста на банкарскиот систем. Имено,

нефункционалните кредити се во добар обем покриени со исправка на вредноста (69,7%), и покрај намалувањето во однос на претходниот квартал. Така, нерезервираните износ на нефункционалните кредити претставува само 5,3% од сопствените средства на банкарскиот систем и при претпоставка за негова целосна ненаплатливост не би била загрозувана солвентноста на системот. Пониската резервираност на нефункционалните кредити во првиот квартал од 2021 година се должи на растот на овие кредити, при мало надолно поместување кај исправката на вредноста.

Графикон бр. 11

Покриеност на нефункционалните кредити со исправка на вредноста во проценти

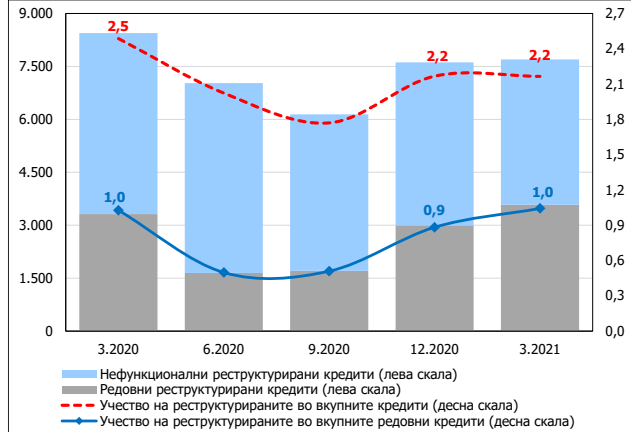
Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Реструктурираните кредити, како кредити со намален кредитен квалитет, бележат мало учество во вкупните кредити, коешто изнесува 2,2% на 31.3.2021 година. Речиси целото реструктурирано кредитно портфолио (околу 94%) се состои од правни лица, при што учеството на овие кредити во вкупните корпоративни кредити исто така не е високо и изнесува 4,2%.

Во структурата на реструктурираните кредити, речиси е подеднакво учеството на редовните и на нефункционалните кредити. Редовните реструктурирани кредити на краток рок можат да бидат извор на нови нефункционални кредити. Во првиот квартал од 2021 година редовните реструктурирани кредити се зголемија за 19,4% или за 582 милиона денари. Според податоците доставени од страна на банките само мал дел од спроведените реструктурирања се заради негативните последици од ковид-кризата.

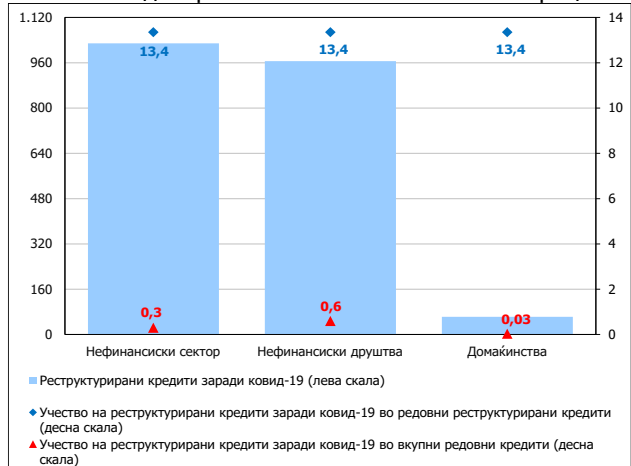

Графикон бр. 12
Реструктурирани кредити на нефинансиските субјекти според статусот во милиони денари во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 13
Реструктурирани кредити заради КОВИД-19 на 31.3.2021 година, по одделни сектори во милиони денари во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Откако истече грејс-периодот за кредитите со промена на договорните услови, дел од банките пристапија кон реструктурирање на обврските на дел од кредитокорисниците коишто сè уште се соочуваат со изразени финансиски потешкотии. За ваквите кредити очекувано е банките да применат некои од расположливите механизми за промена на договорните услови на клиенти со влошена финансиска состојба, како на пример продолжување на рокот на достасување, промена на висината и динамиката на отплата на кредитната изложеност, вклучително и одобрување нов или продолжување на постоечкиот грејс-период и сл. Почнувајќи од 1.10.2020 година, секоја промена на договорните услови на кредитите заради финансиски тешкотии на клиентите поради КОВИД-19, има третман на реструктурирање, што, согласно регулативата, меѓудругото, подразбира и издвојување поголеми резервации за ваквите кредити.

Кредитите коишто се реструктурирани заради КОВИД-19 во текот на првиот квартал од 2021 година изнесуваат 1.028 милиони денари и учествуваат со 13,4% во редовните реструктурирани кредити, со идентично процентуално учество во портфолиото на домаќинствата и претпријатијата.

Реструктурираните кредити заради корона-кризата зафаќаат само 0,3% од вкупните редовни кредити и 0,5% во редовното корпоративно кредитно портфолио. Гледано по одделна банка, реструктурираните кредити заради корона-кризата се присутни кај десет банки, но поголемиот износ од овие кредити е концентриран кај помал број банки⁸ и се однесува на неколку поголеми клиенти.

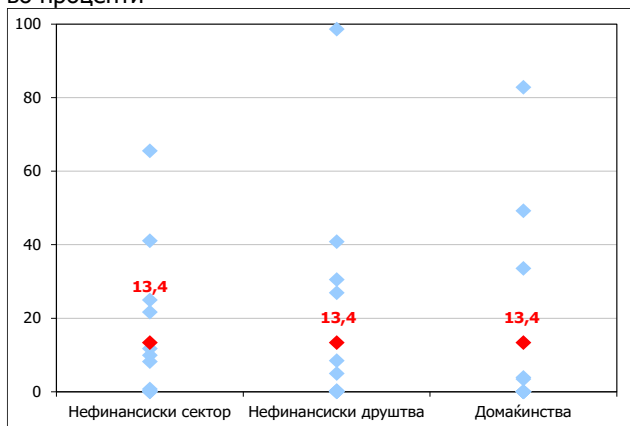
Нешто повисок квартален раст, од 1.399 милиони денари или 10,7%,

⁸ Околу 65% од вкупните реструктурирани кредити заради КОВИД-19 се сконцентрирани кај една банка од групата големи банки.

Графикон бр. 14

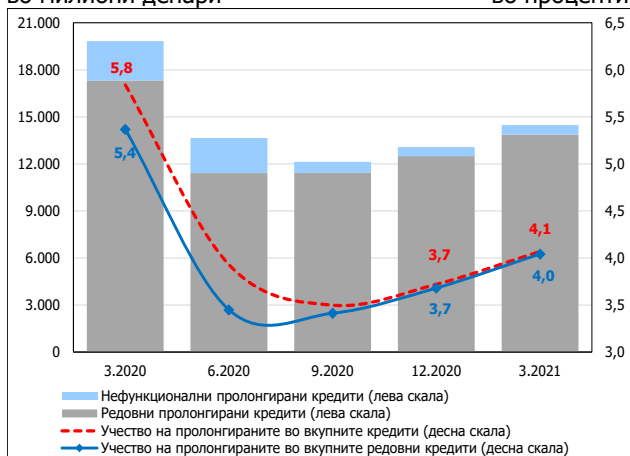
Учество на реструктурирани кредити заради КОВИД-19 во вкупни редовни реструктурирани кредити, по одделна банка во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 15

Пролонгирани кредити на нефинансиските субјекти според статусот во милиони денари

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

бележат и вкупните пролонгирани кредити, каде што пролонгирањето на рочноста, согласно барањата на регулативата, не е направено заради финансиски тешкотии на клиентите. Учеството на пролонгираните во вкупните кредити изнесува 4,1% (3,7% на 31.12.2020 година). Правните лица преовладуваат и во пролонгираното кредитно портфолио (со учество од околу 93%), при што овие кредити учествуваат со 7,8% во вкупните корпоративни кредити.

Како што веќе беше истакнато, кај најголем дел од кредитите со олеснети кредитни услови грејс-периодот истече заклучно со 31.3.2021 година и овие кредити се веќе ставени во отплата. Со состојба на 31.3.2021 година, грејс-периодот сè уште не е истечен само на кредити во износ од 7.478 милиони денари, или 2,2% од вкупните редовни кредити на нефинансискиот сектор. Притоа, овие кредити речиси во целост (93,3%) се однесуваат на нефинансиските друштва. Податоците укажуваат дека кредитите со неистечен грејс-период всушност се однесуваат на кредитите за кои банките извршија второ олеснување на договорните услови⁹.

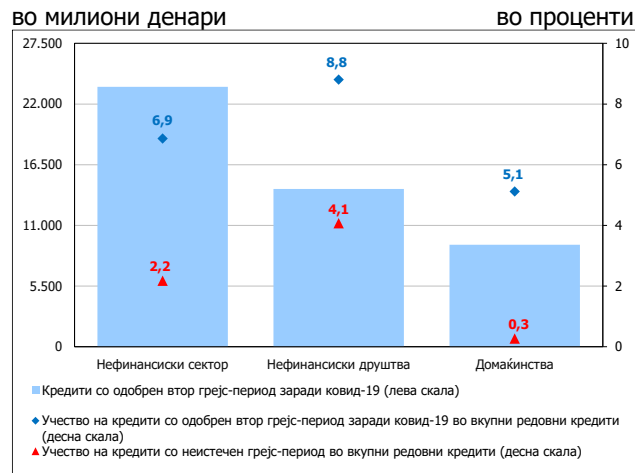
Според одделните сектори, на 31.3.2021 година, грејс-периодот сè уште не е истечен кај 4,3% од корпоративното и кај само 0,3% од портфолиото составено од домаќинствата. Кај кредитите на нефинансиските друштва, до крајот на третиот квартал од 2021 година ќе истече грејс-периодот на околу 93% од кредитите на нефинансиските друштва со неистечен грејс-период на 31.3.2021 година.

⁹ Вториот бран на олеснување на договорните услови спроведен во септември 2020 година беше насочено само кон оние клиенти коишто се најпогодени од корона-кризата, и следствено беше значително понизок од првиот бран направен во април и мај 2020 година. Со првиот бран олеснување на договорните услови, заклучно со мај 2020 година, беше опфатено околу половина од вкупното кредитно портфолио на банките, односно 60% од кредитите на домаќинствата и околу една третина од кредитите на корпоративниот сектор.

Графикон бр. 16

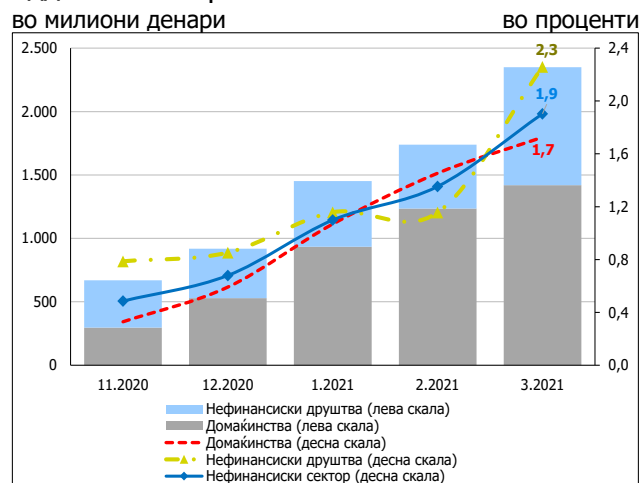
Кредити со одобрен втор грејс-период заради КОВИД-19 на 31.3.2021 година, по одделни сектори

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 17

Структура на нефункционалните кредити со одобрен грејс-период заради КОВИД-19 и стапка на нефункционални кредити, по одделни сектори

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

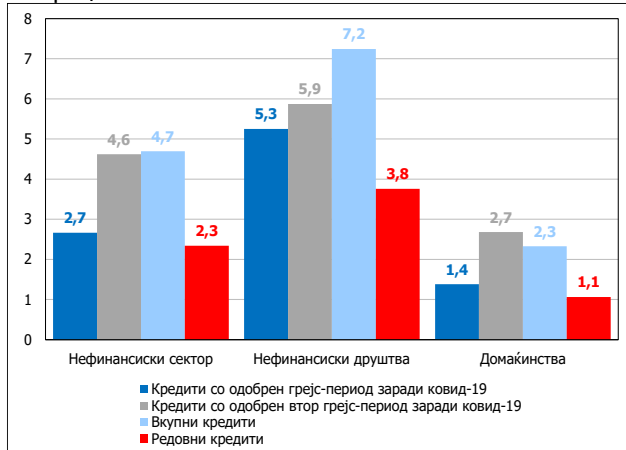
Кредитите со одобрен грејс-период, особено оние со одобрен втор грејс-период, се оценуваат како најзначаен потенцијален извор на нови нефункционални кредити, поради неизвесноста дали по истекот на грејс-периодот овие клиенти ќе бидат во можност да вршат редовна отплата на кредитите. Кредитни загуби од кредитите со одобрен грејс-период во одредена мера веќе испливаа на површина во првиот квартал, но најмногу ќе се согледаат во преостанатиот период од 2021 година. Под екстремна претпоставка за целосна ненаплатливост на сите кредити со одобрен втор грејс-период, стапката на адекватност на капиталот на банкарскиот систем би се намалила за околу 5 процентни поени.

Банките ги оцениле кредитите со одобрен грејс-период, особено оние со одобрен втор грејс-период како поризични и соодветно обезбедиле повисока покриеност со резервации, во однос на вкупните редовни кредити на нефинансискиот сектор и кај одделните сектори.

Графикон бр. 18

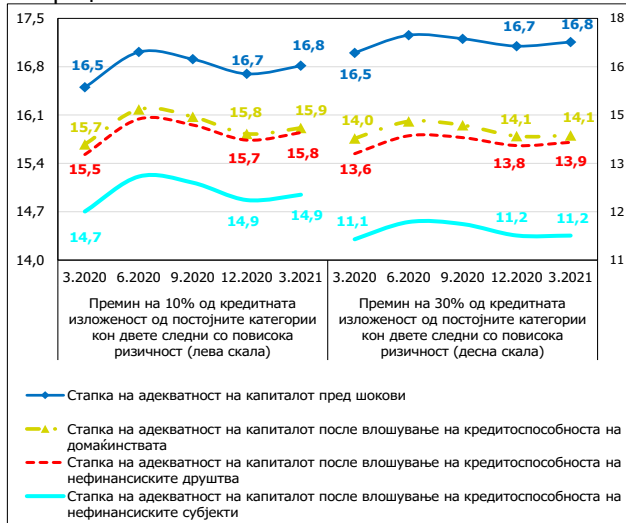
Просечно ниво на ризичност на кредити со одобрен грејс-период заради КОВИД-19 и вкупните кредити, по одделни сектори во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 19

Стапка на адекватност на капиталот пред и по хипотетички шокови на одделни сегменти од кредитната изложеност во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

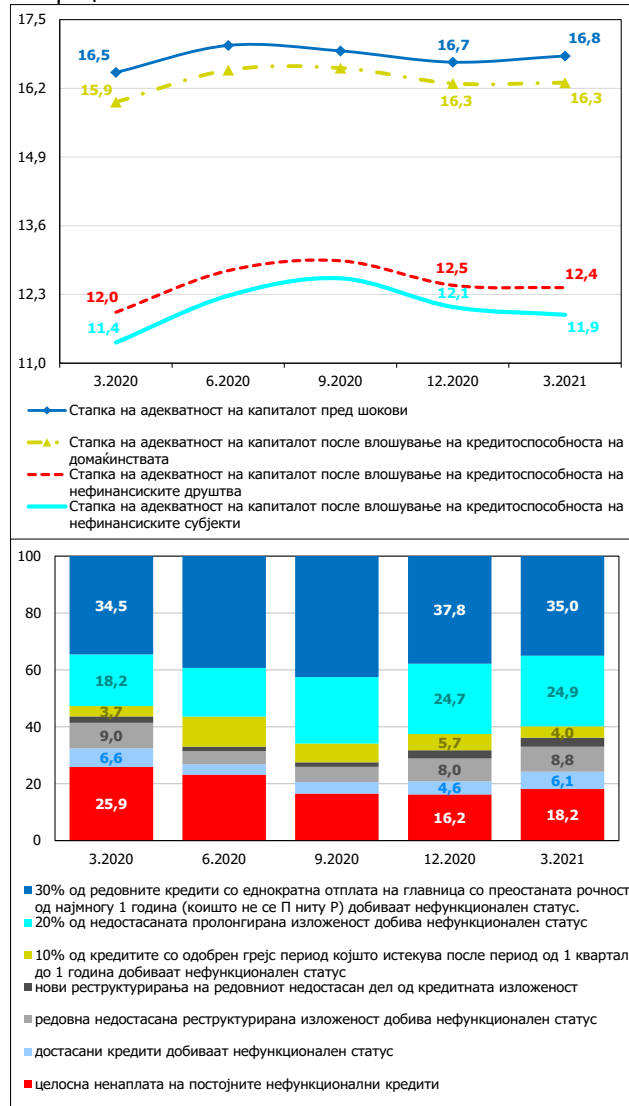
1.2. Стрес-тестирање на отпорноста на банкарскиот систем на зголемување на кредитниот ризик

Резултатите од спроведеното стрес-тестирање ја потврдуваат отпорноста на банкарскиот систем на симулираните шокови. Стапката на адекватност на капиталот на банкарскиот систем не се намалува под 8% при одделните хипотетички симулации. При најекстремната, но и малку веројатно остварлива симулација за премин на 30% од кредитната изложеност кон нефинансиските субјекти, од постојната кон следните две категории со повисока ризичност, стапката на адекватност на капиталот на банкарскиот систем се намалува за 5,6 п.п. во однос на почетното ниво на стапката на адекватност на капиталот (што е речиси идентичен резултат како и во претходниот квартал). Според одделните дејности, најголем ефект врз стапката на адекватност на капиталот има претпоставеното влошување на квалитетот на кредитната изложеност кај оние дејности каде што концентрацијата на вкупната кредитна изложеност е најголема. Според одделните кредитни продукти на домаќинствата, најголемо негативно влијание врз стапката на адекватност на

Графикон бр. 20

Стапка на адекватност на капиталот пред и по хипотетички комбинирани шокови на различни сегменти од кредитната изложеност (горе) и придонес на одделните шокови врз намалувањето на стапката на адекватност на капиталот (долу) во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

капиталот има хипотетичкото влошување на квалитетот на потрошувачките кредити, како најзастапен кредитен производ.

Отпорноста на банкарскиот систем се испитува и преку спроведување екстремна симулација којашто се заснова на комбинација од седум хипотетички шокови на влошување на квалитетот на кредитното портфолио кон нефинансискиот сектор¹⁰. И при оваа екстремна симулација адекватноста на капиталот на банкарскиот систем не се намалува под пропишаниот минимум.

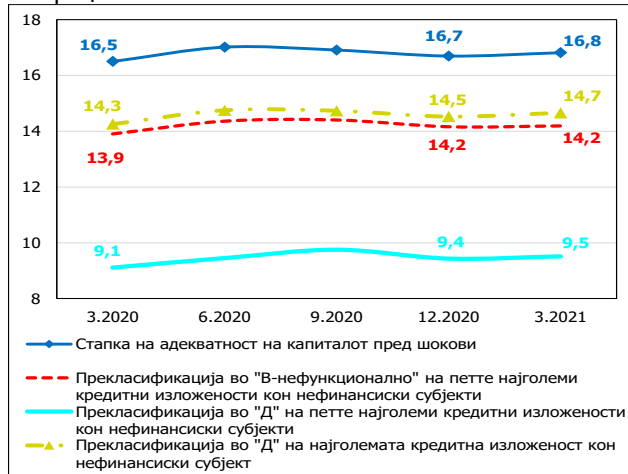
Имено, по оваа симулација стапката на адекватност на капиталот се намалува за 4,9 процентни поени до нивото од 11,9%, што претставува малку полош резултат во споредба со крајот на претходниот квартал (4,6 п.п. и 12,1%, соодветно). Најголем ефект врз стапката адекватност на капиталот има претпоставеното влошување на квалитетот на кредитите со еднакратна отплата, коешто придонесува за 35,0% од вкупното намалување на адекватноста на капиталот при комбинираниот шок. Покрај тоа, значително е влијанието на хипотетичкото влошување на квалитетот на пролонгираните кредити (на кое отпаѓаат 24,9% од вкупното намалување на стапката на адекватноста на капиталот на банкарскиот систем), како и претпоставената целосна ненаплата на нефункционалните кредити на нефинансискиот сектор (18,2% од вкупниот пад на адекватноста на капиталот при комбинираниот шок), коишто бележат зголемен придонес во однос на претходниот квартал. Мало зголемување на

¹⁰ Седумте хипотетички шокови се следниве: 1. целосна ненаплата на постојните нефункционални кредити; 2. вкупните достасани кредити добиваат нефункционален статус; 3. вкупната редовна недостасана реструктурирана изложеност добива нефункционален статус; 4. банките спроведуваат нови реструктурирања на редовниот недостасан дел од кредитната изложеност коишто според обемот соодветствуваат со износот на реструктурираните изложености коишто добиле нефункционален статус од претходната точка; 5. 10% од кредитите со одобрен грејс-период кој истекува по период од еден квартал до една година добиваат нефункционален статус; 6. 20% од недостасаната пролонгирана изложеност добива нефункционален статус; 7. 30% од редовните кредити со еднакратна отплата на главница со преостаната рочност од најмногу една година (коишто воедно не се пролонгирани, ниту реструктурирани) добиваат нефункционален статус.

Графикон бр. 21

Ефекти врз стапката на адекватност на капиталот од прекласификација на најголемите кредитни изложености кон нефинансиски субјекти (вклучително и поврзаните лица) во категорија со повисока ризичност во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

придонесот бележат и достасаните кредити (од 4,6% од вкупното намалување на стапката на адекватноста на капиталот на 31.12.2020 година на 6,1% на 31.3.2021 година, соодветно) како последица на кредитите чијшто грејс-период истекол и се веќе ставени во отплата и редовните реструктурирани кредити (8,8% од вкупното намалување на адекватноста на капиталот на 31.3.2021 година, наспроти придонесот од 8,0% на 31.12.2020 година), со оглед на тоа што во првиот квартал од 2021 година неколку банките пристапија кон реструктурирање на обврските на клиентите со финансиски потешкотии заради КОВИД-19.

2. Ликвидносен ризик

Во првиот квартал од 2021 година, при понатамошен квартален раст на депозитите од нефинансиски субјекти, ликвидните средства на банкарскиот систем забележаа раст и на квартална и на годишна основа. Во структурата на ликвидните средства, денарските средства на сметка кај Народната банка и пласманите на банките во македонски еврообврзници¹¹ беа главниот носител на кварталниот раст. Ваквите движења условија задржување на показателите преку кои се следи и оценува ликвидноста на стабилно ниво, надминувајќи ги нивоата коишто му одговараат на десетгодишниот просек. Од аспект на валутата, овој квартал, ликвидните средства во денари речиси во целост го определија растот на вкупната ликвидна актива, така што беше видливо подобрување на показателите за денарската ликвидност, при истовремено умерено влошување на показателите за девизната ликвидност.

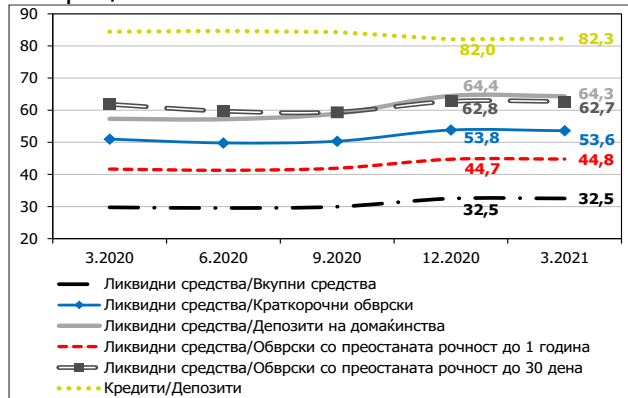
Анализата на составот на средствата и на обврските, според нивната преостаната договорна рочност, покажува продлабочување на јазовите во повеќето рочни сегменти, но кварталното проширување на јазот меѓу средствата и обврските со преостаната договорна рочност до една година е помало, споредено со претходното тримесечје. Притоа, според очекувањата на банките, збирниот јаз меѓу средствата и обврските во сите рочни сегменти е позитивен, што упатува на заклучокот дека банките очекуваат задржување на стабилноста на депозитите како главен извор на финансирање на нивните активности. Резултатите од стрес-тестовите упатуваат на задоволителна отпорност на банкарскиот систем на поединечните претпоставени екстремни ликвидносни одливи.

Со појавата на пандемијата на КОВИД-19, Народната банка донесе повеќе мерки за монетарно олабавување и регулаторна флексибилност, како поддршка на банкарскиот систем и економијата во целина, во услови на криза. Во текот на првото тримесечје оваа година, основната каматната стапка беше и дополнително намалена за 0,25 п.п., до нивото од 1,25%.

¹¹ Во март 2021 година, Министерството за финансии ја издаде осмата еврообврзница, во вредност од 700 милиони евра со рочност од седум години и таа е издадена по историски најниска каматна стапка од 1,625%.

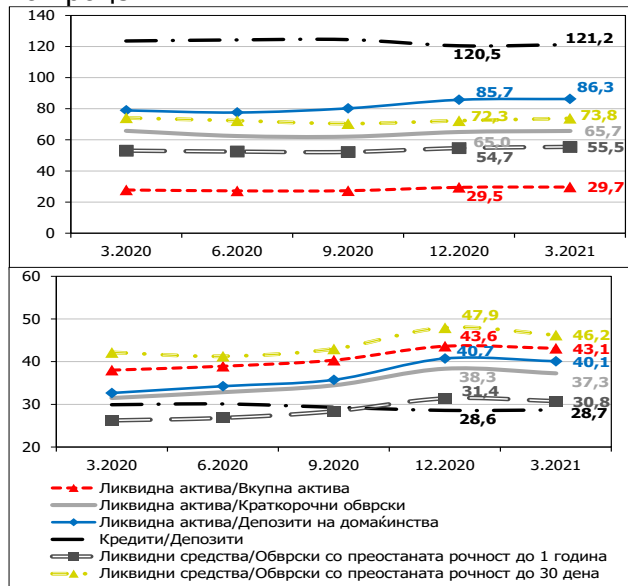
Графикон бр. 22 Показатели за ликвидноста на банкарскиот систем во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 23

Показатели за ликвидноста на банкарскиот систем според валутата – денари (горе) и девизи (долу) во проценти

2.1. Показатели за ликвидноста

Во првиот квартал од 2021 година, во услови на понатамошен раст на ликвидните средства на македонскиот банкарски систем, показателите за ликвидноста¹² се задржаа на стабилно и задоволително ниво. Притоа, повеќето од показателите преку кои се анализира ликвидноста се приближија до своите максимални вредности. Имено, соодветното управување на банките со ликвидносниот ризик се потврдува со релативно стабилното учество на ликвидните средства во вкупната актива на банките (коешто остана непроменето на нивото од една третина) и покриеноста на краткорочните обврски и депозитите од домаќинствата со ликвидни средства, коишто исто така се задржаа на стабилно ниво (од над 50% и 60%¹³, соодветно). Соодносот меѓу кредитите и депозитите на ниво на банкарскиот систем е стабилен и се движи околу 80%, што дополнително упатува на прифатливи рамки на ликвидносен ризик на кој се изложени банките и стабилно управување со ликвидноста од нивна страна.

Од аспект на валутните карактеристики на ликвидните средства и обврските, во првиот квартал од 2021 година, показателите за ликвидноста манифестираа дивергентни движења. Имено, при побрз раст на денарската ликвидност¹⁴, која определи

¹² При пресметката на показателите за ликвидноста на ниво на банкарскиот систем не се земени предвид резидентните меѓубанкарски средства и обврски.

¹³ По одделни банки, на 31.3.2021 година, учеството на ликвидните во вкупните средства е помеѓу 19,6% и 51,7%, со медијана од 25,9% (март 2020 година: помеѓу 19,1% и 44,2%). Покриеноста на краткорочните обврски со ликвидни средства е помеѓу 40% и 68,8%, со медијана од 51,1% (март 2020 година: помеѓу 38,9% и 83,9%), а покриеноста на депозитите од домаќинства со ликвидни средства меѓу 35,4% и 84,9%, со медијана од 65,3% (март 2020 година: помеѓу 28,4% и 95,7%). „Развојна банка на Северна Македонија“ АД Скопје е исклучена од оваа анализа.

¹⁴ Побарувањата и обврските со валутна клаузула се сметаат како денарски, бидејќи нивниот паричен тек е во денари. Притоа, овој раст во целост произлегува од кварталното зголемување на средствата на сметка кај Народната банка за 23.776 милиони денари.

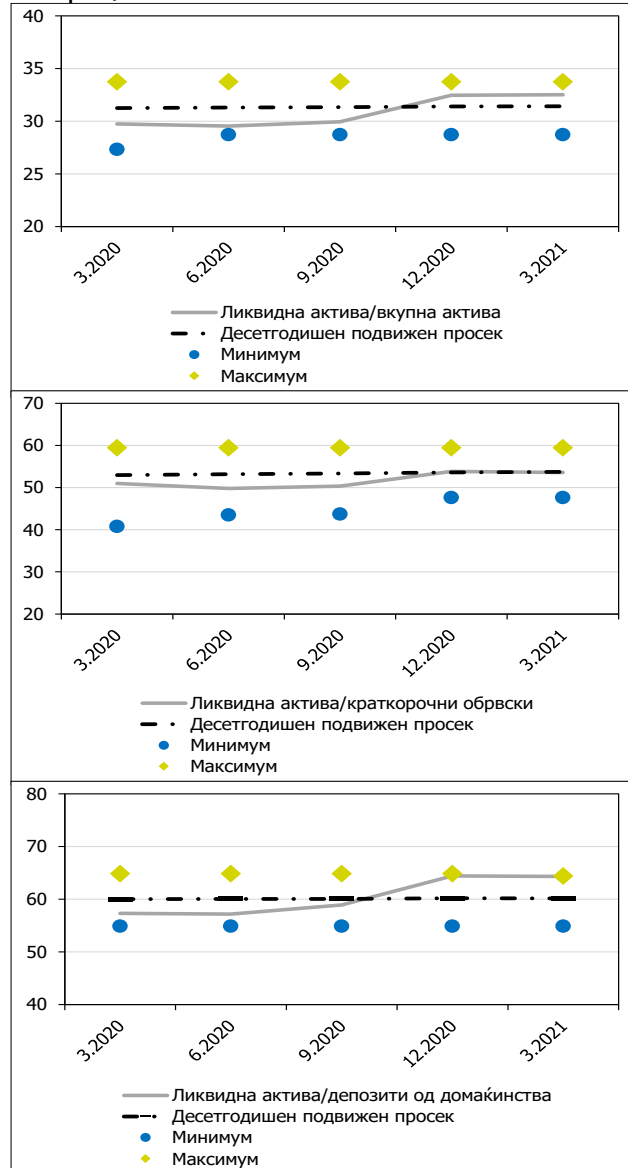

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 24

Ликвидна актива/вкупна актива (горе),
ликвидна актива/краткорочни обврски
(средина) и ликвидна актива/депозити на
домаќинства (долу)

во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

над 90% од вкупното квартално зголемување на ликвидните средства во првиот квартал од 2021 година, показателите за денарската ликвидност забележаа подобрување. Спротивно на тоа, показателите за девизната ликвидност умерено се намалија во споредба со претходниот квартал. И натаму, показателите за денарската ликвидност се на повисоко ниво во споредба со показателите за девизната ликвидност, што се должи на повисокото структурно учество на ликвидните средства во денари во вкупните ликвидни средства на банките. Ризиците од пониското ниво на показателите за девизната ликвидност се ублажуваат со можноста којашто им стои на располагање на банките во секое време да ги обезбедат потребните девизни ликвидни средства, преку интервенциите на Народната банка на девизниот пазар. Во оваа насока, на располагање се и средствата од репо-линијата на Европската централна банка (ЕЦБ) којашто минатата година, за првпат ѝ овозможи пристап на Народната банка до девизна ликвидност во евра, со соодветно обезбедување, во вкупен износ од 400 милиони евра¹⁵. Ваквиот инструмент е особено важен, бидејќи овозможува брз, поедноставен и поповолен пристап до ликвидност во евра, имајќи ја предвид неизвесноста на актуелната глобална криза и на евентуални можни поголеми нарушувања на меѓународните финансиски пазари заради шокот од корона-вирусот. Во досегашниот период, Народната банка нема искористено средства од одобрената репо-линија, со оглед на постојаното одржување и на денарската, и на девизната ликвидност на банкарскиот систем на соодветно ниво.

¹⁵ Крајниот рок на користење на средствата од репо-линијата е до март 2022 година. Повеќе детали се достапни на следнава врска: <http://nbrm.mk/ns-newsarticle-soopstenie-18082020.nspix> и <https://nbrm.mk/ns-newsarticle-soopstenie-04022021.nspix>.

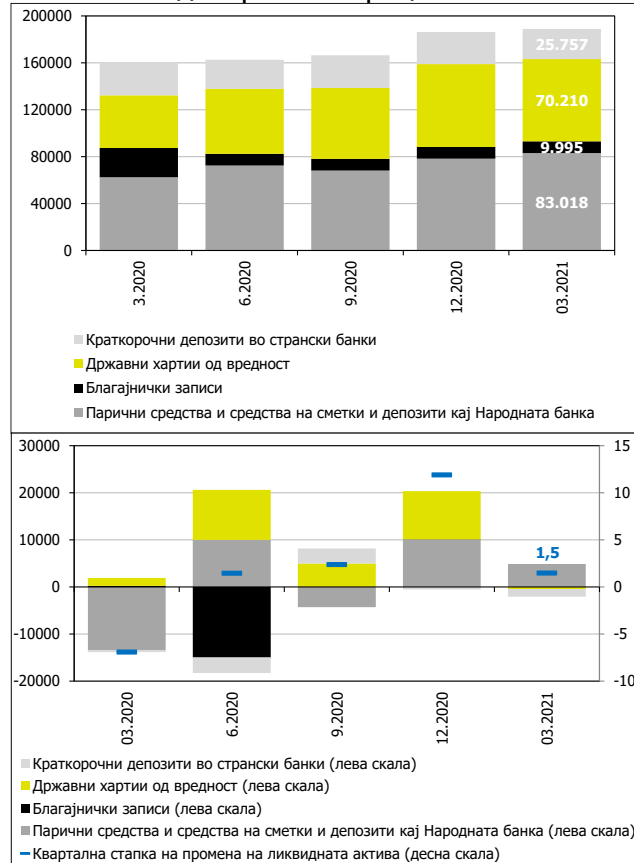

2.2. Динамика и состав на ликвидните средства

Графикон бр. 25

Ликвидни средства, структура (горе) и промена (долу)

во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

На крајот од првиот квартал од 2021 година, ликвидните средства¹⁶ на ниво на банкарскиот систем изнесуваат **188.980 милиони денари** и забележаа квартален раст од **1,5%** (или за **2.741 милион денари**), додека споредено со истиот период од 2020 година видлив е солиден забрзан раст од **17,9%** (или за **28.740 милиони денари**). Ваквото квартално зголемување на ликвидноста на банките, анализирано според одделните финансиски инструменти што ги сочинуваат ликвидните средства, беше најизразено кај средствата на банките на денарската сметка кај Народната банка, чишто раст изнесува **23.845 милиони денари**, или за **133,3%**. Исто така и пласманите во државни обврзници во девизи (македонските еврообврзници) забележаа раст од **3.478 милиони денари**, или за **18,3%**. Наспроти тоа, со исклучок на пласманите во благајнички записи, коишто останаа речиси непроменети¹⁷, останатите финансиски инструменти коишто ги сочинуваат ликвидните средства претежно забележаа квартален пад. Највисоко квартално намалување, од **17.581 милион денари**, или за **38,8%**, се забележува кај пласманите на банките во расположивите депозити кај Народната банка (преку ноќ и на седум дена). Истовремено, позначителен пад бележат и девизните парични средства на банките

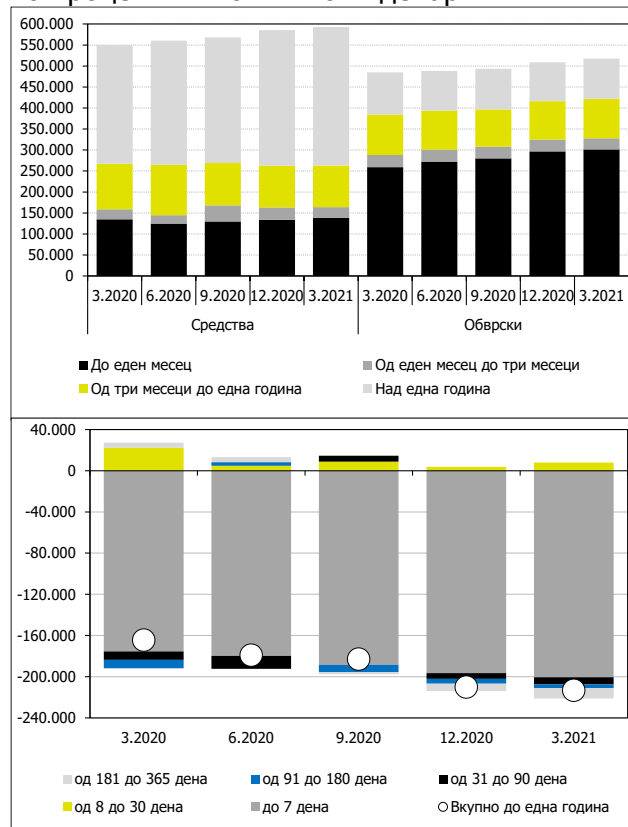
¹⁶ Ликвидните средства ги опфаќаат: 1) паричните средства и побарувањата од Народната банка, каде што се вклучени ефективните парични средства, паричните средства на сметките на банките во Народната банка, расположивите депозити кај Народната банка и благајничките записи; 2) краткорочните депозити кај странски банки, вклучително и средствата на банките на нивните кореспондентни сметки во странство и 3) сметководствената вредност на пласманите во хартии од вредност издадени од централни влади, т.е. државни хартии од вредност издадени од Република Северна Македонија и издадени од странски држави. За потребите на анализата на ликвидносниот ризик, средствата и обврските во денари со девизна клаузула се сметаат како денарски.

¹⁷ Во текот на првиот квартал од 2021 година, Народната банка продолжи да нуди благајнички записи во непроменет износ (10.000 милиони денари) и фиксно утврдена каматна стапка. Во март 2021 година, во услови на стабилни движења на девизниот пазар и умерена динамика на инфлацијата, а при сè уште присутна неизвесност за здравствената криза и нејзиното влијание врз патеката на закрепнување на економијата, беше донесена одлука за олабавување на монетарната политика со намалување на основната каматна стапка за 0,25 процентни поени, на историски најнисокото ниво од 1,25%.

Графикон бр. 26

Состав на средствата и обврските на банките според нивната договорна преостаната рочност (горе) и на јазот меѓу средствата и обврските, со договорна преостаната рочност до една година (долу) во проценти и во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

(за 1.601 милион денари, или за 19,3%), пласманите во државни записи (за 3.182 милиони денари или за 17,6%) и пласманите во краткорочни депозити кај странски банки (за 1.619 милиони денари или за 5,9%).

2.3. Рочна структура на средствата и обврските

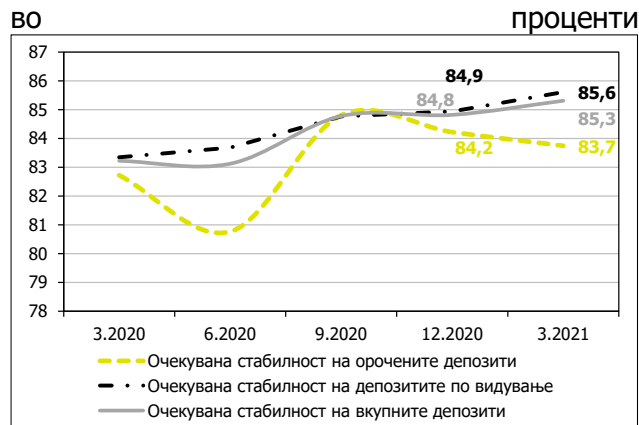
Во првиот квартал од 2021 година, промените во структурата на средствата и обврските според нивната преостаната рочност, придонесоа за дополнително продлабочување на јазот меѓу средствата и обврските со договорна преостаната рочност до една година.

Најголем придонес за продлабочувањето на вкупниот јаз (до една година) имаше јазот меѓу средствата и обврските со договорна преостаната рочност до седум дена, што е резултат на намалените пласмани во расположливи депозити кај Народната банка и растот на обврските по видување. Во овој рочен сегмент и натаму постои најголема неусогласеност меѓу средствата и обврските на банките според нивната договорна преостаната рочност (којашто и дополнително се продлабочи во првиот квартал од годината, при раст на депозитите од видување, за 1,9%, и пад на краткорочно орочените, за 1%, и долгорочно орочените депозити, за 0,2%), што вообичаено произлегува од вклучувањето на обврските на банките по видување и без утврдена рочност. Притоа, свое влијание врз растот на вкупниот јаз до една година имаше и јазот меѓу средствата и обврските со преостаната рочност меѓу шест и дванаесет месеци, што, пак, е последица на големиот пад на пласманите во должнички инструменти кои се чуваат до достасување (пред сè, на пласманите во државни записи). Како и вообичаено, единствено во рочниот сегмент од осум

Графикон бр. 27

Очекувана стабилност на депозитите со преостаната рочност до три месеци, од страна на банките

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

дена до еден месец се забележува позитивен јаз, што произлегува од фактот дека вложувањата во благајнички записи на Народната банка припаѓаат во овој рочен сегмент.

Според очекувањата на банките, збирниот јаз меѓу средствата и обврските во сите рочни сегменти е позитивен, што упатува на заклучокот дека банките очекуваат задржување на стабилноста на депозитите како главен извор на финансирање на нивните активности (повеќе детали во анексите на овој извештај). Имено, на крајот на првиот квартал од 2021 година банките очекуваат висока стабилност на депозитите, односно дека 83,7% од орочените депозити со преостаната рочност до три месеци (84,2% на 31.12.2020 година) и понатаму ќе останат во банките, при што поголема стабилност се очекува за вкупните депозити и депозитите по видување (85,3% и 85,6%, соодветно). Натamoшното задржување на високата склоност на приватниот сектор за чување на слободните средства на сметките во банките е особено значајна и во голема мера зависи од очекувањата за стабилизирање на состојбите во домашната економија во услови на сè уште присутни ризици и неизвесност од пандемијата предизвикана од КОВИД-19.

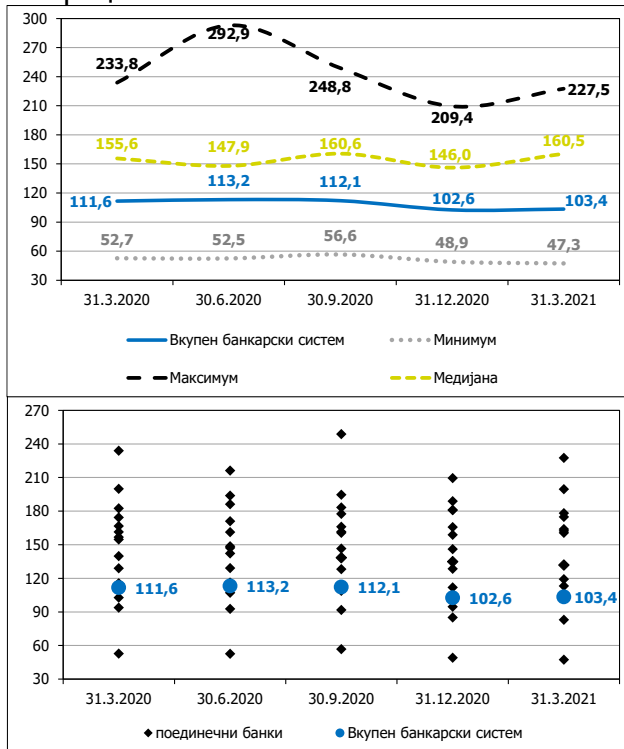
2.4. Стрес-симулации за ликвидносни шокови

На 31.3.2021 година, резултатите од спроведените стрес-симулации за ликвидносни шокови покажуваат дека банкарскиот систем се одликува со стабилна ликвидносна позиција, односно располага со доволно ликвидни средства за да одговори соодветно на

Графикон бр. 28

Намалување на ликвидните средства по симулацијата за комбинирани ликвидносни шокови (по сите шокови), вкупен банкарски систем (горе) и по поединечна банка (долу) во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

поединечните симулирани парични одливи. Отпорноста на македонскиот банкарски систем на ликвидносни шокови се потврдува преку резултатите од сите поединечни симулации на ликвидносни шокови, а целосно искористување (103,4% на 31.03.2021 година) на ликвидните средства би настанало само при значително екстремната симулација на ликвидносен шок, којшто опфаќа комбинирани одливи¹⁸ на средства од банките врз повеќе основи. Со оглед на екстремноста на претпоставката, за потребите на оваа симулација, вообичаениот опфат на ликвидните средства се проширува и со други финансиски инструменти¹⁹ во сопственост на банките, за кои се цени дека банките брзо и лесно ќе ги наплатат или ќе ги претворат во парични средства. Во таков случај, при комбинација на претпоставените шокови, ликвидните средства на банкарскиот систем не би биле целосно искористени (поточно, за покривање на ликвидносни одливи би биле потребни 95% од ликвидните средства коишто се на располагање, според проширената дефиниција), со што банкарскиот систем и натаму би располагал со одреден износ ликвидни средства.

При примена на поединечните симулации на ликвидносни шокови, високото ниво на ликвидни средства со кое располагаат македонските банки овозможува намирување на

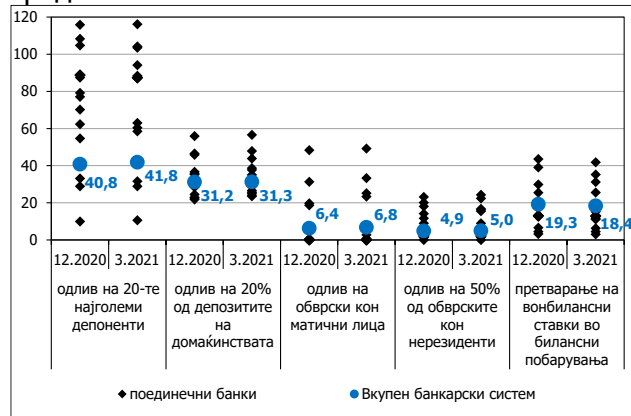
¹⁸ При симулацијата се претпоставува одлив на: депозитите на дваесетте најголеми депоненти, 20% од депозитите на домаќинствата, обврските кон матичните субјекти (обврските врз основа на субординирани инструменти и хибридни капитални инструменти се исклучени од симулацијата бидејќи, согласно со регулативата за претходните симулации) и конверзија на определени вонбилансни обврски на банките (непокриени акредитиви, неотповикливи кредитни линии и неискористени лимити врз основа на кредитни картички и одобрени пречекорувања на трансакциските сметки) во билансни побарувања. При симулациите за ликвидносни шокови е изземена „Развојната банка на Северна Македонија“ АД Скопје.

¹⁹ Покрај финансиските инструменти што ги сочинуваат ликвидните средства, се додаваат и следниве финансиски инструменти: средствата во резервниот гарантен фонд кај КИБС, долгорочните депозити во странски банки, инструментите на пазарот на пари издадени од странски недржавни издавачи, кредитите со договорна преостаната рочност до 30 дена, како и ефектот од намалувањето на задолжителната резерва за девизните обврски на банките којашто е издвоена во девизи заради симулираниот одлив на девизните депозити на домаќинствата.

Графикон бр. 29

Придонес на одделните шокови во намалувањето на ликвидните средства при симулацијата за комбиниран ликвидносен шок, по банка како процент на намалување на ликвидните средства

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

сите претпоставени, поединечни, екстремни ликвидносни одливи.

Најголемо намалување на ликвидните средства се случува при одлив на депозитите на дваесетте најголеми депоненти, но значењето на оваа симулација за одделните банки е различно, со оглед на разликите во степенот на концентрацијата на депозитите. Спротивно на тоа, кај симулацијата на остварувањето на репутацискиот ризик и губењето на довербата на населението во банките претставена преку одлив на 20% од депозитите на домаќинствата има значително поголема сличност во резултатите за одделните банки, со што се потврдува важноста на депозитите за финансирањето на активностите на банките. При претпоставеното претворање на определени вонбилансни обврски на банките во билансни побарувања²⁰, банките би потрошиле нешто помалку од 20% од своите ликвидни средства, што иако е помалку во споредба со симулациите за одлив на депозити²¹, сепак и ова претпоставено намалување на ликвидните средства може да се смета за значајно. Малото учество на обврските кон нерезидентите, како и кон матичните лица во структурата на вкупните извори на финансирање на банките предизвикува скромно влијание на шоките поврзани со нив, врз вкупниот резултат од оваа симулација.

²⁰ Се претпоставува одлив на средства како резултат на претворање на определени вонбилансни обврски на банките (непокриени акредитиви, неотповикливи кредитни линии и неискористените лимити врз основа на кредитни картички и одобрени пречекорувања на трансакциските сметки) во билансни побарувања.

²¹ При симулацијата за одлив на депозитите од 20-те најголеми депоненти, ликвидните средства на банкарскиот систем се намалуваат за 41,8%, додека при претпоставен одлив на 20% од депозитите на домаќинства, ликвидните средства се намалуваат за 31,3%.

3. Валутен ризик

На 31.3.2021 година, банкарскиот систем во Република Северна Македонија го намали и онака ниското ниво на директна изложеност на валутен ризик, што се согледува преку намалениот сооднос меѓу отворената девизна позиција и сопствените средства и учеството на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента во сопствените средства. Наспроти тоа, индиректната изложеност на валутниот ризик, која произлегува од присуството на кредити со валутна компонента во кредитните портфолија на банките, е на релативно високо ниво. Но, имајќи го предвид доминантното учество на еврото во активностите на банките со валутна компонента, веројатноста за остварување на директната и индиректната изложеност на банките на валутен ризик е минимална, со оглед на примената на стратегијата на одржување стабилен номинален девизен курс на денарот во однос на еврото.

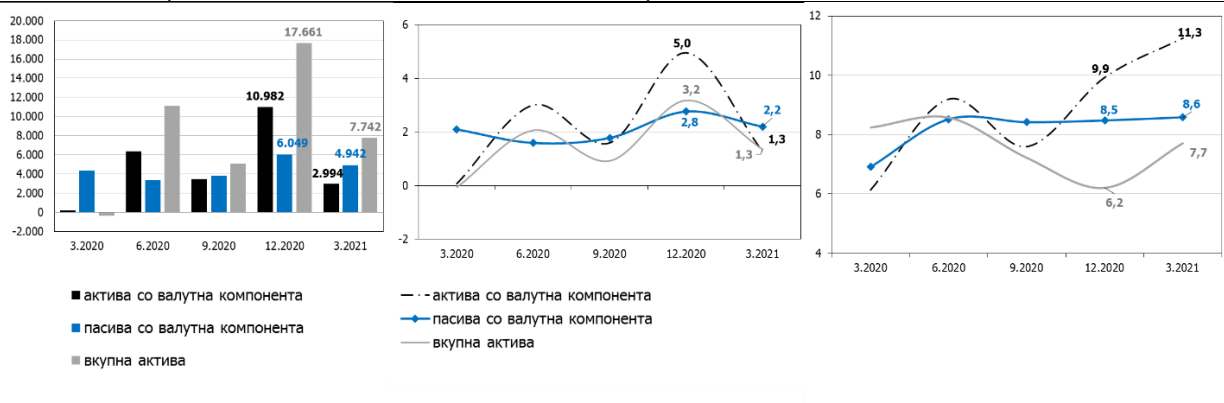
Анализирано по одделна банка, на 31.3.2021 година сите банки беа усогласени со пропишаниот лимит од 30% за соодносот на агрегатната девизна позиција и сопствените средства.

Графикон бр. 30

Квартална (лево и средина) и годишна (десно) промена на вкупната актива и на активата и пасивата со валутна компонента *

во милиони денари

во проценти

Извор: Народната банка, односно извештајот за отворена девизна позиција врз основа на податоците доставени од страна на банките.

*Средствата се на нето-основа, намалени за исправката на вредноста за побарувањата кои се класифицирани во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“, согласно со регулативата за управување со валутниот ризик. „РБСМ“ не е вклучена во анализата, бидејќи согласно со законската регулатива, на „РБСМ“ не се применуваат прописите за отворената девизна позиција.

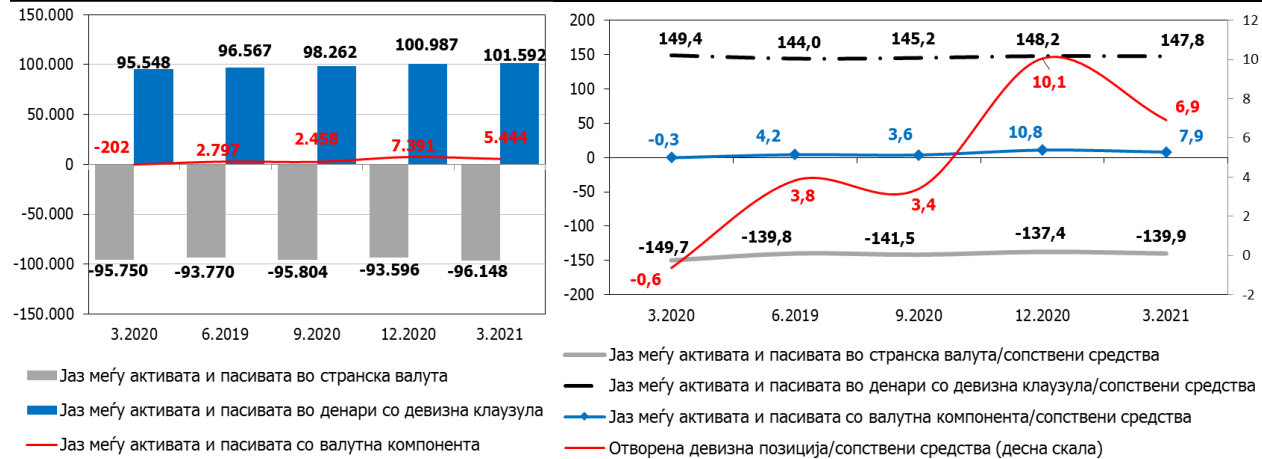
На 31.3.2021 година, јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента беше позитивен и изнесуваше 5.444 милиони денари, што претставува намалување за 26,4% или за 1.948 милиони денари, споредено со 31.12.2020 година. Ова намалување на јазот, произлегува од поголемиот раст на пасивата (која се зголеми за 2,2% или за 4.942 милиони денари)²² во однос на растот на активата со валутна компонента (активата се зголеми за 1,3% или за 2.994 милиони денари)²³. Стеснувањето на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента од една страна, и растот на сопствените средства (0,9% или за 602 милиони денари) од друга страна, го условија намалувањето на соодносот на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента со сопствените средства на банките. Така, на крајот на првиот квартал од 2021 година, соодносот на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента и сопствените средства на банките изнесуваше 7,9%, што претставува квартален пад за 2,9 процентни поени, додека отворената девизна позиција изнесуваше 6,9% од сопствените средства на банкарскиот систем, и е помала за 3,2 процентни поена во однос на 31.12.2020 година²⁴.

Графикон бр. 31

Структура на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента (лево) и учество на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента во сопствените средства (десно)

во милиони денари

во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

²² Растот на пасивата со валутна компонента најмногу беше условен од растот на тековните сметки во странска валута за 3.384 милиони денари, меѓутоа, одредено влијание имаше и растот на депозитите од нерезиденти и физички лица во странска валута, за 1.075 милиони денари и 624 милиони денари, соодветно.

²³ Активата со валутна компонента се зголеми најмногу како резултат на зголемените вложувања во домашните еврообврзници, за 3.479 милиони денари, растот на депозитите во странска валута за 2.898 милиони денари, како и растот на кредитите со валутна компонента за 1.864 милиони денари (од кои 1.032 милиона денари се во странска валута). Од друга страна, намалување бележат тековните сметки во странски банки за 4.548 милиони денари и девизните парични средства за 1.601 милион денари.

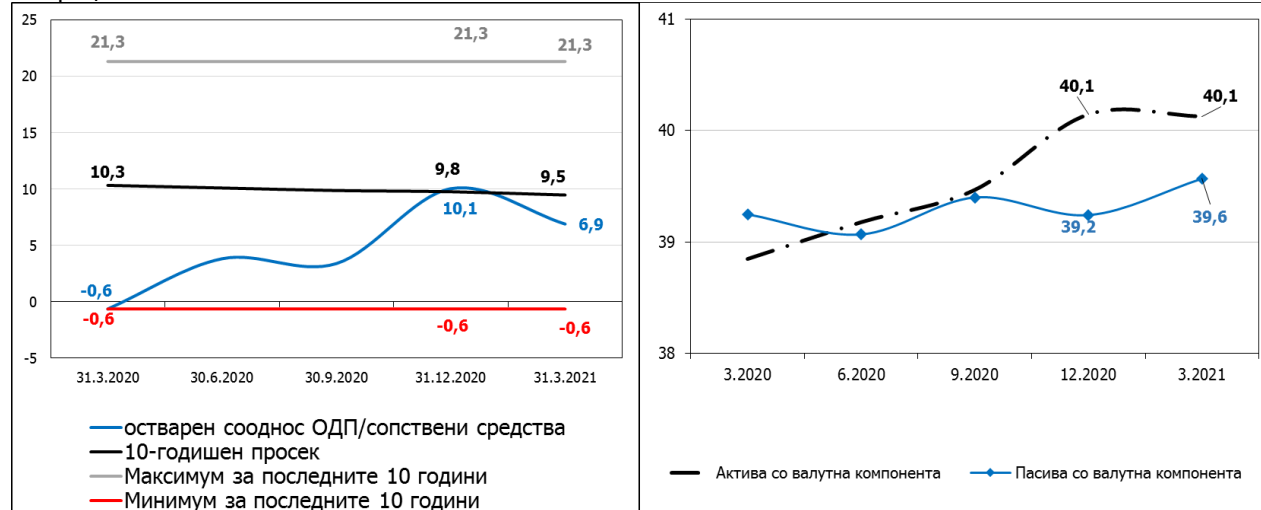
²⁴ Јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента ја претставува разликата меѓу билансната актива и пасива со валутна компонента, додека отворената девизна позиција покрај јазот меѓу билансните активни и пасивни позиции со валутна компонента, го вклучува и јазот меѓу вонбилансните актива и пасива со валутна компонента.

Графикон бр. 32

Десетгодишен просек од показателот ОДП/сопствени средства (лево), и учество на активата и пасивата со валутна компонента* во вкупната актива на банките (десно)

во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

* Во рамките на активата, побарувањата се земени на нето-основа, односно се намалени за износот на извршената исправка на вредноста. Од анализата е исклучена „РБСМ“ АД Скопје.

Поголемиот релативен раст на пасивата со валутна компонента (за 2,2%) во однос на растот на вкупната актива, односно пасива (за 1,3%), го услови растот на нејзиното учество во вкупната пасива на банките за 0,3 процентни поени. Наспроти тоа, учеството на активата со валутна компонента во вкупната актива остана непроменето (растот на активата со валутна компонента и на вкупната актива е еднаков и изнесува 1,3%).

Анализирано по валути, намалувањето на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента, се должи на стеснувањето на позитивниот јаз меѓу активата и пасивата во евра и евро клаузула (за 1.051 милион денари)²⁵ и проширувањето на негативниот јаз меѓу активата и пасивата во или номинирана во американски долари (за 908 милиони денари)²⁶.

²⁵ Поради поголемиот раст на пасивата во евра и во денари со евроклаузула (кој изнесува 2.108 милиони денари и произлегува речиси подеднакво од растот на тековни сметки и други краткорочни обврски и од растот на депозитите од нерезиденти во евра), во однос на растот на активата во евра и во денари со евроклаузула (кој изнесува 1.057 милиони денари и најмногу се должи на зголемените вложувања во домашните еврообврзници за 3.479 милиони денари и на растот на кредитите во евра и во денари со евроклаузула за 1.576 милиони денари, при намалување на тековните сметки во евра.

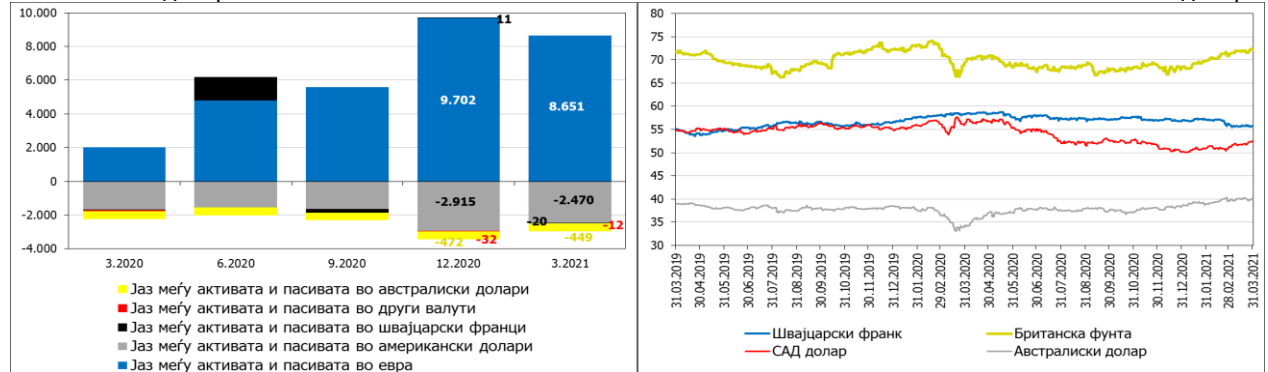
²⁶ Поради поголемиот раст на пасивата (кој изнесува 2.710 милиони денари и главно произлегува од растот на тековните сметки и други краткорочни обврски) во однос на растот на активата (кој изнесува 1.802 милиони денари и се должи на растот на депозитите во долари) во американски долари и клаузула во долари.

Графикон бр. 33

Динамика и структура на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента, по валути (лево) и движење на курсот на денарот во однос на американскиот долар, швајцарскиот франк, британската фунта и австралискиот долар (десно)

во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во првиот квартал 2021 година, вредноста на курсот на британската фунта, како и на американскиот и австралискиот долар, во однос на еврото (следствено и на денарот), се движеше во нагорна линија. Од анализираниите валути, единствено, вредноста на курсот на швајцарскиот франк, забележа одредено намалување во третиот месец од годината, генерално задржувајќи ист и стабилен тренд на движење.

Табела бр. 3

Валутна структура на активата и пасивата со валутна компонента во проценти

Валута	31.12.2020		31.3.2021	
	Активна	Пасива	Активна	Пасива
Евро	90,8	89,5	90,1	88,5
Американски долар	5,8	6,8	6,5	7,8
Швајцарски франк	1,3	1,4	1,3	1,3
Австралиски долар	0,7	0,9	0,7	0,9
Британска фунта	0,5	0,6	0,5	0,6
Останато	0,9	0,9	0,9	0,9
Вкупно	100,0	100,0	100,0	100,0

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Табела бр. 4

Распределба на банките според учеството на отворената девизна позиција по одделни валути и агрегатната девизна позиција во сопствените средства

Опис	Број на банки										Агрегатна девизна позиција / сопствени средства
	Отворена девизна позиција по одделни валути / сопствени средства										
	Евро		Американски долар		Швајцарски франк		Австралиски долар		Останато		
	Долга	Кратка	Долга	Кратка	Долга	Кратка	Долга	Кратка	Долга	Кратка	
под 5%	6	1	9	4	8	4	7	2	10	3	7
од 5% до 10%	2										2
од 10% до 20%	2										2
од 20% до 30%	2										2
над 30%											

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

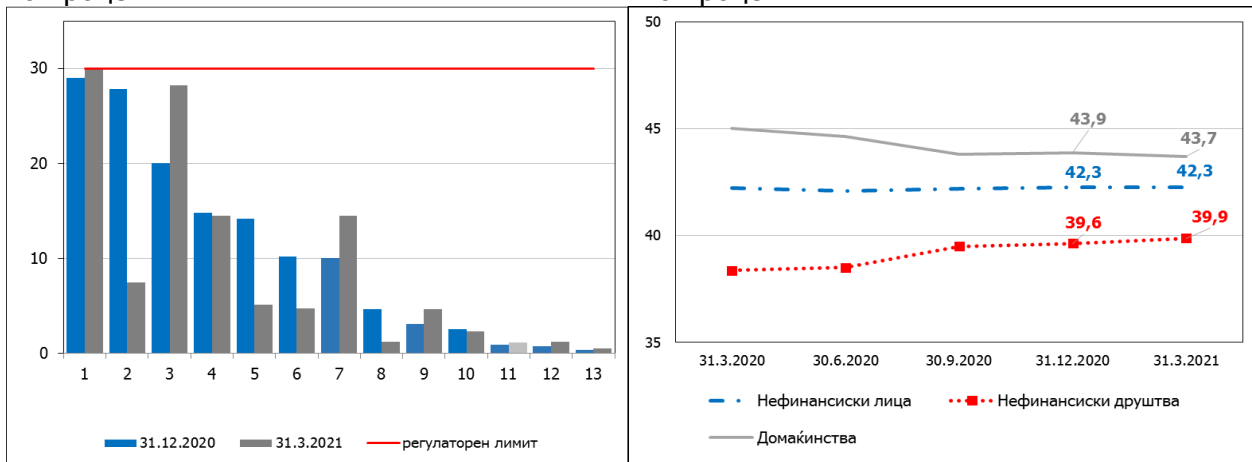

Одржувањето стабилен номинален девизен курс на денарот во однос на еврото е клучен фактор за одржување ниска веројатност за остварување и на индиректниот валутен ризик, имајќи предвид дека повеќе од 99% од кредитите со валутна компонента се номинирани во евра или се во денари со евроклаузула. На 31.3.2021 година, учеството на кредитите со валутна компонента во вкупните кредити кај нефинансиските друштва се зголеми за 0,2 процентни поена, наспроти учеството на овие кредити кај домаќинствата кое се намали за 0,2 процентни поени. Учеството на кредитите со валутна компонента во вкупните кредити на нефинансиските лица е непроменето.

На 31.3.2021 година, сите банки беа усогласени со пропишаниот лимит од 30% за соодносот на агрегатната девизна позиција и сопствените средства. Сите банки (освен една) бележат долга девизна позиција, при што највисокото учество на агрегатната девизна позиција во сопствените средства, забележано кај поединечна банка, речиси го достигна пропишаниот лимит и изнесуваше 29,9%, додека најниското учество изнесуваше 0,5% од сопствените средства на банката.

Графикон бр. 34

Сооднос на агрегатната девизна позиција и сопствените средства, по одделни банки* (лево) и учество на кредитите со валутна компонента во вкупните кредити (десно) во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

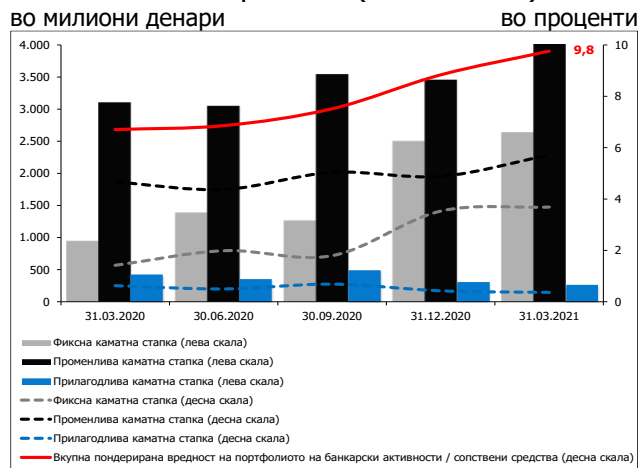
*Столпчињата со посветли нијанси, се однесуваат на банките кои имаат кратка девизна позиција, но прикажани во апсолутна вредност.

4. Ризик од промена на каматните стапки

Во првиот квартал од 2021 година, изложеноста на банкарскиот систем на ризикот од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности се зголеми, поради растот на пондерираната вредност на портфолиото на банкарски активности, што услови и раст на нејзиното учество во сопствените средства. Зголемувањето на вкупната пондерирана вредност на портфолиото на банкарски активности најмногу произлегува од позициите со променлива каматна стапка, каде што јазот меѓу каматочувствителните средства и обврски се прошири, пред сè, заради растот на пласманите во кредити со овој тип каматна стапка и нивното разместување од блоковите со пократок кон блоковите со подолг период до следна преоцена на каматните стапки. Исто така, и пондерираната вредност на портфолиото на банкарски активности со фиксна каматна стапка бележи квартален раст, што е последица на прераспоредавањето во структурата на јазот, од блоковите со пократка рочност кон блоковите со подолга рочност. Вкупниот (непондериран) јаз е позитивен, што, на агрегирана основа, го изложува банкарскиот систем на ризикот од намалување на каматните стапки. Значителното присуство на кредитите со променливи и прилагодливи каматни стапки, и натаму ги изложува банките на индиректен кредитен ризик од изложеноста на нивните клиенти на ризикот од зголемување на каматните стапки.

Графикон бр. 35 Вкупна пондерирана вредност на портфолиото на банкарски активности* според тип на каматна стапка, во апсолутен износ (лева скала) и во однос на сопствените средства (десна скала)

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

*Вкупната пондерирана вредност на портфолиото на банкарски активности ја означува потенцијалната загуба на економската вредност на ова портфолио, при претпоставен неповолен каматен шок од ± 2 процентни поени.

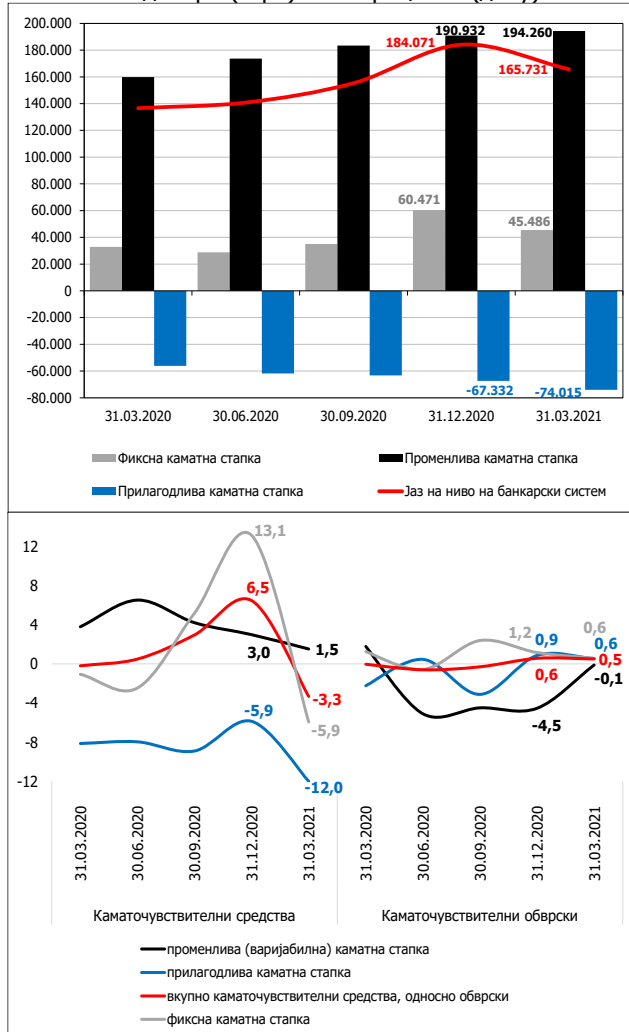
Вкупната пондерирана вредност на портфолиото на банкарски активности забележа квартално зголемување од 711 милиони денари или за 11,4%. Ова, и покрај растот на сопствените средства (за 0,9%), услови зголемување на соодносот меѓу пондерираната вредност на портфолиото на банкарски активности и сопствените средства за 0,9 процентни поени, до ниво од 9,8%. Воедно, висината на овој сооднос, преку кој се мери изложеноста на банкарскиот систем на ризикот од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности, уште повеќе го надмина нивото на просекот пресметан за последните 10 години (5,1%) и се изедначи со пресметаната максимална вредност, за последните 10 години. По одделна банка, овој сооднос се движи во интервал од 0,6% до 17,6%, и е под нивото од пропишаниот праг од 20,0%²⁷.

²⁷ Според регулативата, во случај кога односот помеѓу вкупната пондерирана вредност на портфолиото на банкарски активности и сопствените средства на банката надмине 20%, банката е должна да предложи мерки за намалување на овој однос, а Народната банка може да ѝ наложи и издвојување соодветен износ на капитал за покривање на ризикот од промена

Графикон бр. 36

Каматочувствителни средства и обврски според тип на каматна стапка, јаз (горе) и квартална промена (долу) во милиони денари (горе) и во проценти (долу)

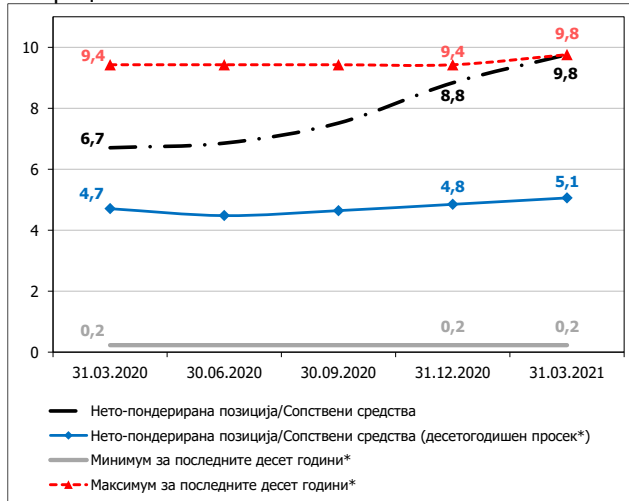
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Анализирано според типот на каматната стапка, кварталниот раст на вкупната пондерирана вредност на портфолиото на банкарски активности најмногу произлегува од зголемувањето на пондерираната вредност на портфолиото со променлива каматна стапка (619 милиони денари или 18%) и делумно од растот на портфолиото со фиксна каматна стапка (134 милиони денари или за 5,4%). Растот на пондерираната вредност на портфолиото со променлива каматна стапка се должи на зголемувањето на јазот меѓу активните и пасивните позиции со овој тип на каматна стапка при истовремено присутно прераспoredување во структурата на јазот, од блоковите со пократка (до еден месец) кон блоковите со подолга преостаната рочност (3 – 6 месеци). Ваквите промени на јазот со променливи каматни стапки најмногу произлегуваат од промените во пласманите во кредити со овој тип каматна стапка. Растот на пондерираната вредност на портфолиото со фиксна каматна стапка, при позначително стеснување на (позитивниот) јаз со овој тип каматна стапка, произлегува од прераспoredувањето во структурата на јазот, од блоковите со пократка рочност (до три месеци и од 6 – 12 месеци) кон блоковите со подолга рочност (од 1 – 4 години и од 5 – 7 години), најмногу заради намалувањето на пласманите во депозити орочени на кратки рокови и промените во рочната структура на пласманите во државни хартии од вредност (пад на пласманите во државни записи и истовремен раст на пласманите во државни обврзници). Наспроти тоа, пондерираната вредност на портфолиото со прилагодлива каматна стапка се намали (за 43 милиони денари или за 14,3%). Намалувањето на пондерираната вредност на ова портфолио, при истовремено проширување на негативните јазови со овој тип на каматни

на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности.

Графикон бр. 37
Нето пондерирана позиција/сопствени средства*
во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

*На 31.3.2020 година, податоците за просекот, минимумот и максимумот се пресметани за последните девет години. Имено, податоците за ризикот од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности се расположливи почнувајќи од 2010 година.

стапки, произлегува од намалувањето на пласманите во кредити со прилагодливи каматни стапки, коешто беше повеќе присутно во блоковите со подолг период до следна преоцена на каматните стапки (од шест месеци до три години и од четири до пет години).

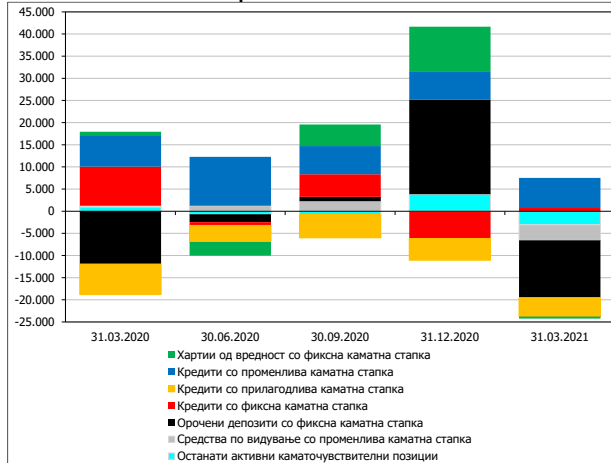
Вкупниот непондериран јаз меѓу каматочувствителните средства и обврски бележи квартален пад за 10 % или 18.340 милиони денари. Ова најмногу се должи на стеснувањето на позитивниот јаз меѓу позициите со фиксна каматна стапка (којшто забележа квартален пад од 24,8% или за 14.985 милиони денари) и тоа најмногу заради намалувањето на пласманите во орочени депозити со овој тип каматна стапка (најмногу заради расположливите депозити кај Народната банка, а делумно и заради пласманите во краткорочни депозити во странски банки). **Негативниот јаз меѓу средствата и обврските со прилагодлива каматна стапка,** се прошири (за 6.683 милиони денари или за 9,9%), најмногу заради намалувањето на пласманите во кредити, со овој тип на каматни стапки. **Позитивниот јаз меѓу средствата и обврските со променлива каматна стапка** се прошири, за 3.328 милиони денари или за 1,7%, што произлегува од кварталното зголемување на пласманите во кредити со променлива каматна стапка.

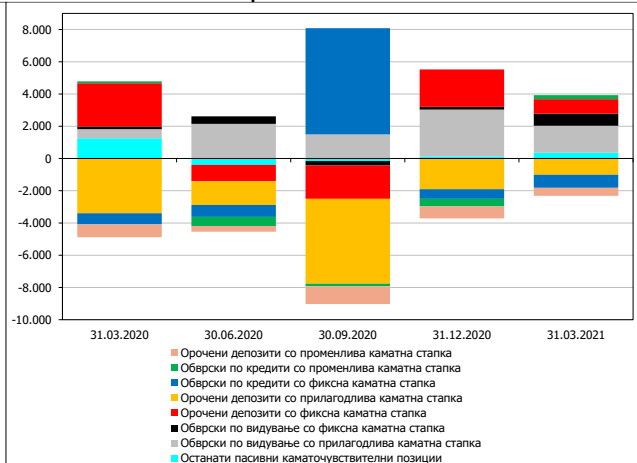
Графикон бр. 38

Квартални промени на каматочувствителните средства (лево) и обврски (десно), според типот на инструментот и типот на каматната стапка

во милиони денари

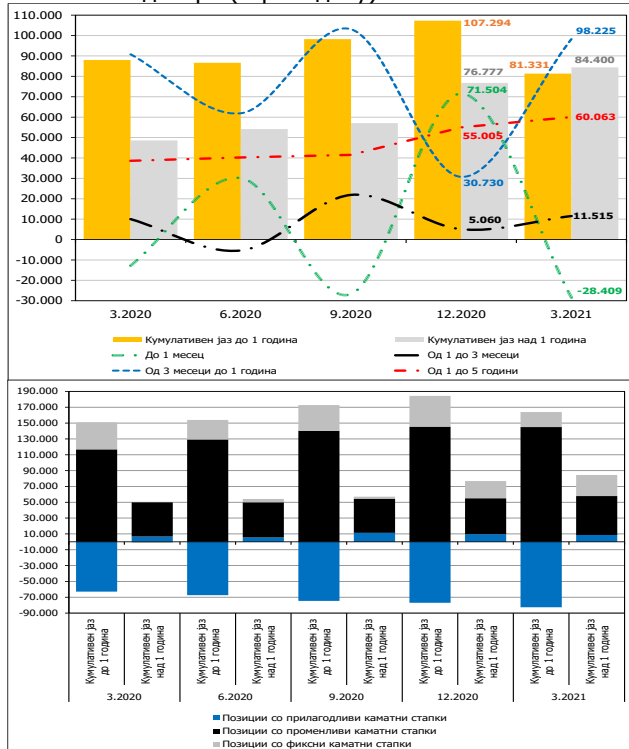
во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 39 Јаз меѓу активните и пасивните позиции, според периодот до следна прецена на каматните стапки (горе) и структура на јазот според типот на каматната стапка (долу)

во милиони денари (горе и долу)

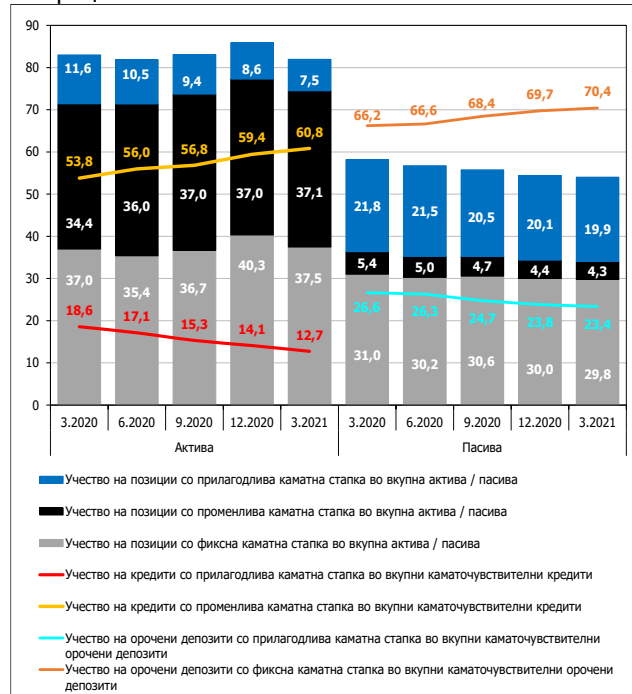
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Анализирано според временскиот период до следната прецена на висината на каматните стапки, стеснувањето на вкупниот јаз меѓу каматочувствителните средства и обврски, се должи на стеснувањето на јазот до една година, за 25.963 милиони денари. Стеснувањето на јазот меѓу каматочувствителните активни и пасивни позиции до една година произлегува најмногу од намалените пласмани во орочени депозити (расположивите депозити кај Народната банка и краткорочните депозити во странски банки) и во државни записи. Истовремено, јазот над една година забележа извесен раст, што пак најмногу е условено од растот на пласманите во државни обврзници (кај позициите со фиксна каматна стапка) и пласманите во кредити со променлива каматна стапка.

Графикон бр. 40

Структура на активата и пасивата, според типот на каматна стапка во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

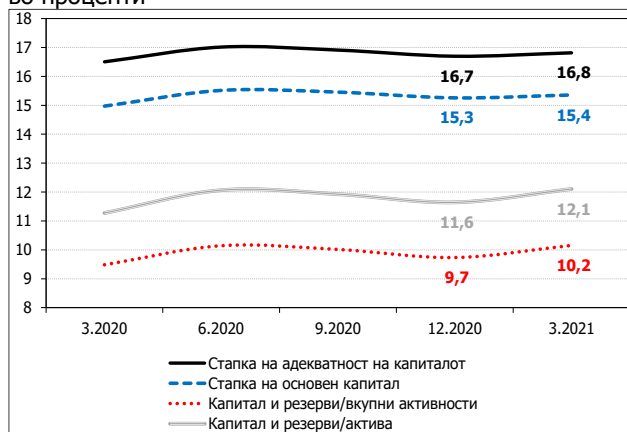
Индиректната изложеност на ризикот од зголемување на каматните стапки, којашто произлегува од присуството на кредитите со прилагодливи и променливи каматни стапки, е и натаму значителна. На 31.03.2021 година, збирното учество на овие кредити во вкупните кредити изнесува 73,5% (непроменета состојба во споредба со 31.12.2020 година), при што 60,8% од вкупните кредити имаат променлива каматна стапка, додека 12,7% се со прилагодлива каматна стапка. Ова ги изложува банките на индиректен кредитен ризик од изложеноста на нивните клиенти на ризикот од зголемување на каматните стапки. Трендот на намалување на учеството на позициите со прилагодлива каматна стапка продолжи и во првиот квартал од 2021 година, како кај каматочувствителните средства, така и кај каматочувствителните обврски. Повеќе детали околу структурата на каматочувствителните позиции на банките се дадени во анексите кон овој извештај.

5. Ризик од несолвентност

На крајот на првиот квартал од 2021 година, показателите за солвентноста и капитализираноста на банкарскиот систем забележаа подобрување. Стапката на адекватност на капиталот забележа минимално квартално зголемување за 0,1 процентен поен, до ниво од 16,8%, што е резултат на повисокиот раст на сопствените средства на банките во однос на изложеноста на ризици. Растот на активата пондерирана според ризиците беше најмногу концентриран кај активата пондерирана според кредитниот ризик, додека растот на сопствените средства најмногу се должи на задржаните добивки во сопствените средства (кај две банки), а во помал дел произлегува и од издадените нови субординирани инструменти (кај една банка). Новиот износ на сопствените средства беше искористен за исполнување на минималните капитални барања согласно со супервизорската оценка, како и за исполнување на капиталните барања за покривање на кредитниот ризик, за коишто беше употребен и дел од слободниот капитал (капиталот над утврдениот регулаторен и супервизорски минимум). Така, учеството на слободниот капитал во сопствените средства се намали од 9,1% на крајот од 2020 година, на 8,4%. Сепак, дури 44% од сопствените средства на банкарскиот систем отпаѓаат на капиталните додатоци утврдени согласно со супервизорската оценка и на заштитните слоеви на капиталот, коишто, пак, се особено значајни во услови на кризни епизоди, кога може да се искористат за справување со предизвици од различна природа и интензитет. Спроведеното стрес-тестирање на отпорноста на банкарскиот систем на симулираните шокови и понатаму покажува задоволителна отпорност, слично како и на 31.12.2020 година.

Графикон бр. 41
Показатели за солвентноста
во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

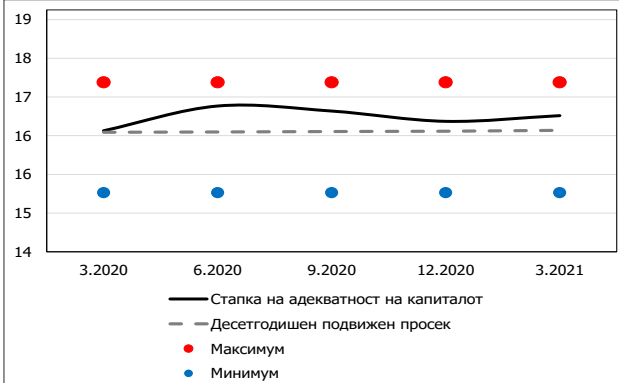
5.1. Показатели за солвентноста и капитализираноста на банкарскиот систем

На крајот на првиот квартал од 2021 година, сите показатели за солвентноста и капитализираноста на банкарскиот систем забележаа подобрување, коешто произлегува од поизразеното зголемување на капиталните позиции, во споредба со зголемувањето на активностите на банкарскиот систем. Така, сопствените средства, основниот капитал и капиталот и резервите забележаа квартален раст од 0,9%, 0,8% и 5,3%, соодветно, додека зголемувањето на билансната актива, активата пондерирана според ризиците и вкупните (билансни и вонбилансни) активности на банките беше поумерено, и

Графикон бр. 42

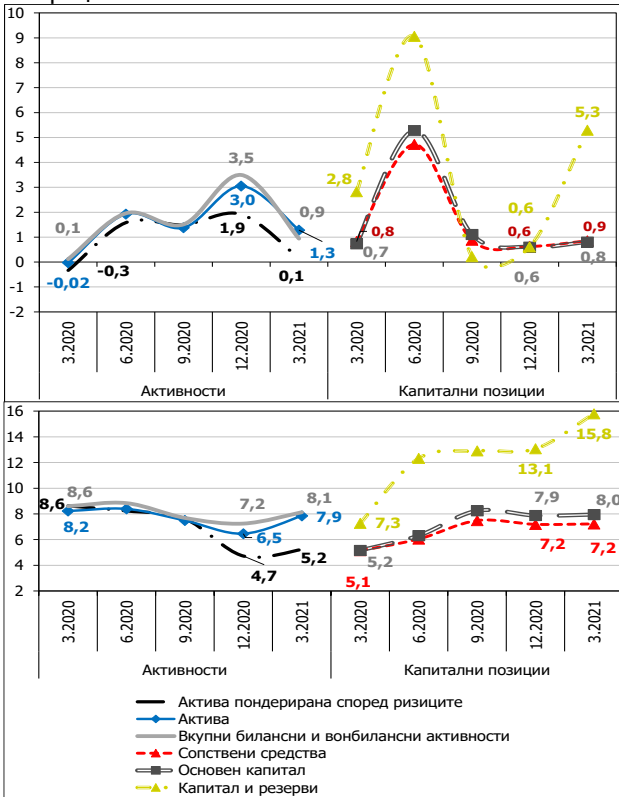
Движење на стапката на адекватноста на капиталот на банкарскиот систем во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 43

Промена на компонентите на показателите за солвентноста, квартална (горе) и годишна (долу) во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

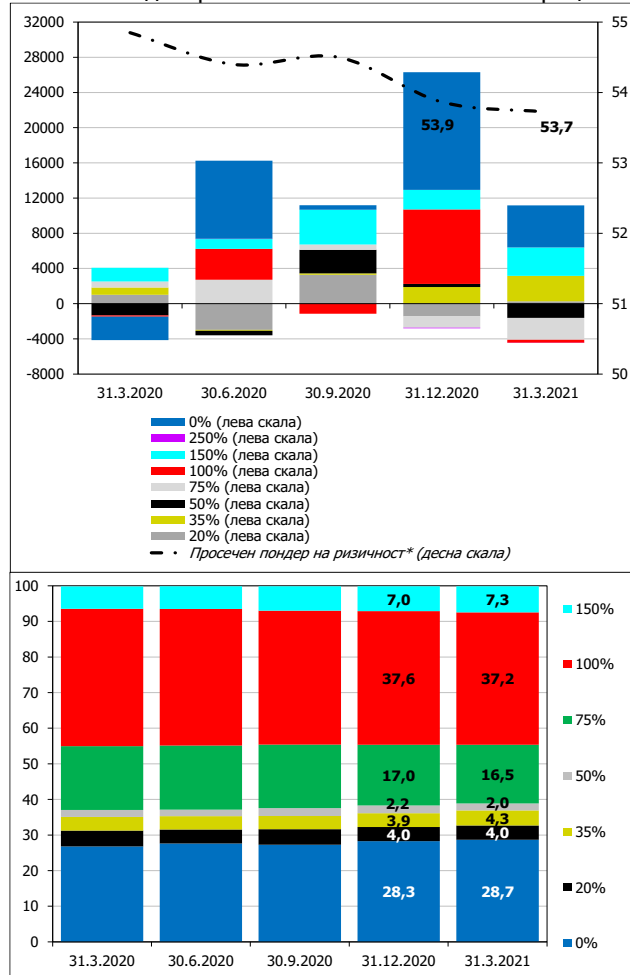
изнесуваше 1,3%, 0,1% и 0,9%, соодветно. Растот на капиталните позиции во најголема мера произлегува од задржувањето на добивките во капиталните позиции на банките. Како и други централни банки, така и Народната банка, во февруари 2021 година донесе мерка за привремено ограничување на распределбата и исплатата на дивиденда на акционерите на банките. Мерката е со важност до крајот на 2021 година, со можност да биде предвремено укината, зависно од околностите со пандемијата, со цел да се делува превентивно и да овозможи натамошно зголемување и одржување на отпорноста и стабилноста на банкарскиот систем, како и поддршка на кредитната активност, во услови на неизвесност околу понатамошниот тек на здравствената криза.

Во првиот квартал од 2021 година, стапката на адекватност на капиталот на ниво на банкарскиот систем изнесува 16,8% и е повисока за 0,1 процентен поен во однос на претходниот квартал, односно за 0,3 процентни поени во однос на пресметаниот десетгодишен просек од оваа стапка (кој изнесува 16,5%). Анализирани по поединечна банка, стапката на адекватност на капиталот на 31.3.2021 година кај сите банки е повисока од 14%. Истовремено, и соодносите меѓу капиталот и резервите и вкупната актива, односно вкупните активности на банкарскиот систем забележаа зголемување за по 0,5 процентни поени, и на 31.3.2021 година изнесуваат 12,1% и 10,2%, соодветно. Квартално зголемување од по 0,1 процентен поен, забележаа и стапката на основниот капитал и стапката на редовниот основен капитал, кои на 31.3.2021 година достигнаа нивоа од 15,4% и 15,3%, соодветно и се повеќе од двојно повисоки

Графикон бр. 44

Квартални промени (горе) и структура (долу) на вкупната билансна и вонбилансна изложеност, според пондерите на ризициност во милиони денари во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

од пропишаниот минимум од 6% и 4,5% соодветно²⁸.

Во услови на сè уште изразена неизвесност околу понатамошниот тек на здравствената криза и забавена кредитна активност на банкарскиот систем, активата пондерирана според ризиците значително го забави кварталниот раст. Вкупната актива пондерирана според ризиците се зголеми за само 0,1% или за 613 милиони денари, што речиси во целост произлезе од растот на активата пондерирана според кредитниот ризик за 2.609 милиони денари, или за 0,7%. Активата пондерирана според оперативниот ризик и активата пондерирана според другите ризици минимално пораснаа, додека активата пондерирана според валутниот ризик значително се намали (за 22,9%, или за 2.023 милиони денари), како резултат на намалувањето на агрегатната девизна позиција (стеснување на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента)²⁹. Притоа, најголем раст во вкупната билансна и вонбилансна изложеност на банкарскиот систем забележаа активностите на банките коишто се вклучуваат со пондер на ризициност од 0% (за 4.778 милиони денари, или за 2,4%), како резултат на поизразеното квартално зголемување на ликвидната актива на банкарскиот систем (паричните средства и средствата на банките кај Народната банка, како и пласманите на банките во домашни долгорочни хартии од вредност³⁰). Позначително зголемување (за 3.230 милиони денари) бележат и позициите со пондер 150%, и тоа во најголем дел како резултат на зголемувањето на портфолиото на мали

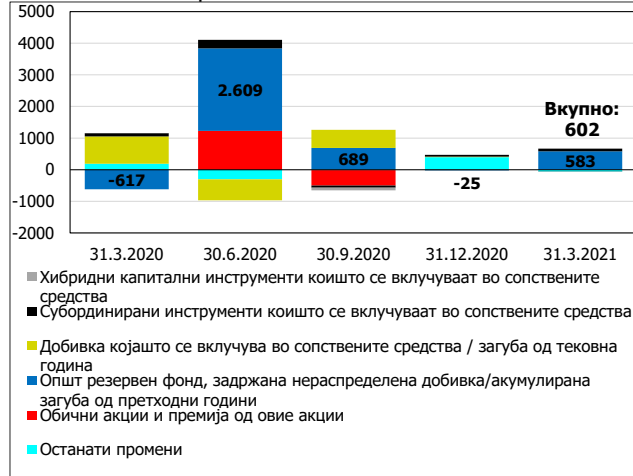
²⁸ Банките се должни на полугодишна основа да пресметуваат и стапка на задолженост (како сооднос меѓу основниот капитал и вкупната билансна и вонбилансна изложеност), која за второто полугодие од 2020 година изнесува 10,8% (10,7%, за второто полугодие од 2019 година).

²⁹ Повеќе детали во делот за валутниот ризик од овој извештај.

³⁰ Повеќе детали во делот за ликвидносниот ризик од овој извештај.

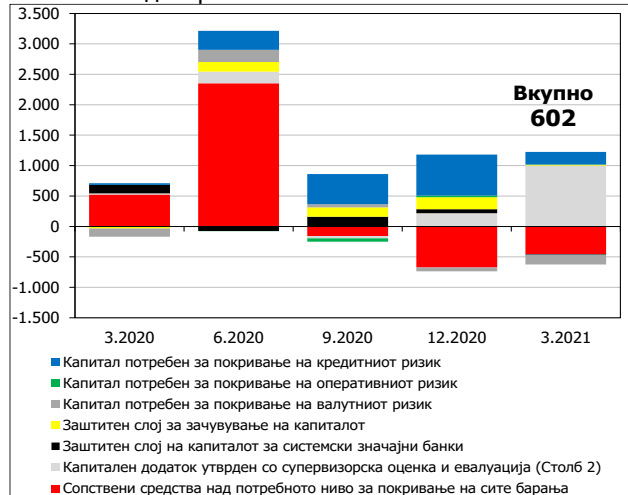

Графикон бр. 45
Структура на кварталните промени на сопствените средства во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 46
Квартални промени на сопствените средства, според потребата за покривање на одделните ризици и за одржување на потребните заштитни слоеви на капиталот во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

кредити (најмногу заради зголемувањето на кредитната активност на банките со домаќинствата, врз основа на потрошувачки кредити). Истовремено, иако малку понизок, сепак значителен квартален раст бележат и позициите со пондер на ризичност од 35% (за 2.881 милион денари), како резултат на зголемувањето на побарувањата покриени со станбени објекти. **Ваквите движења во активата пондерирана според кредитниот ризик придонесоа за намалување на просечното ниво на ризичност на банкарските активности (мерено преку соодносот меѓу активата пондерирана според кредитниот ризик и вкупната билансна и вонбилансна изложеност) за 0,2 процентни поени, на нивото до 53,7%.**

5.2. Квалитет на сопствените средства на банкарскиот систем

Анализата на структурата на сопствените средства на банкарскиот систем, покажува дека секторот располага со квалитетни капитални позиции, коишто му овозможуваат задоволителна отпорност на потенцијални стресни сценарија. На 31.3.2021 година, најквалитетниот слој од сопствените средства на банкарскиот систем (редовниот основен капитал) учествува со 90,9% во вкупните сопствени средства, на додатниот основен капитал отпаѓаат само 0,4%³¹ од сопствените средства на банкарскиот систем, а дополнителниот капитал сочинува 8,7%.

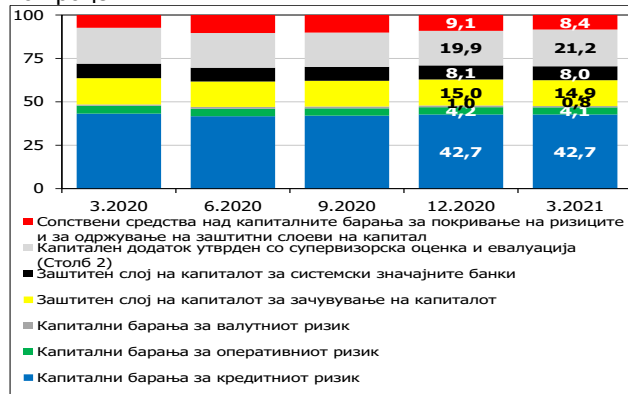
Во првиот квартал од 2021 година сопствените средства на банкарскиот систем забележаа пораст за 602 милиона денари, или за 0,9%, (мало забрзување во однос на претходниот квартал), што

³¹ Само една банка има издадено инструменти на додатниот основен капитал.

Графикон бр. 47

Структура на сопствените средства, според потребата за покривање на одделните ризици и за одржување на потребните заштитни слоеви на капиталот во проценти

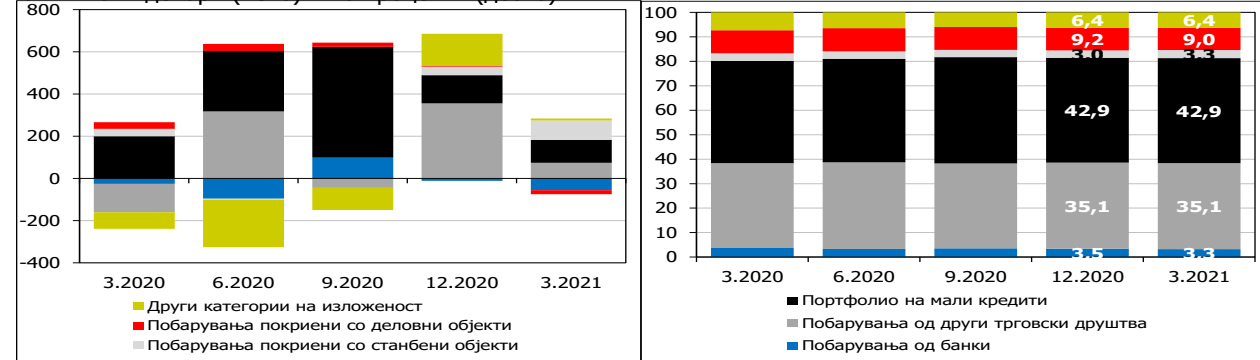

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 48

Квартални промени (лево) и структура (десно) на капиталните барања за покривање на кредитниот ризик, по одделни категории на изложеност

во милиони денари (лево) и во проценти (десно)

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

најмногу произлегува од задржувањето на добивките во сопствените средства кај две банки (од групата големи и мали банки), а во нешто помал дел и од издадениот нов субординиран инструмент на една банка од групата средни банки (за 153 милиони денари).

Повеќе детали во врска со нивото на сопствените средства по групи банки се прикажани во анексите кон овој извештај.

Кварталното зголемување на сопствените средства во целост беше искористено за исполнување на капиталните барања утврдени со супервизорската оценка (столб 2), како и за исполнување на капиталните барања за покривање на кредитниот ризик, чиешто износи беа зголемени, при речиси непроменети износи на капиталните барања за исполнување на заштитниот слој за зачувување на капиталот³² и за заштитниот слој за системски значајните банки³³.

³² Од четирите заштитни слоеви на капиталот предвидени со Законот за банките, засега сите банки имаат обврска да го исполнуваат заштитниот слој за зачувување на капиталот, додека седумте банки идентификувани како системски значајни банки, имаат обврска да исполнуваат и соодветна стапка на заштитен слој на капиталот за системски значајни банки.

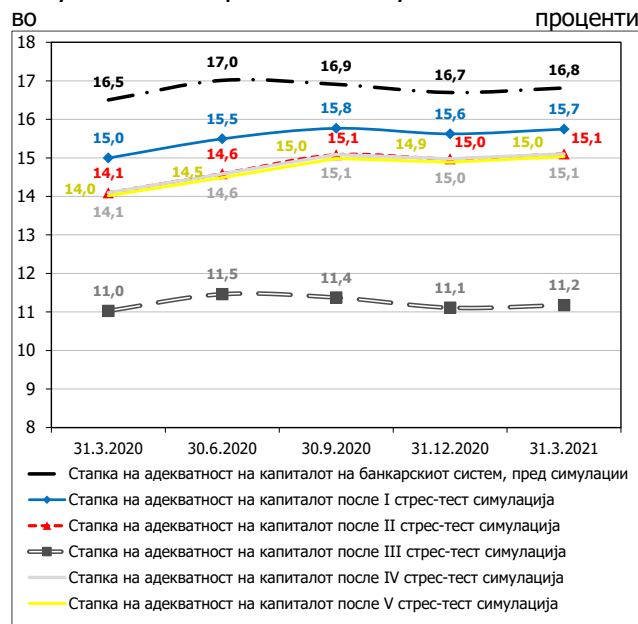
³³ Согласно со регулативата, најдоцна до 30 април во секоја година, Народната банка ги идентификува системски значајните банки и ги утврдува стапките на заштитен слој на капиталот што овие банки треба да ги одржуваат. Системски значајните банки беа должни до 31 март наредната година да се усогласат со утврдените стапки на заштитниот слој на капиталот за системски значајни банки. Според податоците заклучно со 31 декември 2020 година, како системски значајни банки се идентификувани истите седум банки, како и според претходната пресметка (коишто треба да ја исполнат утврдената стапка на заштитен слој на капиталот за системски значајна банка, најдоцна до 31 март 2022 година). Повеќе на следнава врска: https://www.nbrm.mk/content/Regulativa/Lista_identifikuvani_sistemska_znacajni_banki_2020.pdf

Со тоа, сопствените средства над потребното ниво за покривање на сите овие барања забележа намалување и на 31.3.2021 година учествуваат со 8,4% во вкупните сопствени средства на банкарскиот систем. Сопствените средства над минималното ниво потребно за покривање на ризиците се, и натаму, на релативно високо ниво и претставуваат речиси половина од вкупните сопствени средства на банкарскиот систем.

5.3. Стрес-тестирање на отпорноста на банкарскиот систем на хипотетички шокови

Графикон бр. 49
Резултати од стрес-тест симулациите

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките³⁴.

Банкарскиот систем покажува задоволително ниво на отпорност на спроведените редовни симулирани шокови, коишто претпоставуваат екстремно остварување на кредитниот ризик (изолирано, или во комбинација со остварување на валутниот и/или ризикот од промена на каматните стапки). Резултатите од спроведеното редовно стрес-тестирање на отпорноста на банкарскиот систем и на одделните банки на симулирани шокови се слични во споредба со 31.12.2020 година. Имено, во сите симулации, спроведени заклучно со 31.3.2021 година, стапката на адекватност на капиталот е на исто ниво како и на крајот на 2020 година, или е минимално повисока, за 0,1 процентен поен. Адекватноста на капиталот на банкарскиот систем не се намалува под 8%, при ниту една од симулациите, иако кај поединечни банки се воочува хипотетичка потреба за докапитализација при симулираните екстремни шокови.

³⁴ Стрес-тестирањето ги опфаќа следниве симулации:

I: Зголемување на нефункционалната кредитна изложеност кон нефинансиски субјекти за 50%;

II: Зголемување на нефункционалната кредитна изложеност кон нефинансиски субјекти за 80%;

III: Премин на 10% од редовната кон нефункционална кредитна изложеност кон нефинансиски субјекти;

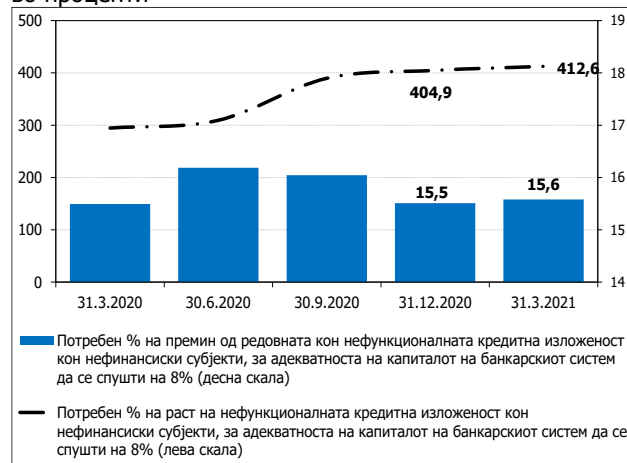
IV: Зголемување на нефункционалната кредитна изложеност кон нефинансиски субјекти за 80% и зголемување на каматните стапки од 1 до 5 п.п.;

V: Зголемување на нефункционалната кредитна изложеност кон нефинансиски субјекти за 80%, депрецијација на курсот на денарот за 30% и зголемување на каматните стапки од 1 до 5 п.п.

Графикон бр. 50

Потребно влошување на квалитетот на кредитната изложеност, за да може адекватноста на капиталот на банкарскиот систем да се спушти на 8% во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Хипотетичките шокови на страната на кредитниот ризик имаат најголемо влијание врз солвентноста на банкарскиот систем. Резултатите од т.н. обратен стрес-тест (англ. reverse stress test), покажуваат дека е потребен раст на нефункционалната кредитна изложеност од 412,6%, односно премин на 15,6% од редовната кон нефункционалната кредитна изложеност, за адекватноста на капиталот на банкарскиот систем да се спушти до нивото од 8%. Сепак, станува збор за прилично екстремни и помалку веројатни симулации, особено на краток рок, имајќи предвид дека во првиот квартал од 2021 година, нефункционалната кредитна изложеност кон нефинансиски субјекти бележи квартален раст од 4,8%. Од друга страна, во првиот квартал од 2021 година, само 0,5% од редовната кредитна изложеност кон нефинансискиот сектор доби нефункционален статус. И покрај тоа што засега банкарскиот сектор покажа соодветна подготвеност да им одговори на ризиците и да им одолее на негативните ефекти од здравствената криза, предизвиците сè уште постојат. Високата неизвесност и понатаму постои, како и ризиците главно поврзани со натамошниот тек на пандемијата и изгледите за нејзиното завршување.

III. Позначајни билансни промени и профитабилност на банкарскиот систем

1. Активности на банките

Во првиот квартал од 2021 година, банкарскиот систем продолжи да работи во услови на неизвесност, кога и по една година од избувнувањето на пандемијата економијата се соочи со трет и најсилен бран на инфекции, проследен со воведување рестриктивни мерки, иако значително поблаги и поселективни споредено со претходно. Во такви услови, билансот на состојба на банкарскиот систем продолжи да расте, иако неговото квартално зголемување беше забавено во споредба со претходното тримесечје.

На страната на изворите на средства, продолжи растот на депозитите, што ја потврдува довербата на јавноста во стабилноста на банкарскиот систем. Промените кај депозитите делумно се одраз на поголемата воздржаност од трошење/инвестиции во услови на неизвесност, како и на мерките на државата за справување со последиците од здравствената криза, преку кои се обезбедуваат дополнителни средства во економијата. Од секторски аспект, депозитите од домаќинства придонесоа, речиси во целост, за кварталниот раст на депозитите, при намалени депозити од претпријатијата. Променетите валутни склоности на депонентите од 2020 година се задржаа и во првото тримесечје од 2021 година, отсликано преку повисокиот апсолутен и процентуален раст на девизните, во споредба со денарските депозити. Од аспект на рочноста, депозитите по видување го определија, во целост, растот на вкупните депозити, при квартален пад на орочените депозити. Повисокото ниво на капиталот и резервите, заради реинвестирањето на добивките од 2020 година, исто така, значително придонесе за кварталниот раст на изворите на средства. Во февруари 2021 година, Народната банка донесе мерка за привремено ограничување на распределбата и исплатата на дивиденда на акционерите на банките. Мерката е со важност до крајот на 2021 година, но со можност да биде предвремено укината, зависно од околностите со пандемијата, со цел да се делува превентивно и да овозможи натамошно зголемување и одржување на отпорноста и стабилноста на банкарскиот систем, како и поддршка на кредитната активност, во услови на неизвесност околу понатамошниот тек на здравствената криза.

И во првиот квартал од 2021 година банките обезбедија солиден кредитен раст, иако малку забавен споредено со претходното тримесечје. Поголемиот дел од кварталниот раст на кредитите беше насочен кон населението, и тоа претежно во денари, иако и кредитирањето на претпријатијата забележа зголемување. За поттикнување на кредитната активност, Народната банка од почетокот на кризата донесе низа мерки, создавајќи услови за намалување на цената на финансирање преку кредити од банките, како и за обезбедување дополнителна ликвидност во банкарскиот систем. И во текот на првото тримесечје оваа година основната каматната стапка беше намалена за дополнителни 0,25 п.п., до нивото од 1,25%. Од почетокот на пандемијата, подржано преку мерките за регулаторна флексибилност на Народната банка, банките го олеснија кредитниот товар за голем дел од своите клиенти, претежно преку одобрување

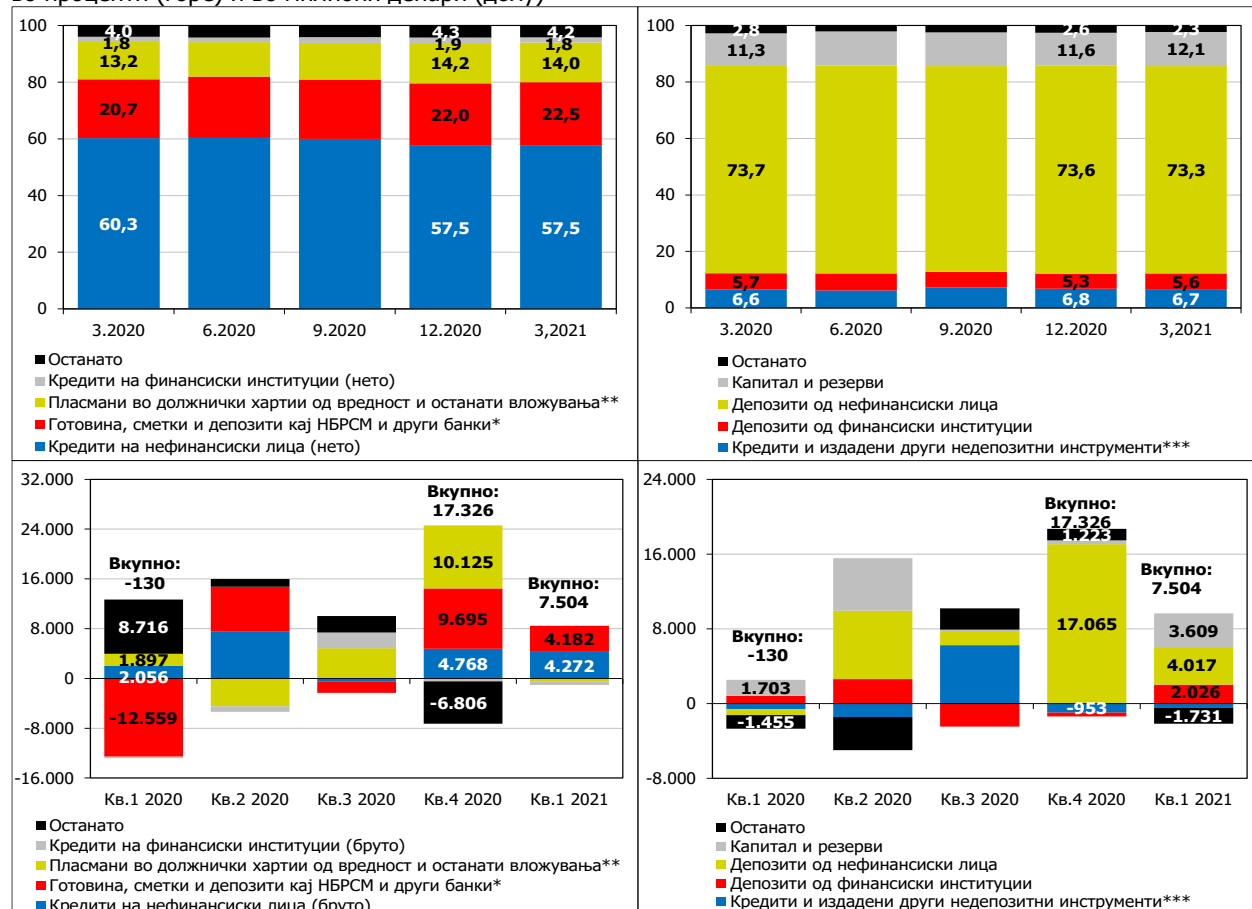

грејс-периоди или мораториум на обврските по кредити. На 31.3.2021 година, учеството на овие кредити се сведе на 2,2% од вкупните редовни кредити на нефинансискиот сектор. Покрај кредитната активност со нефинансискиот сектор, во првиот квартал од 2021 година, позначителен раст забележаа и денарските средства на банките на сметка кај Народната банка.

Динамиката на вакцинацијата во наредниот период, како и можностите за продолжување на политиките за поддршка на реалниот сектор, додека е неопходно, во голема мера ќе влијаат врз динамиката на закрепнување на економската активност и последователно, и врз активностите на банкарскиот систем.

Графикон бр. 51

Структура на активата (горе лево) и на пасивата (горе десно) и структура на кварталните промени на активата (долу лево) и на пасива (долу десно) на банкарскиот систем во проценти (горе) и во милиони денари (долу)

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од банките.

Забелешка: *Во готовина, сметки и депозити кај НБРСМ и други банки вклучени се и средствата во резервниот гарантен фонд на КИБС, како и задолжителната резерва во девизи; **Останатите вложувања вклучуваат пласмани во сопственички инструменти и вложувања во подружници, придружени друштва и заеднички вложувања; ***Издадените други недепозитни инструменти опфаќаат издадени субординирани и хибридни капитални инструменти.

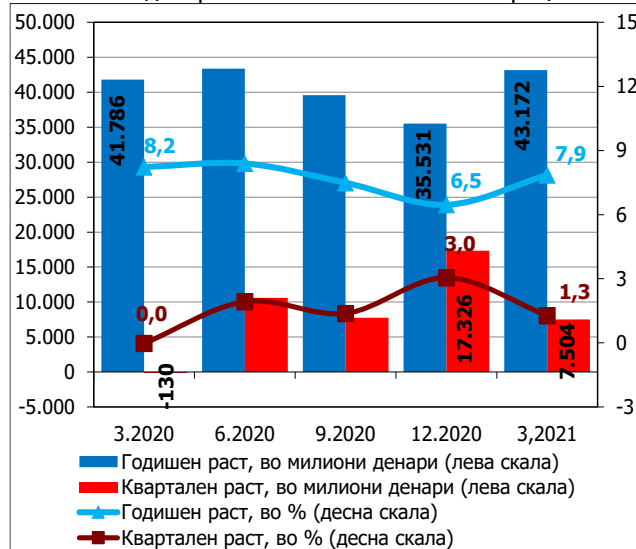

Графикон бр. 52

Актива на банкарскиот систем

во милиони денари

во проценти

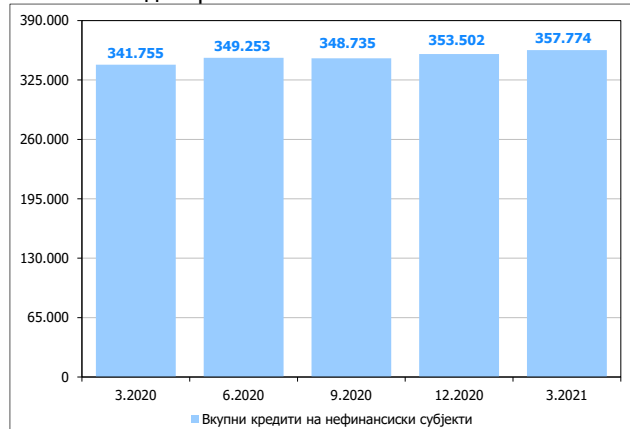
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од банките.

Во првиот квартал од 2021 година билансот на состојба на банкарскиот систем продолжи да расте (за 7.504 милиони денари или за 1,3%), но забавено во споредба со претходниот квартал (17.326 милиони денари или за 3%)³⁵. На годишна основа, активата на банкарскиот систем го забрза растот и се зголеми за 43.172 милиона денари, или за 7,9%. Во активата, најголем квартален раст бележат кредитите одобрени на нефинансиски лица и средствата на банките на денарската сметка кај Народната банка, додека на страната на пасивата, зголемувањето на депозитите од нефинансиски и финансиски лица и на капиталот и резервите најмногу придонесоа за растот на пасивата.

Графикон бр. 53

Износ на кредитите на нефинансиските субјекти

во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

1.1. Кредити на нефинансиските субјекти³⁶

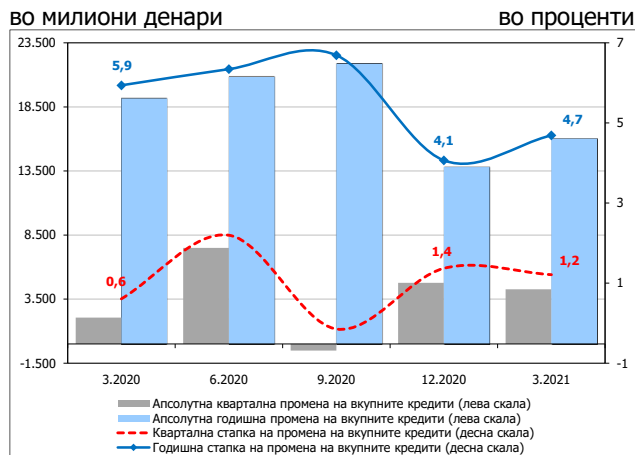
Во првиот квартал од 2021 година, кредитирањето на нефинансискиот сектор се зголеми за 4.272 милиона денари, или за 1,2%, што е мало забавување во однос на претходниот квартал (1,4%). Забавувањето на кварталната стапка на кредитен раст произлегува од кредитирањето на претпријатијата, каде што банките, според резултатите од Анкетата за кредитната активност во првиот квартал од 2021 година, пријавиле заострување на кредитните услови при истовремено намалена побарувачка на кредити.

³⁵ Движењата на активностите на банките, во четвртиот и првиот квартал од секоја година вообичаено се под влијание и на делувањето на сезонските фактори. Така, вообичаено, во четвртиот квартал од секоја година растот на активностите на банкарскиот систем е силен и забрзан, по што во првиот квартал од наредната година следи послаб и забавен раст, или дури и пад на активностите. Ваквото делување на сезонските фактори е присутно и кај кредитната и кај депозитната активност на банките.

³⁶ Кредитите на нефинансиските субјекти ги вклучуваат кредитите на нефинансиските лица – резиденти и нерезиденти, и тоа кредитите на приватните и јавните нефинансиски друштва, централната влада, локалната самоуправа, непрофитните институции коишто им служат на домаќинствата (кредити на други клиенти), самостојните вршители на дејност и физичките лица (кредити на домаќинствата).

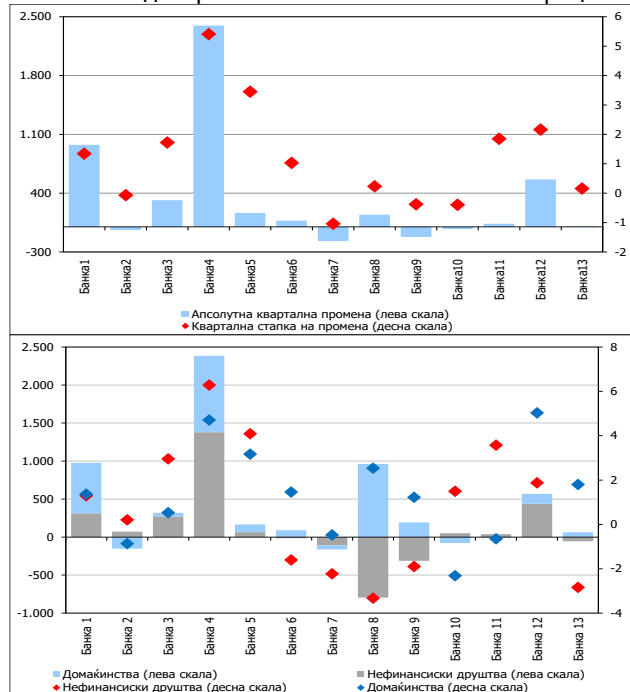
Графикон бр. 54
Раст на кредитите на нефинансиските субјекти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Анализирано по поединечна банка, девет од вкупно тринаесет банки³⁷ остварија зголемена кредитна активност во однос на претходниот квартал. Сепак, само три банки (две од групата големи банки и една од групата средни банки) придонесоа со околу 92% во вкупниот квартален раст на кредитите на нефинансиските субјекти.

Графикон бр. 55 Раст на вкупните кредити на нефинансиските субјекти (горе) и на кредитите на нефинансиските друштва и домаќинствата (долу), по поединечна банка во милиони денари во проценти

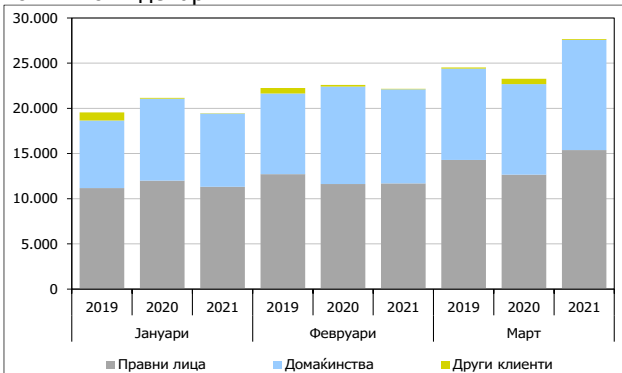
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Обемот на нови кредити во првиот квартал од 2021 година бележи зголемување. Следено на месечна основа, во март 2021 година се забележува извесно заживување на кредитната активност на банките, и во двата сегмента од кредитното портфолио. Така, износот на новоодобрените кредити во првиот квартал од 2021 година бележи раст од 3,3%, во однос на истиот квартал

³⁷ Не е земена предвид „РБСМ“ АД Скопје поради нејзините специфични активности, во кои речиси и да не е застапено директното кредитирање на претпријатијата.

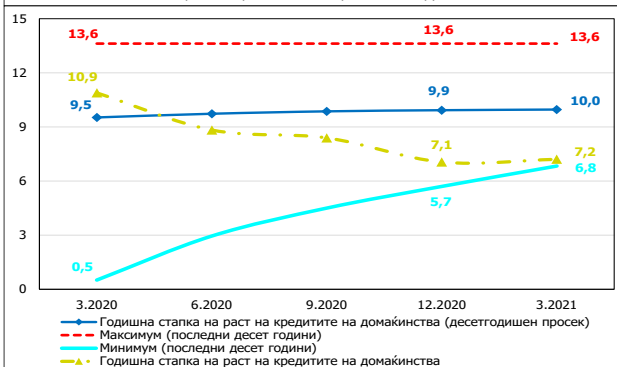
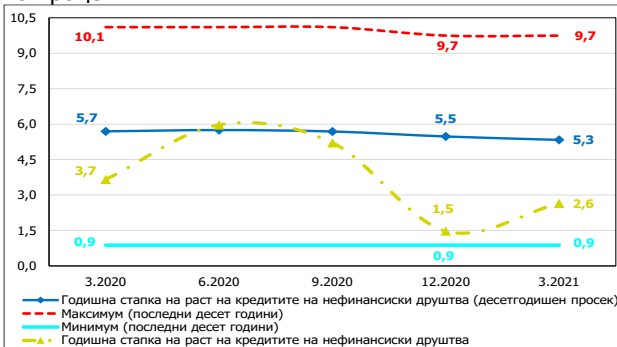
Графикон бр. 56 Новоодобрени кредити по одделни сектори во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 57

Десетгодишен подвижен просек на годишните стапки на раст на кредитите на нефинансиските друштва (горе) и кредитите на домаќинствата (долу) во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

од 2020 година, со поизразено зголемување на новоодобрените корпоративни кредити (од 5,8%), при помал раст на новите кредити на домаќинствата (од 2,8%).

Кварталниот раст на кредитната активност во најголем дел произлезе од кредитирањето на домаќинствата, додека придонесот на кредитите на нефинансиските друштва беше помал.

Кредитите на нефинансиските друштва се зголемија за 1.334 милиони денари, или за 0,8%, наспроти растот од 1,1% во последниот квартал од 2020 година. Сепак, годишната стапка на раст на корпоративните кредити (без ефектот од нето-отписите) забрза и изнесува 2,6% (1,5% на 31.12.2020 година), при што се оддалечи од минималната вредност на годишниот раст на кредитите на претпријатијата остварена во последните 10 години (0,9%), но сè уште е под нивото на нејзиниот десетгодишен подвижен просек (5,3%).

Забавувањето на кредитниот раст на нефинансиските друштва соодветствува со движењата на овој сегмент од кредитниот пазар, каде што се забележува посилно нето-заострување на условите³⁸ за одобрување корпоративни кредити³⁹. Истовремено, во првиот квартал од 2021 година, банките укажуваат на поизразено нето-намалување на вкупната побарувачка на корпоративни кредити, во споредба со претходниот квартал. За вториот квартал од 2021 година, банките очекуваат мало нето-заострување на кредитните услови за одобрување корпоративни кредити, при

³⁸ Од аспект на поединечните услови за кредитирањето на претпријатијата, банките укажуваат на натамошно нето-заострување кај некаматните приходи и кај барањата за обезбедување, при мало нето-заострување кај каматните стапки на кредитите. Останатите кредитни услови (големината и достасувањето на заемите) се оценети главно како непроменети кредитни услови од страна на банките.

³⁹ Извор: Анкета за кредитната активност на банките во првиот квартал од 2021 година.

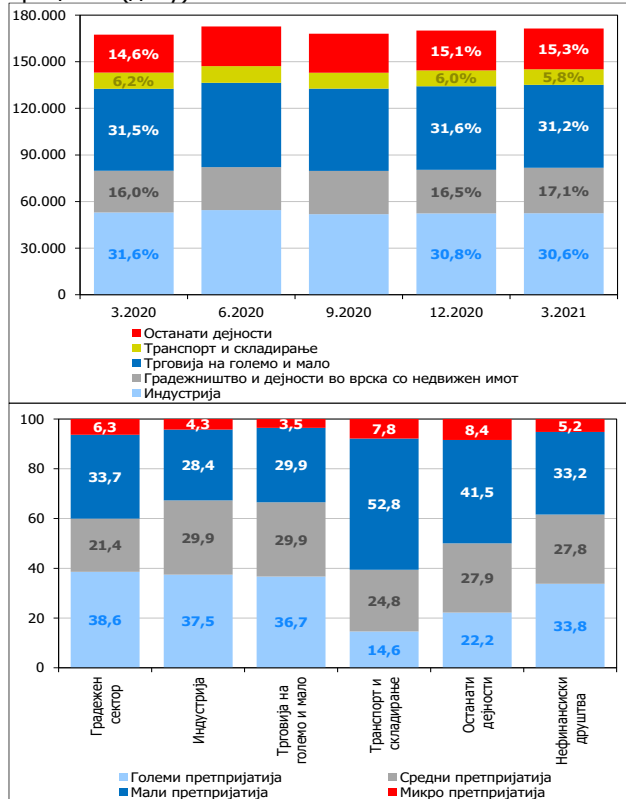

Извештај за ризиците во банкарскиот систем во првиот квартал од 2021 година

*Забелешка: Исклучен е ефектот од сите задолжителни отписи извршени во периодот 1.1.2016 – 31.3.2021 година. Почнувајќи од декември 2019 година податокот содржи и наплатени задолжително отпишани кредити.

Графикон бр. 58

Структура на кредитите на нефинансиските друштва, по одделни дејности (горе) и според големината на друштвото (долу) во милиони денари и во проценти во ознаки (горе) и во проценти (долу)

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

нето-зголемување на кредитната побарувачка од страна на претпријатијата.

Според економската дејност на клиентите, во структурата на кредитите на нефинансиските друштва преовладуваат кредитите одобрени на клиенти од трговската дејност и индустријата. Анализирани според големината на нефинансиските друштва⁴⁰, на 31.3.2021 година, најголем дел од одобрените корпоративни кредити се однесуваат на големите и на малите претпријатија, коишто зафаќаат по околу една третина од вкупните корпоративни кредити. Слично е учеството и на средните претпријатија (27,8%).

За разлика од послабата кредитна поддршка на претпријатијата, кварталната стапка на раст на кредитите на домаќинствата забрза во првиот квартал од 2021 година и изнесува 1,6%, при раст на овие кредити за 2.968 милиони денари (растот во последниот квартал од 2020 година изнесува 1,3% или 2.401 милион денари). Годишниот раст на кредитите на домаќинствата (без ефектот од нето-отписите) е речиси непроменет (7,2%) во однос на претходниот квартал, при што веќе четири квартални датуми е под 10-годишниот подвижен просек од годишните стапки на раст на овие кредити (10,0%), а во овој квартал уште повеќе приближува со минималната вредност од нејзиниот 10-годишен подвижен просек (разликата меѓу двете стапки на раст изнесува само 0,4 процентни поени).

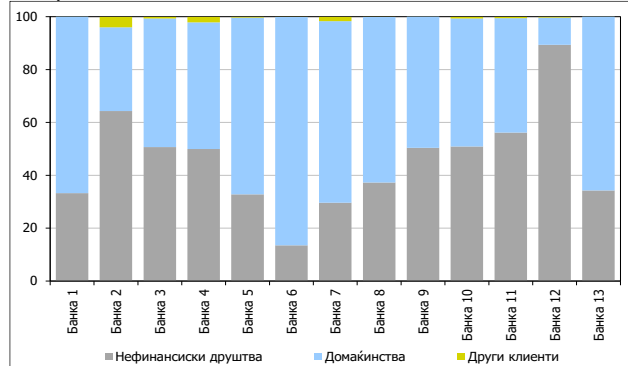
Посилниот кредитен раст кај домаќинствата е најмногу резултат на зголемената побарувачка на кредити, при истовремено олеснети кредитни услови. Имено, во првиот

⁴⁰ Критериумите за класификација на субјектите според големината (на големи, средни, мали и микро) се дадени во член 470 од Законот за трговски друштва.

Графикон бр. 59

Секторска структура на кредитите на нефинансиските субјекти, по поединечна банка во проценти

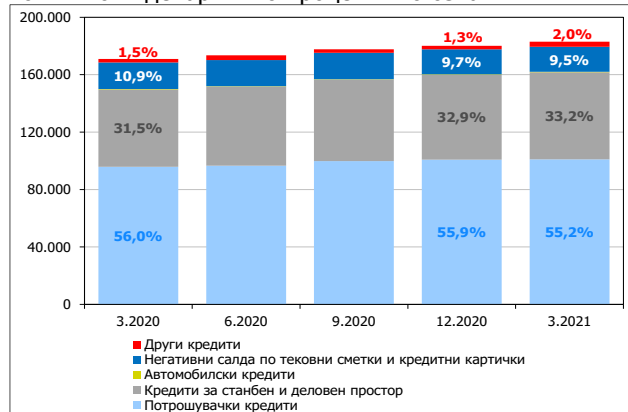

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

квартал од 2021 година, банките укажуваат на поизразено нето-олеснување на кредитните услови кај кредитите на домаќинствата⁴¹ коешто е забележано кај сите типови кредити. На страната на побарувачката, банките укажуваат на нето-зголемување на побарувачката на вкупните кредити на домаќинствата како резултат на зголемениот интерес за потрошувачките кредити. Наспроти ова, побарувачката на станбените и останатите кредити забележа нето-намалување во првиот квартал од 2021 година. Во следниот квартал, банките очекуваат нето-олеснување на кредитните услови, при натамошно нето-зголемување на побарувачката на кредити од страна на домаќинствата.

Графикон бр. 60

Структура на кредитите на физичките лица, по производи во милиони денари и во проценти во ознаки

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Кредитите на домаќинствата⁴² го задржаа повисокото учество (51,5%) во структурата на вкупните кредити, кое дополнително зајакна (за 0,3 процентни поени) во првиот квартал од 2021 година. Според кредитните производи, 64,7% од кредитите на физичките лица се наменети за финансирање на ненаменската потрошувачка на физичките лица (потрошувачките кредити, дозволени пречекорувања на трансакциски сметки и кредитни картички).

Во првиот квартал од 2021 година, денарските кредити⁴³ имаа најголем придонес (57,9%) во растот на вкупните кредити на

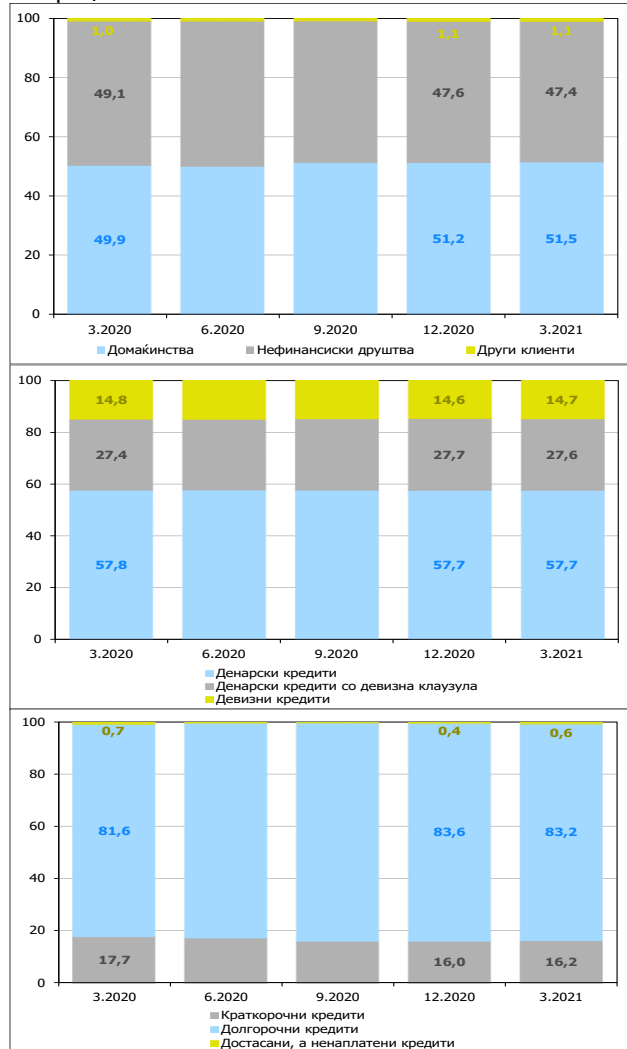
⁴¹ Гледано од аспект на поединечните кредитни услови, се забележува поизразено нето-олеснување кај каматната стапка на кредитите на домаќинствата, на провизиите кај станбените кредити и достасувањето на заемите кај потрошувачките кредити. Кредитниот услов „обврски за обезбедување“ бележи нето-заострување кај станбените кредити, наспроти малото нето-олеснување кај потрошувачките кредити.

⁴² Меѓу одделните кредитни производи, кај станбеното кредитирање, банките успеаа, генерално, да го одржат трендот на раст забележан во периодот пред кризата. Така, на 31.3.2021, годишниот раст на станбените кредити изнесуваше 13%, што е релативно слично на годишниот раст остварен една година претходно (заклучно со 31.3.2020 година), кога изнесуваше 14,1%. Наспроти тоа, на 31.3.2021 година, годишниот раст на потрошувачките кредити изнесуваше 5,5%, што е далеку пониско ниво споредено со годишниот раст, од 12,9%, забележан на 31.3.2020 година. Анализирани на квартална основа, во првиот квартал од 2021 година, станбените кредити се зголемија за 2,5%, додека потрошувачките кредити забележаа раст од 0,3%.

⁴³ Денарските кредити на квартална основа се зголемија за 2.473 милиони денари (или за 1,2%), во најголем дел како резултат на кредитите на домаќинствата (раст од 2.009 милиони денари, или 2,0%), и во помал дел од зголемувањето на кредитите на нефинансиските друштва (раст од 388 милиони денари, или 0,4%).

Графикон бр. 61 Структура на вкупните кредити, според секторот (горе) и валутата (средина) и структура на редовните кредити според рочноста (долу)* во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

нефинансиските субјекти, додека придонесот на девизните кредити⁴⁴ и кредитите во денари со девизна клаузула⁴⁵ е видно помал (22,9% и 19,3%, соодветно). Валутната структура на вкупните кредити остана речиси иста во однос на претходниот квартал. Најголемо структурно учество и понатаму имаат денарските кредити со идентична процентуална застапеност како и во последниот квартал од 2020 година (57,7%).

Зголемувањето на рочноста на кредитното портфолио продолжи и во првиот квартал од 2021 година, преку умерен раст на долгорочното кредитирање (за 0,7%, или за 1.893 милиони денари), коешто на 31.3.2021 година учествува со 83,2% во структурата на вкупните редовни⁴⁶ кредити. Растот на долгорочните кредити во целост произлегува од кредитите на домаќинствата. Зголемената кредитна активност на банките делумно произлезе и од растот на краткорочните кредити (за 2,1%, или за 1.176 милиони денари), којшто, пак, во поголем дел се должи на кредитите на нефинансиските друштва, а помал дел и на кредитите на домаќинствата. Воедно, достасаните кредити бележат раст (од 47,2%, или 630 милиони денари)⁴⁷, што во определена мера е последица на кредитите чијшто грејс-период одобрен заради ковид-кризата⁴⁸ истече, а дел од клиентите не се

⁴⁴ Девизните кредити на квартална основа се зголемија за 977 милиони денари, или за 1,9%, што произлегува од кредитите на претпријатијата (раст од 1.054 милиони денари, или 2,7%), наспроти малото намалување на девизните кредити на домаќинствата и другите клиенти (за 28 милиони денари, или 0,3% и 49 милиони денари, или 2,7%, соодветно).

⁴⁵ Денарските кредити со девизна клаузула на квартална основа растат за 822 милиона денари, или за 0,8%, а во нивни рамки кредитите на домаќинствата се зголемија за 988 милиони денари (или 1,4%), додека кредитите на претпријатијата се намалија за 108 милиони денари (или 0,4%).

⁴⁶ При анализата на рочната структура на кредитите се исклучени нефункционалните кредити.

⁴⁷ Треба да се има предвид дека достасаните кредити зафаќаат минимални 0,6% во вкупните редовни кредити.

⁴⁸ Банките овозможуваат времено одложување на наплатата на кредитите, еднаш и/или двапати во 2020 година, заради полесно справување со негативните ефекти од здравствената и економска криза. Според податоците доставени од страна на банките, кај најголемиот дел од овие кредити грејс-периодот е веќе истечен. Кредитите коишто сè уште се под мораториум (со неистечен грејс-период) на 31.3.2021 година зафаќаат 2,2% од вкупните редовни кредити. Според одделните сектори, на 31.3.2021 година, грејс-периодот сè уште не е истечен кај 4,3% од корпоративните кредити и само 0,3% од кредитите на домаќинствата. Портфолиото коешто сè уште останува со неистечен грејс-период речиси во целост

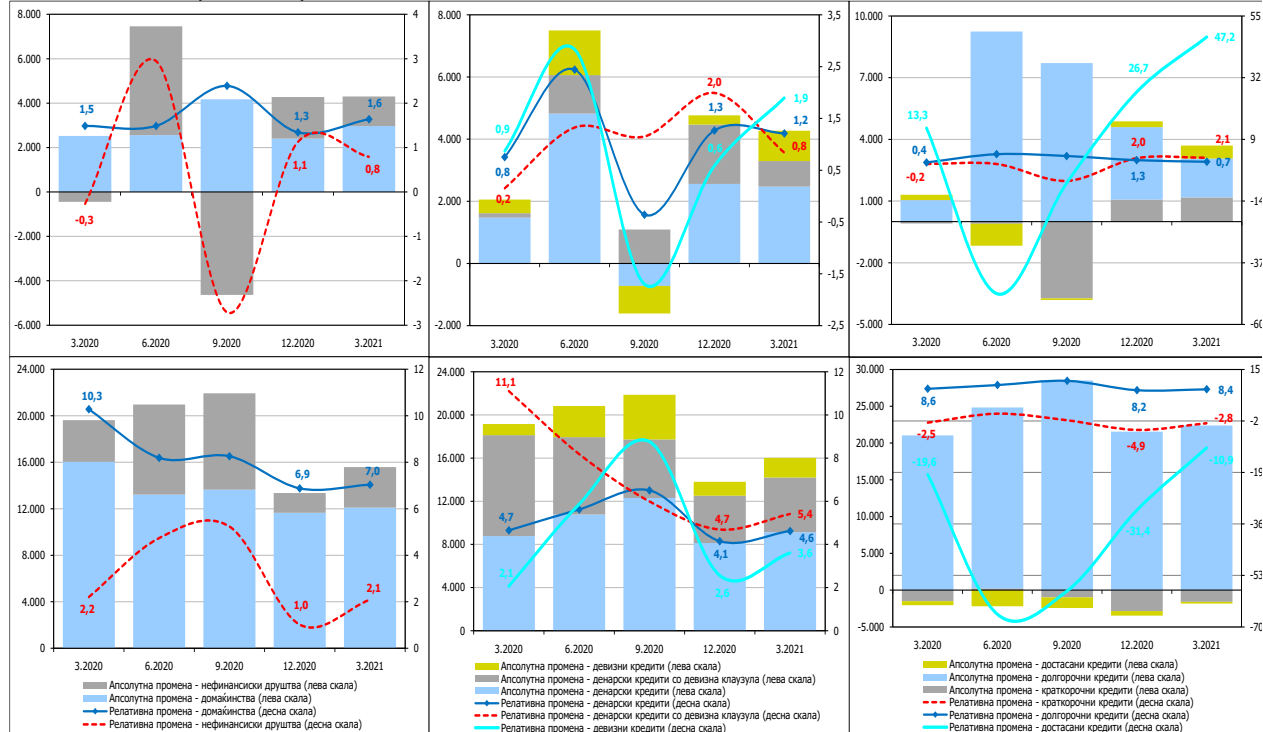

во можност да продолжат со редовна отплата.

Графикон бр. 62

Квартален (горе) и годишен (долу) раст на кредитите, според секторот, валутата и рочноста

во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

1.2. Депозити на нефинансиските субјекти

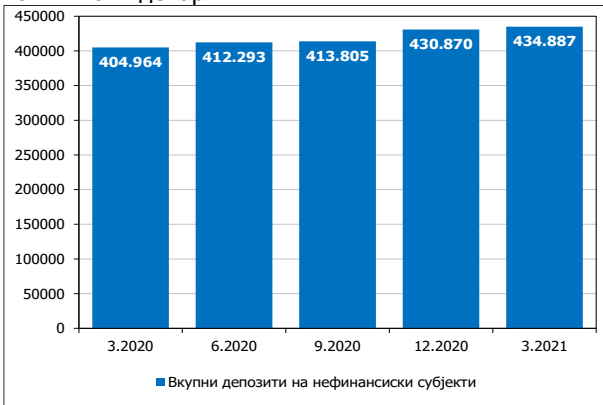
И покрај присутната глобална неизвесност предизвикана од пандемијата, во првиот квартал од 2021 година, депозитите на нефинансиските субјекти забележаа зголемување (за 4.017 милиони денари, или за 0,9%), но со побавно темпо во споредба со крајот на 2020 година (кога растот изнесуваше 4,1%). Од друга страна, на годишна основа, вкупниот депозитен потенцијал на банките

се однесува на корпоративните клиенти. Имено, периодот на истекување на одобриениот грејс-период за кредитите коишто се во грејс-период на 31.3.2021 година е најчесто до крајот на септември 2021 година за кредитите на нефинансиските друштва.

Графикон бр. 63 Состојба на депозитите на нефинансиските субјекти

во милиони денари

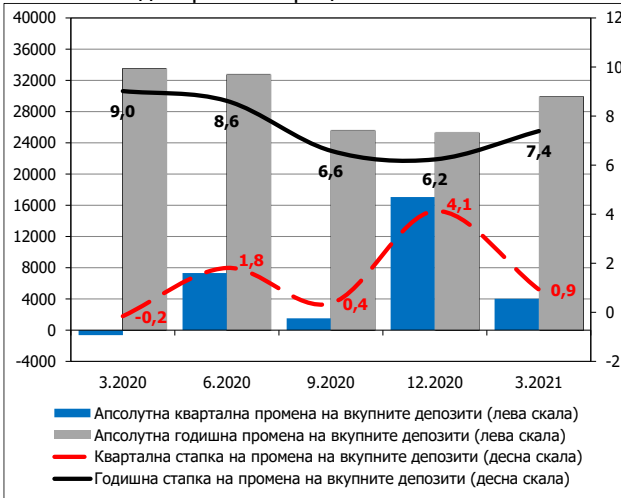

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 64

Промена на депозитите на нефинансиските субјекти

во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

забрзано расте (стапката на раст изнесува 7,4%, наспроти 6,2% на 31.12.2020 година), што делумно е одраз на поголемата воздржаност од потрошувачка и инвестиции во услови на неизвесност, како и на економските мерки на државата за справување со последиците од здравствената криза, преку кои се обезбедуваат дополнителни средства на компаниите и на домаќинствата за подобрување на нивната ликвидност. Анализирано по поединечна банка, три банки од групата големи банки најмногу го условуваат кварталниот раст на депозитите.

Домаќинствата,

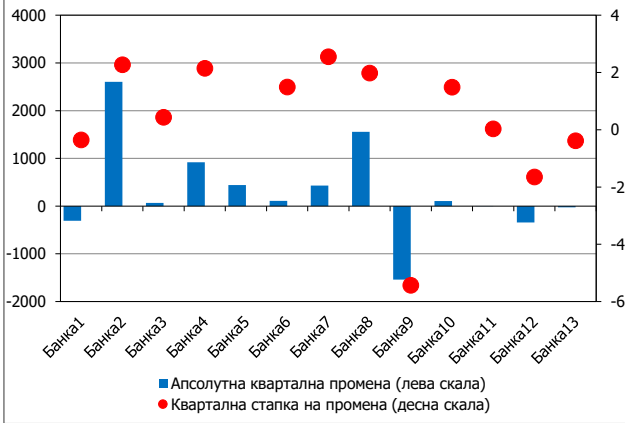
коишто традиционално се најзначајниот депонент во македонскиот банкарски систем (со учество од 67,6% во вкупните депозити), во првиот квартал од 2021 година, ги зголемија своите средства депонирани во банките, за 4.779 милиони денари, или за 1,7% (2,3% во последниот квартал од 2020 година). И покрај побавниот квартален раст, сепак растот на депозитите на домаќинствата на годишна основа (14.164 милиони денари, или 5,1%) забележа забрзување во однос на 31.12.2020 година (4,5%).

Депозитите на нефинансиските друштва остварија квартално намалување од 1.418 милиони денари или за 1,1%. Ваквото движење на депозитите од претпријатијата е вообичаено за првиот квартал од годината и е под влијаение на делувањето на сезонските фактори. На

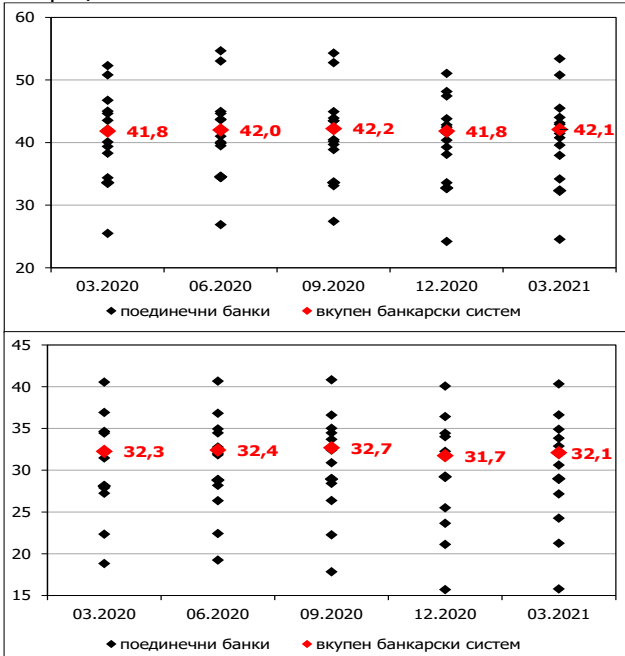
Графикон бр. 65

Раст на депозитите на нефинансиски субјекти, по поединечна банка во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 66 Учество на вкупните девизни депозити (горе) и на девизните депозити на домаќинствата (долу) во вкупните депозити во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

годишна основа, депозитите од нефинансиски друштва го забрзаа растот од 10,9%, на 31.12.2020 година, до 12,9%, на 31.3.2021 година.

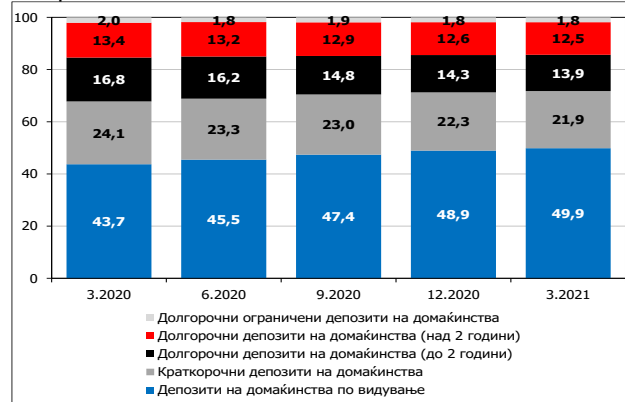
Продолжената пандемија од КОВИД-19 се манифестира со извесна промена на валутната и рочната склоност на депонентите, видлива преку пад на долгорочните депозити и доминантен придонес на девизните депозити во растот на вкупните депозити. Сепак, степенот на евроизираност останува на релативно стабилно ниво.

Од аспект на валутата, најголем придонес во кварталниот раст на депозитната база имаа девизните депозити (70,6%), коишто се зголемија за 2.836 милиони денари, или 1,6%. Всушност, променетите валутни склоности на депонентите, од 2020 година, се задржаа и во првото тримесечје од 2021 година. Кварталниот раст на девизните депозити, во најголем дел е резултат на растот на депозитите по видување на секторот домаќинства. **Денарските депозити** забележаа поскромно квартално зголемување (од 1.175 милиони денари, или за 0,5%). Притоа, зголемувањето на денарските депозити произлезе од депозитите на домаќинствата (и тоа по видување), додека денарските депозити на претпријатијата забележаа квартален пад. Следствено на ваквите движења, се намали учеството на денарските депозити во вкупната депозитна база, коешто на крајот на првиот квартал од 2021 година изнесува 57,8% (58,1% на 31.12.2020 година), додека уделот на девизните депозити се зголеми до ниво од 42,1% (41,8% на 31.12.2020 година).

Од аспект на рочноста, депозитите по видување целосно придонесоа за растот на вкупната

Графикон бр. 67 Рочна структура на депозитите на домаќинствата во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

депозитна база и во текот на првото тримесечје од 2021 година остварија апсолутно квартално зголемување од 4.903 милиони денари, или 1,9%, коешто се должи на растот на депозитите кај секторот „домаќинства“. Од друга страна, долгорочните⁴⁹ депозити се намалија минимално за 171 милион денари на квартална основа, или 0,2%, додека кај краткорочните⁵⁰ депозити се забележа малку поизразено намалување од 714 милиони денари, или 1%, што беше присутно и кај двата сектора.

Од аспект на рочноста на депозитите од домаќинства, и во првиот квартал од 2021 година, видливо е зголемување на структурното учество на депозитите по видување (од 48,9% на 31.12.2020 година, на 49,9% на 31.3.2021 година). Спротивен тренд се забележува кај краткорочните и кај долгорочните депозити, чие учеството во рочната структура на депозитите на домаќинствата се намалува (од 22,3% и 28,7% на 31.12.2020 година, на 21,9% и 28,2% на 31.3.2021 година, соодветно).

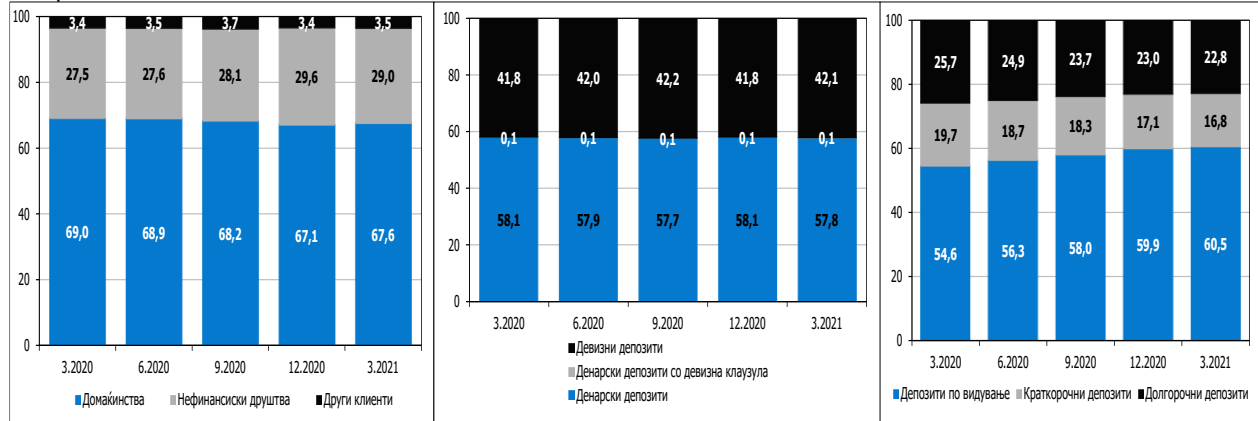
⁴⁹Кварталното намалување на долгорочните депозити во поголем дел е резултат на намалувањето на депозитите на нефинансиските друштва за 237 милиони денари, или за 1,8% (каде што придонесот на девизните депозити беше речиси двојно поголем од оној на денарските и изнесуваше 63,4% и 36,5%, соодветно), но свое влијание имаше и намалувањето на депозитите на секторот домаќинства за 124 милиони денари, или за 0,1% (каде што денарските депозити имаа најголем придонес од 87,8%).

⁵⁰Кварталното намалување на краткорочните депозити во поголем дел произлезе од намалувањето на депозитите на нефинансиските друштва за 552 милиони денари, или за 7,1% (каде што придонесот на денарските депозити беше речиси најголем и изнесува 89%). Падот на краткорочните депозити на секторот домаќинства беше минимален и изнесува 197 милиони денари, или за 0,3% (во целост условен од падот на денарските депозити).

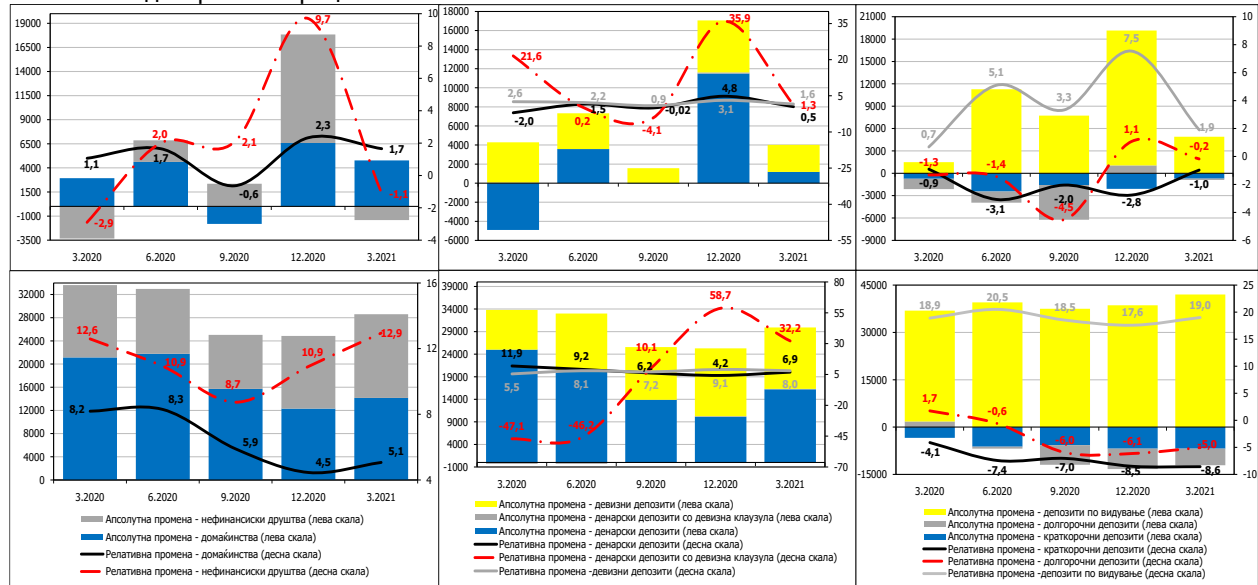
Извештај за ризиците во банкарскиот систем во првиот квартал од 2021 година

Графикон бр. 68 Структура на вкупните депозити, според секторот (лево) и валутата (средина) и рочноста (десно) во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 69 Квартална (горе) и годишна (долу) промена на депозитите, според секторот, валутата и рочноста во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

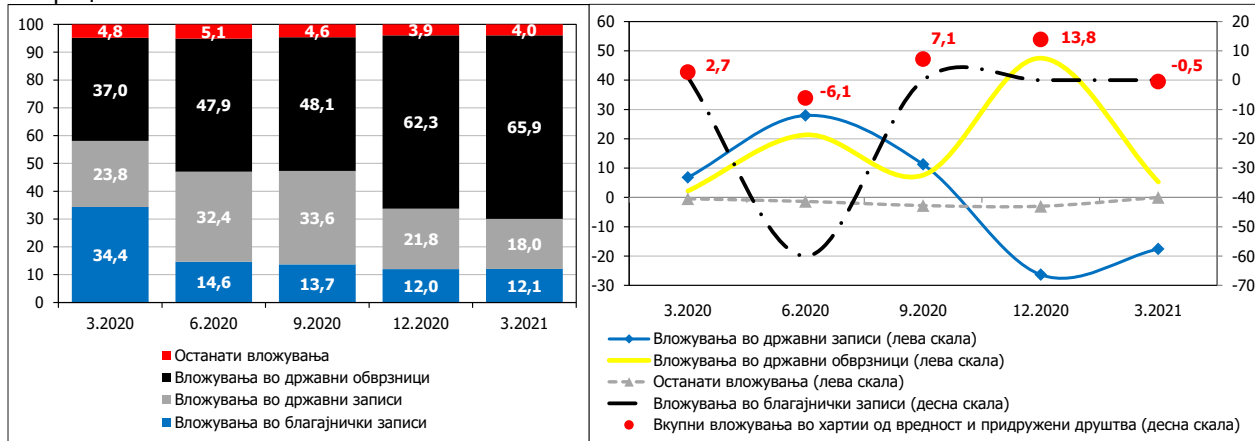

1.3. Останати активности

Во првиот квартал од 2021 година, пласманите на банките во должнички хартии од вредност и останати вложувања⁵¹ (според нето сметководствената вредност) забележаа намалување за 435 милиони денари (или 0,5%), што придонесе за мало намалување на нивното учество во вкупната актива на банките до 14,0% на 31.3.2021 година (од 14,2% на 31.12.2020 година). Ваквите движења во целост произлегуваат од поизразеното квартално намалување на вложувањата на банките во државни записи (за 3.182 милиона денари, или за 17,6%), при раст на вложувањата на банките во државни обврзници (за 2.747 милиони денари, или 5,3%). Вложувањата на банките во благајнички записи речиси се непроменети во однос на последниот квартал од 2020 година, што соодветствува со непроменетата понуда на благајничките записи (на износ од 10 милијарди денари). Ваквите движења придонесоа за квартално зголемување на учеството на вложувањата во државни обврзници во вкупните пласмани во должнички хартии од вредност и останати вложувања на банките, од 62,3%, на 31.12.2020 година, на 65,9%, на 31.3.2021 година, за сметка на намалувањето на учеството на пласманите во државни записи (од 21,8%, на 31.12.2020 година, на 18% на 31.3.2021 година).

Графикон бр. 70

Структура (лево) и квартална промена (десно) на пласманите во должнички хартии од вредност и останати вложувања во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

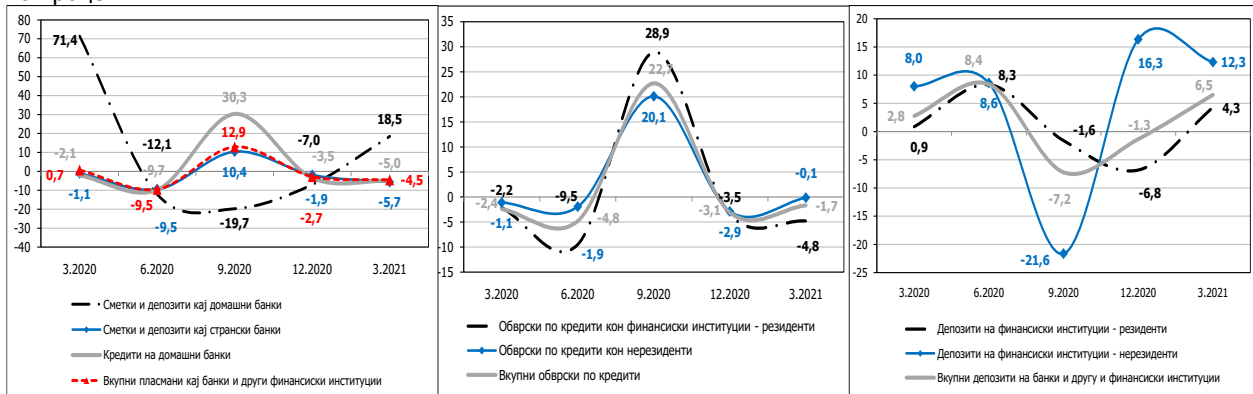
Пласманите кај банките и другите финансиски институции во првиот квартал од 2021 година забележаа намалување за 1.910 милиони денари, или 4,5%. Ваквото намалување во поголем дел произлезе од намалувањето на средствата на банките на коресподентните сметки во странските банки, за 4.471 милион денари (при истовремено зголемување на орочените депозити во странство⁵²), а во помал обем и на намалувањето на кредитите одобрени на домашните банки (за 523 милиони денари, или за 5,0%⁵³), додека пласманите на сметките и депозитите кај домашните банки забележаа зголемување (за 243 милиони денари, или за 18,5%)⁵⁴.

⁵¹ Во останатите вложувања се вклучени пласманите во сопственички инструменти и вложувањата во подружници, придружени друштва и заеднички вложувања.

Вкупните **обврски на банките врз основа на кредити** на квартална основа се намалија за 567 милиони денари, или за 1,7%, што речиси во целост е резултат на намалените обврски врз основа на кредити кон домашни банки⁵⁵.

Графикон бр. 71 Квартална промена на побарувањата од финансиски институции (лево), обврските врз основа на кредити (средина) и депозити од финансиските институции (десно) во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Депозитите од банките и останатите финансиски институции и понатаму се мал извор на финансирање на банките, со учество од 5,6% во вкупната пасива на 31 март 2021 година. Кварталниот раст на депозитите од банките и останатите финансиски институции (за 2.026 милиони денари, или 6,5%) речиси подеднакво се должи на зголемувањето на краткорочните депозити на нерезидентните финансиски друштва во странска валута (за 1.052 милиона денари), и на тековните сметки на пензиските фондови (за 915 милиони денари, од кои за 752 милиона денари во странска валута и за 163 милиони денари во денари).

Обемот на активности на банкарскиот систем со нерезидентите е постојано мал, иако се забележуваат разлики по поединечни банки. Притоа, и во првиот квартал од 2021 година, банкарскиот систем повеќе им должи⁵⁶ отколку што побарува од нерезидентите. Обврските на домашните банки кон нерезидентите забележаа квартален раст од 1.471 милион денари, или 3,3%, а нивното учество во вкупната пасива на банкарскиот систем се зголеми и достигна 7,8%⁵⁷ (7,7% на 31.12.2020 година). Ваквото зголемување во поголем дел произлегува од зголемените краткорочни депозити (до еден месец) во странска валута од нерезидентите финансиски друштва –

⁵² Притоа, растот на орочените депозити во странство до еден месец изнесува 1.445 милиони денари, на депозитите преку ноќ 840 милиони денари и на депозитите орочени од три месеци до една година 469 милиони денари.

⁵³ Падот на долгорочните кредити на домашните банки произлегува од кредитите на „РБСМ“ АД Скопје пласирани кон домашните банки, врз основа на одобрена кредитна линија од ЕИБ, наменета за финансирање на домашните нефинансиски компании.

⁵⁴ Растот на средствата на сметки и депозити кај домашните банки речиси во целост е определен од растот на салдата на тековните сметки во странска валута кај овластени домашни банки на една голема и една мала банка.

⁵⁵ Кварталното намалување на обврските врз основа на кредити кон домашните банки се должи на падот на обврските врз основа на кредити во странска валута од две до пет години и над пет години кон „РБСМ“ (за 434 милиони денари).

⁵⁶ На 31.3.2021 година, осум од вкупно четиринаесет банки повеќе должат отколку што побаруваат од нерезидентите.

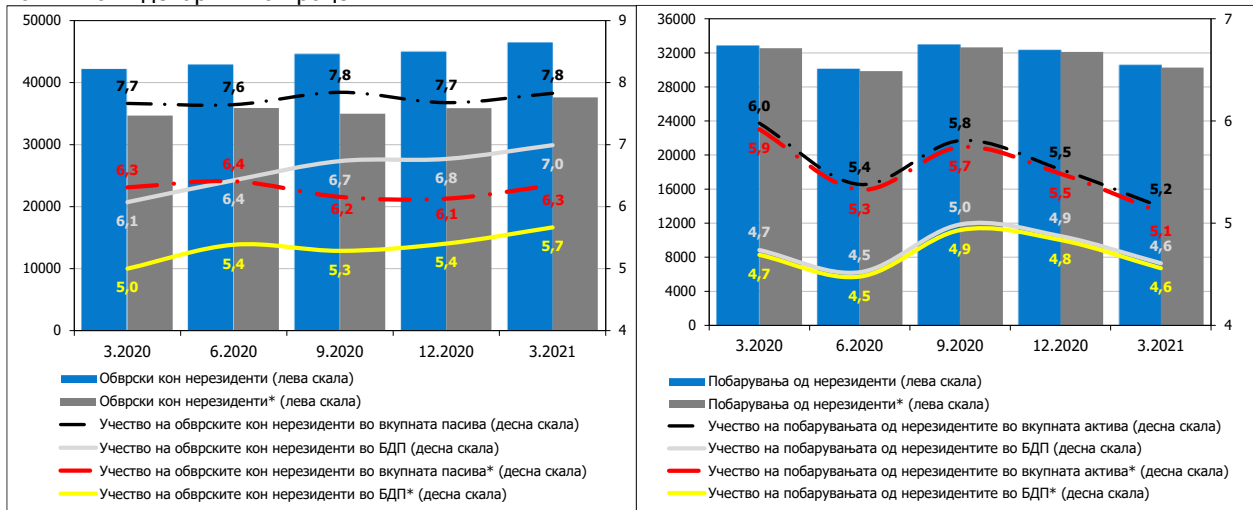
⁵⁷ Доколку од анализата се исклучи „РБСМ“ АД Скопје, учеството на обврските кон нерезидентите во вкупната пасива изнесува 6,3%.

матичните лица на една голема банка и една средна банка, а во нешто помал дел и на зголемените обврски во странска валута кон финансиски друштва врз основа на субординиран кредит на една средна банка. Спротивно на обврските, побарувањата на банките од нерезидентите забележаа квартално намалување за 1.764 милиони денари (или 5,5%), во целост како резултат на намалувањето на средствата на сметки во странски банки.

Графикон бр. 72

Обврски (лево) и побарувања (десно) кон/од нерезидентите во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

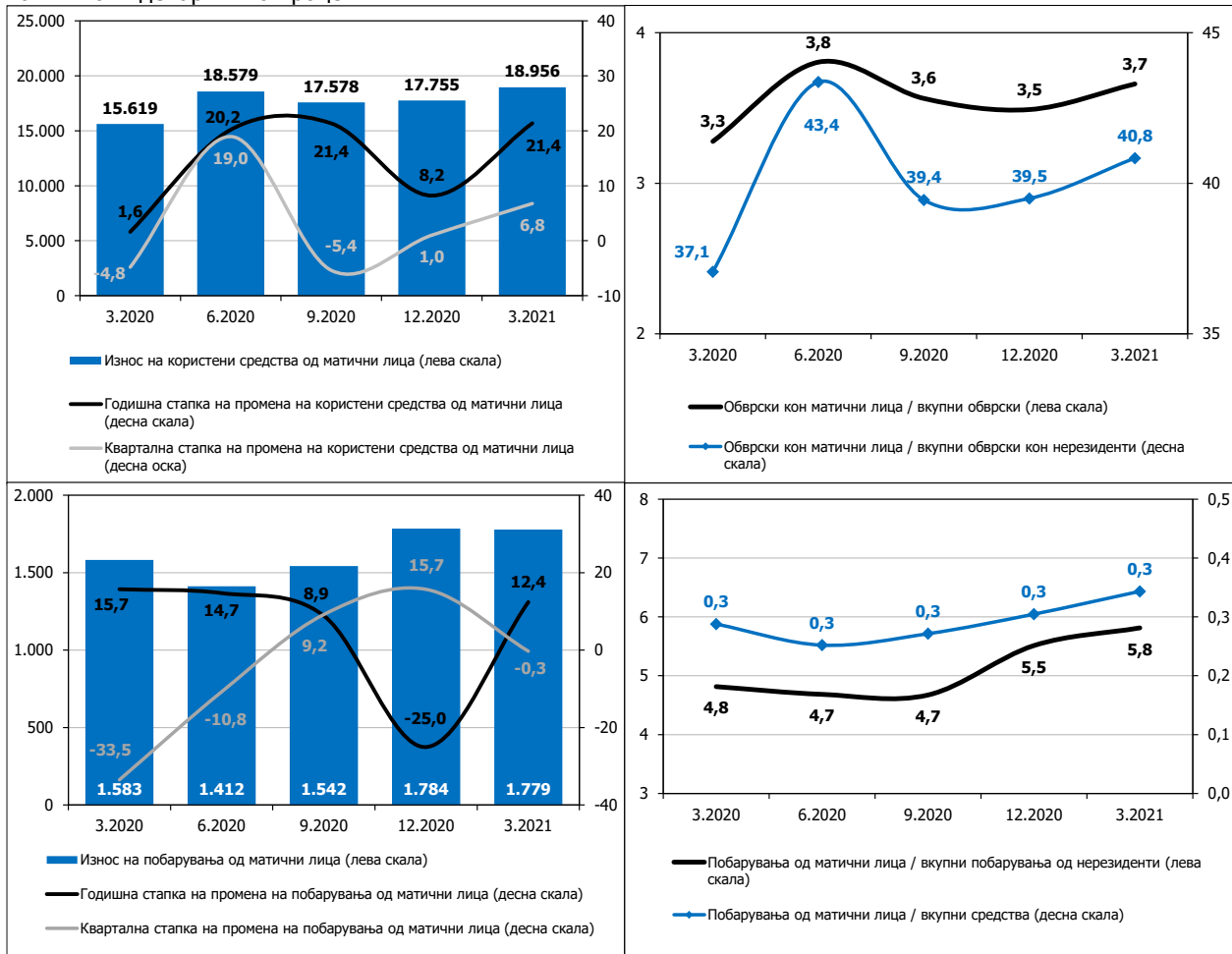
Извор за БДП: Државниот завод за статистика.

*Без учество на „РБСМ“ АД Скопје.

Користењето заеми од матичните субјекти не претставува значаен извор на финансирање на активностите на домашните банки, иако може да се забележат разлики по поединечни банки. Во првиот квартал од 2021 година, обврските на банките кон нивните матични субјекти забележаа зголемување за 1.202 милиона денари (или за 6,8%), што во најголем дел е резултат на зголемувањето на краткорочните депозити од финансиските субјекти кај една голема и една средна банка, а во помал дел и на зголемувањето на обврските врз основа на субординирани инструменти кај една средна банка. Со тоа, учеството на обврските на банките кон матичните лица (вклучувајќи ги и субординираните обврски и хибридниите капитални инструменти) во вкупните обврски на домашниот банкарски систем и во обврските кон нерезидентите се зголеми на 3,7% и 40,8%, соодветно. Побарувањата од матичните лица зафаќаат само 0,3% од вкупната актива на банкарскиот систем, додека нивното учество во вкупните побарувања од нерезидентите изнесува 5,8%. Во споредба со 31.12.2020 година, побарувањата од матичните субјекти се намалија за 5 милиони денари, или за 0,3%.

Графикон бр. 73
Обврски (горе) и побарувања (долу) кон/од матичните лица на банките
во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

2. Профитабилност

Во првиот квартал од 2021 година, домашниот банкарски систем оствари повисока добивка од работењето споредено со истиот период од претходната година. Повисокиот финансиски резултат најмногу произлегува од намалувањето на трошоците за исправка на вредноста (главно за финансиските средства). Голем дел од намалувањето на трошоците за исправка на вредност произлегува од намалениот број банки споредено со првиот квартал од 2020 година. Значаен придонес за растот на добивката имаа и повисоките некаматни приходи, при умерен пад на нето каматните приходи.

Показателите за профитабилноста на банкарскиот систем бележат подобрување во споредба со првото тримесечје од 2020 година. Сличен тренд е присутен и кај показателите за оперативната ефикасност, со оглед на малку пониските оперативни трошоци во однос на истиот период од претходната година.

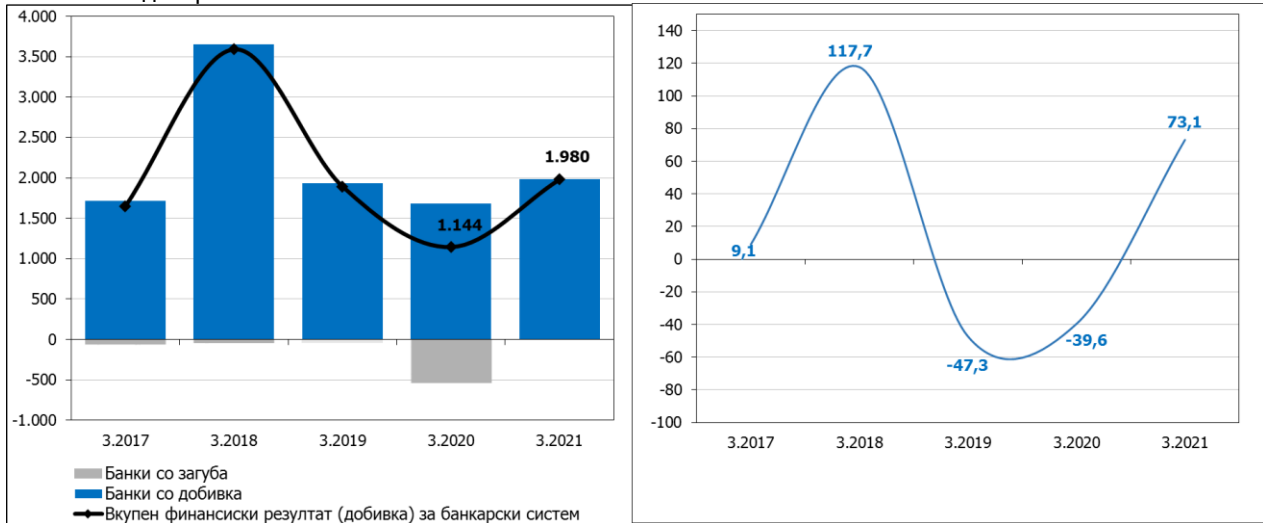
Во првите три месеци од 2021 година, Народната банка еднакратно ја намали каматната стапка на благајничките записи, која се сведе на нивото од 1,25%. Последователно, продолжи и трендот на намалување на каматните стапки кај банките. Сепак, каматниот распон не забележа значителни промени, со оглед на речиси идентичното намалување на просечните активни и пасивни каматни стапки.

2.1. Показатели за профитабилноста и ефикасноста на банкарскиот систем

Во првиот квартал од 2021 година, банкарскиот систем оствари добивка од работењето во износ од 1.980 милиони денари, која во споредба со истиот период од претходната година, е поголема за 836 милиони денари. Подобриот финансиски резултат најмногу произлегува од намалувањето на трошоците за исправка на вредноста (пред сè од финансиските средства), коишто забележаа пад за 608 милиони денари, или за 39,5%, во однос на првиот квартал од 2020 година. Голем дел од намалувањето на трошоците за исправка на вредноста главно произлегува од поголемата наплата и ослободувањето на исправката на вредноста, но и од намалувањето на бројот на банки за една банка, споредено со истиот период од претходната година. Придонес во растот на добивката имаа и нето-приходите од провизии (со раст од 12,2% или за 145 милиони денари, главно поради зголемениот обем на платежни услуги), другите редовни приходи (со раст од 19,8% или за 121 милиони денари), како и помалите оперативни трошоци (пад за 0,4% или за 12 милиони денари). Нето каматниот приход се намали за 1,4% или за 52 милиони денари. Анализирани по банка, сите банки остварија позитивен финансиски резултат од работењето.

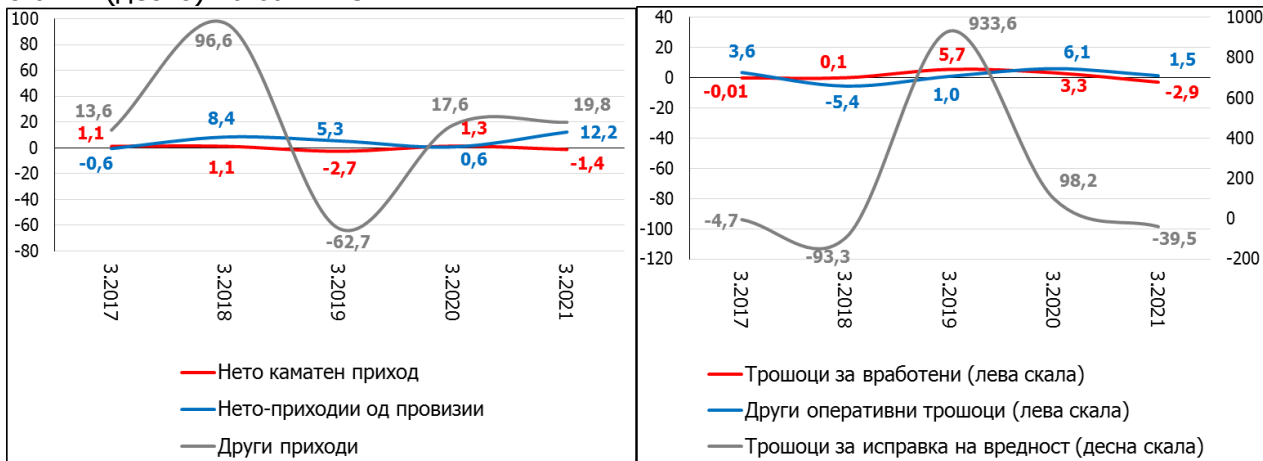

Графикон бр. 74 Динамика на прикажаната вкупна добивка на банките (лево) и нејзина годишна промена (десно) во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 75 Годишна стапка на промена на главните приходи (лево) и расходни ставки (десно) на банките

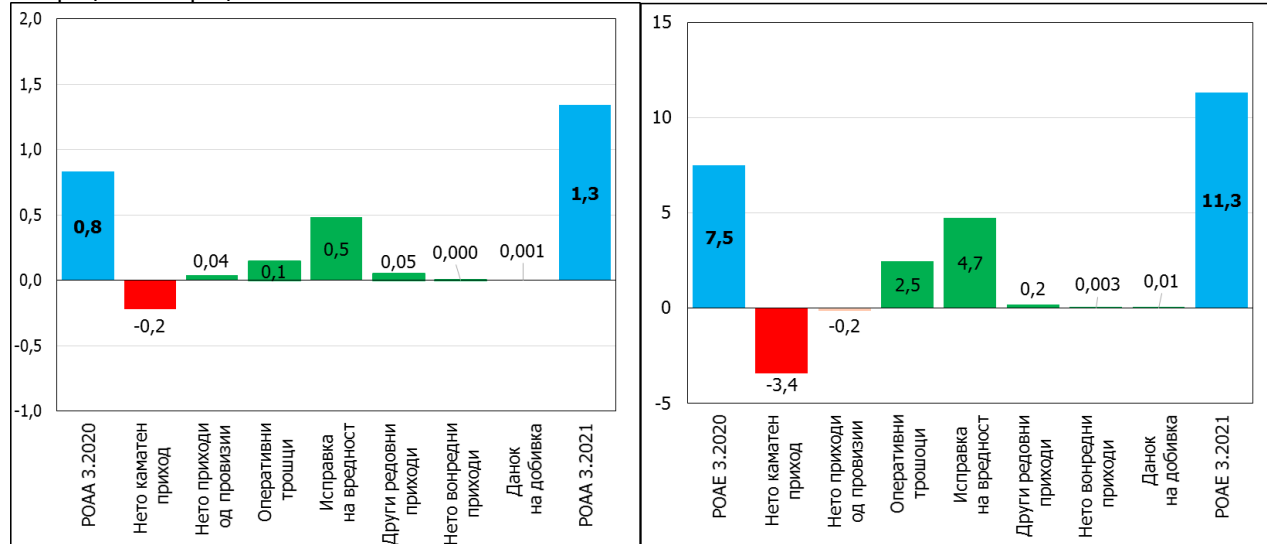

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 76 Расчленување на стапките на поврат на просечната актива (лево) и на просечниот капитал и резерви (десно)

во проценти и процентни поени

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

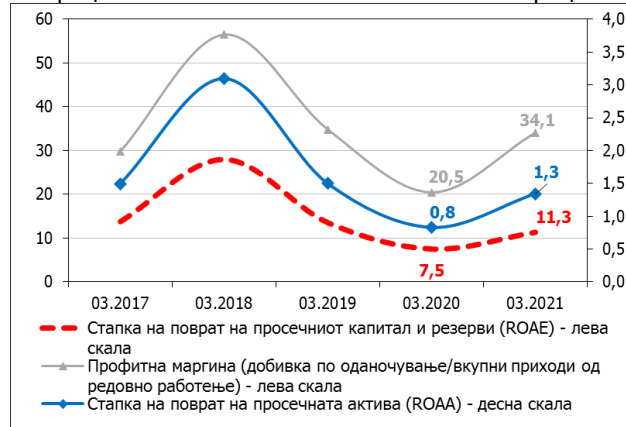
Забелешка: На графиконот се претставени промените во одделните компоненти на профитабилноста изразени како учество во просечната актива, односно просечниот капитал и резерви. Зелените и црвените столпчиња означуваат позитивен и негативен придонес кон растот на ROAA/ROAE, соодветно, во процентни поени. ROAA и ROAE се изразени во проценти.

Графикон бр. 77

Стапки на поврат на просечната актива и на просечниот капитал и резерви и профитна маргина

во проценти

во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Растот на добивката во првите три месеци од 2021 година придонесе за раст и на основните показатели за профитабилноста⁵⁸ на банкарскиот систем.

Споредено со истиот период од претходната година раст бележат и просечната актива, просечниот капитал и резерви, како и вкупните приходи, меѓутоа нивниот релативен раст е многу помал од растот на нето-добивката на банките⁵⁹. Така, на 31.3.2021 година, показателот за поврат на просечната актива и показателот за поврат на просечниот капитал и резерви забележаа раст од 0,5 и 3,8 процентни поени, соодветно, додека растот на профитната маргина изнесуваше 13,6 процентни поени.

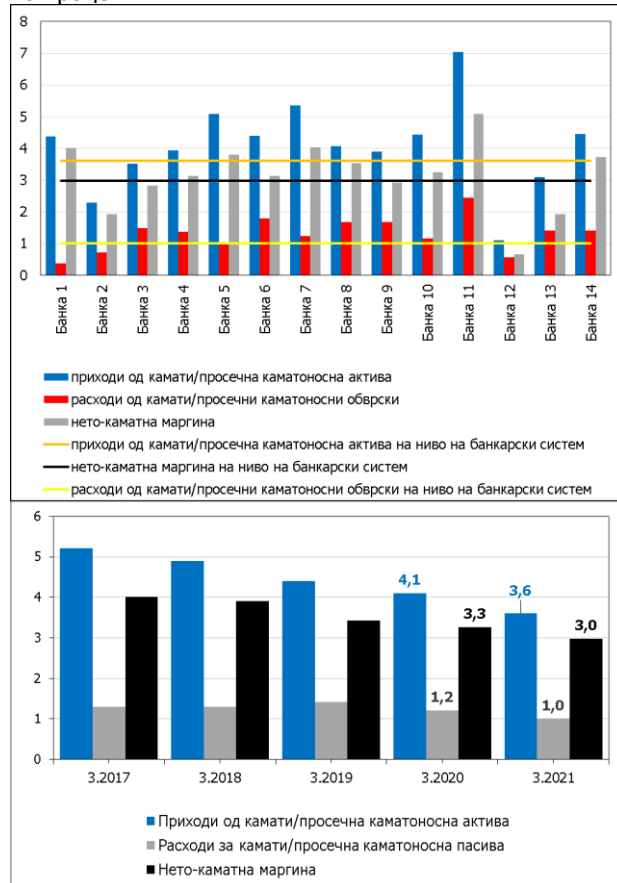
⁵⁸ Показателите за профитабилноста и ефикасноста на банкарскиот систем и одделните групи банки се презентирани во анексите кон овој извештај.

⁵⁹ Просечната актива и просечниот капитал и резерви, забележаа раст од 7,2% и 14,4%, соодветно, додека растот на вкупните приходи изнесуваше 3,8%. Наспроти ова, нето-добивката на банките беше поголема за 73,1% во споредба со 31.3.2020 година.

Графикон бр. 78

Нето каматна маргина по одделна банка, на 31.3.2021 година (горе)* и на ниво на банкарски систем (долу) во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

* Показателите на ниво на банкарски систем се презентирани со линии.

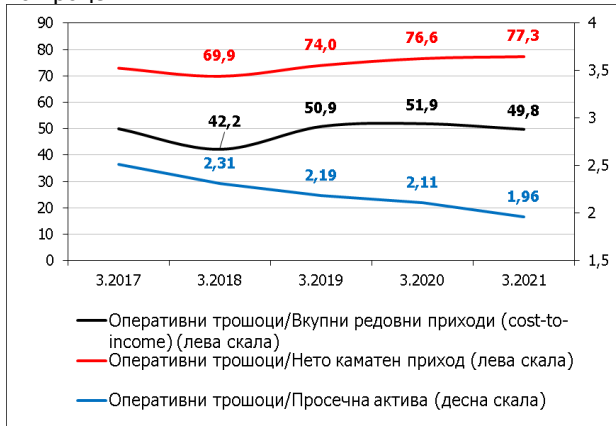
Во услови на постојан надолен тренд на каматните стапки, нето каматната маргина и натаму бележи надолен тренд на движење. Во првиот квартал од 2021 година овој показател се намали за 0,3 процентни поени на годишна основа, до ниво од 3,0%, што е остварено во услови на намалување на нето каматните приходи (за 1,4% или за 52 милиони денари) и истовремено зголемување на просечната каматносна актива (за 8,4% или за 38.876 милиони денари). Притоа, намалувањето на нето каматниот приход произлезе од повисокиот годишен пад на каматните приходи (за 211 милиони денари, или за 4,4%), во споредба со намалувањето на каматните расходи (за 159 милиони денари или за 16,6%).

Во првиот квартал од 2021 година, како и вообичаено, најголем позитивен придонес во формирањето на нето каматниот приход имаше финансиското посредување со домаќинствата. Нето каматните приходи од домаќинствата се зголемија за 117 милиони денари на годишна основа, или за 5,5%. Каматните приходи од овој сектор забележаа годишен пад и тој беше значително помал во однос на намалувањето кај каматните расходи.⁶⁰ Кај секторот „држава“ нето-каматниот приход е повисок за 89 милиони денари, или за 48,6% споредено со истиот период од претходната година. Наспроти тоа, нето-каматниот приход од нефинансиските друштва забележа намалување од 96 милиони денари или за 6,4% во однос на истиот период од претходната година. Кај сите останати сектори (финансиски институции, непрофитни институции коишто им служат на домаќинствата и нерезидентите), износот на каматни расходи е поголем во однос на износот на каматни приходи.

⁶⁰ Каматните приходи од домаќинствата се намалија за 0,2% или за 5 милиони денари, додека каматните расходи од овој сектор се намалија за 121 милион денари, или за 26,3%, споредено со првите три месеци од претходната година.

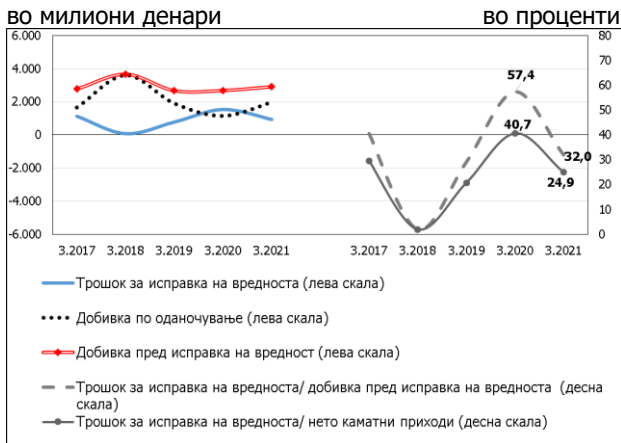

Графикон бр. 79
Показатели за оперативната ефикасност
во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 80
Показатели за учеството на трошоците за исправка на вредноста во добивката и во нето каматните приходи
во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Показателите за оперативната ефикасност на банкарскиот систем бележат подобрување, што произлегува од намалените оперативни трошоци (за 0,4%, односно за 12 милиони денари⁶¹), при истовремен раст на вкупните редовни приходи⁶² и просечната актива на банките. Така, учеството на оперативните трошоци во вкупните редовни приходи и во просечната актива се намали за 2,1 и 0,1 процентни поени, соодветно. Од друга страна, учеството на оперативните трошоци во нето-каматниот приход се зголеми за 0,7 процентни поени, што произлегува од поголемиот пад на нето-каматниот приход, во однос на намалувањето на оперативните трошоци.

Во првиот квартал од 2021 година, трошоците за исправката на вредноста на финансиските и нефинансиските средства се намалија, за 608 милиони денари или за 39,5%. Намалувањето на овие трошоци во најголема мера произлегува од намалените трошоци за исправка на вредноста на финансиските средства (со придонес од 95,5%), кои на нето основа се намалија за 38,3% или за 583 милиони денари. Ова намалување пред сè произлегува од намалениот број банки (за една банка), споредено со првиот квартал од 2020 година.

Нето-трошокот за исправка на вредноста на нефинансиските средства се намали во однос на истиот период од 2020 година, за три и пол пати, или за 25 милиони денари и во првиот квартал од 2021 година има третман на

⁶¹ Меѓу оперативните трошоци најголем пад бележат трошоците за вработените (за 36 милиони денари, или за 2,9%).

⁶² Зголемувањето на вкупните редовни приходи на банките произлегува од растот на некаматните приходи, во прв ред, на нето-приходите од провизии, но и на другите редовни приходи (како капиталните добивки од продажба на средства, приходите од наплатени претходно отпишани побарувања и нето-приходите од тргување).

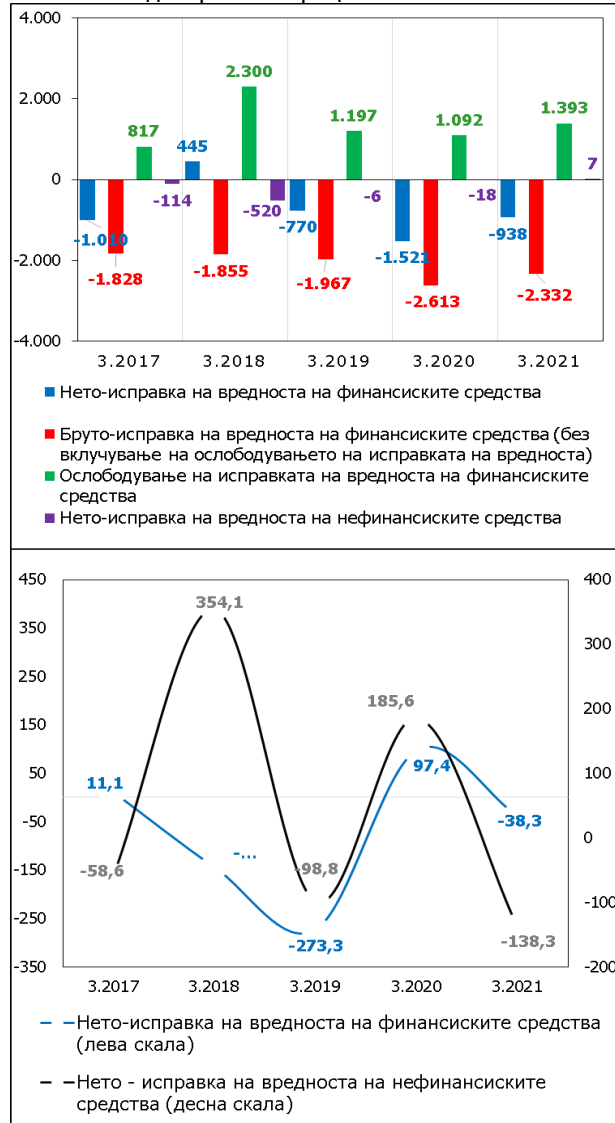

Графикон бр. 81

Износ на трошоците за исправка на вредноста на финансиските и нефинансиските средства (горе) и годишни стапки на промена на трошоците за исправка на вредноста на финансиските и нефинансиските средства (долу)

приходна ставка во износ од 7 милиони денари.⁶³

во милиони денари и во проценти

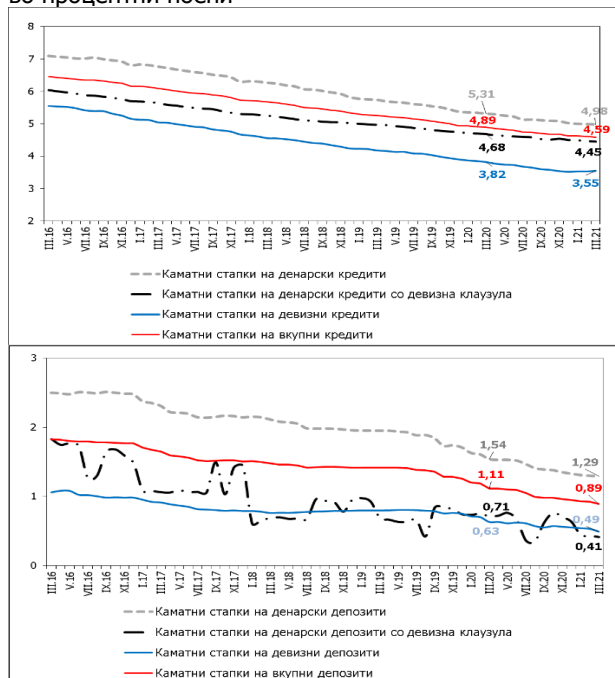

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

⁶³ Имено, нето-исправката на вредноста е позитивна (во истиот период од претходната година таа беше негативна), како резултат на поголемото ослободување на исправка на средства, во однос на трошокот за исправка на вредност на нефинансиските средства. Така, трошокот за исправка на вредност на нефинансиските средства се намали од 25 милиони денари (за првиот квартал од 2020 година) на 8 милиони денари (за првото тримесечје од 2021 година), додека ослободувањето на оваа исправка на вредност со зголеми од 7 милиони денари (заклучно со 31.3.2020 година) на 15 милиони денари (заклучно со 31.3.2021 година).

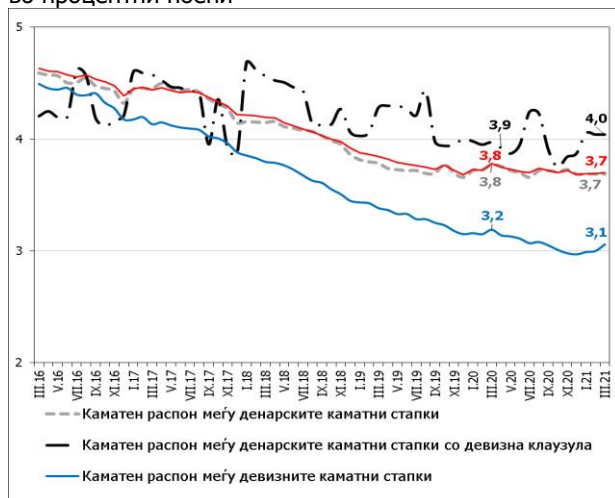

Графикон бр. 82
Активни (горе) и пасивни каматни стапки
(долу)
во процентни поени

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 83
Каматен распон
во процентни поени

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

2.2. Движење на каматните стапки и на каматниот распон

Во услови на понатамошно олабавување на монетарната политика⁶⁴, во првиот квартал од 2021 година продолжи трендот на постојано намалување и на каматните стапки на банките. Така, споредено со истиот период од 2020 година, пондерираната просечна активна и пондерираната просечна пасивна каматна стапка на банките се намалија за по 0,3 процентни поени секоја и изнесуваа 4,6% и 0,9%, соодветно.

Исто така, анализирано и според валутните карактеристики, речиси идентично е намалувањето на пондерираната просечна каматна стапка на денарските и на девизните кредити од 0,3 процентни поени, како и на денарските депозити и денарските депозити со девизна клаузула. Нешто помал пад (од 0,2 процентни поени) бележат просечните каматни стапки на денарските кредити со девизна клаузула и девизните депозити.

Во услови на речиси идентично намалување на пондерираната просечна активна и пондерираната просечна пасивна каматна стапка, каматниот распон не забележа значителни промени, односно се стесни само за 0,05 процентни поени, споредено со истиот период од претходната година.

⁶⁴ Во март 2021 година, каматната стапка на благајничките записи се намали за 0,25 процентни поени и се сведе на ниво од 1,25%.

АНЕКСИ